

Dejiny baziliánskeho monastyra v Krásnobrode od 9. sto

на видомо̑, акы кр̑ты дати зробити, ци
 позлаченовъ чапковъ цили благашаны. П̑
 до на̑ первого юліа, которы̑ оу насъ такы̑ ча̑ спочіеть.
 сна скорости ради вр̑чаю п̑(ревелебности). в(ашеи). и
 во с. молитвы вр̑чшеста (!) зостаю п̑(ревелебности).
 в̑шеи смирен̑ый вогомолець и ст̑ого послдшаніа ст̑ъ іеро-
 мона Гѣвасій Камински чсвв професъ р̑(скою). в(ласною).
 Да̑ во с. шбители Красновроцкой дн̑а 7 юліа 1750
 PS. п̑(преподобном̑). Ѡц̑д прокопи спол̑д зо мною и
 прочими смирен̑о клан̑ае̑ и милѣ поздравлае̑. П̑(ан̑ъ).
 еп̑ъ с̑ло̑ е̑ весельй оу на̑ и со прочими, которм̑
 непощадили змо дати, што̑ е̑ возможно, абы и ш̑
 познавалъ закон̑ ст̑аго широ̑.
 Превелебном̑ еже в̑ х̑тѣ Ѡц̑д іеомонах̑ гедешн̑д
 пазин̑ ч.с.в.в. професъ, шбители с. м̑качовскои
 иг̑мен̑д д̑б̑ном̑д еже в̑ х̑тѣ Ѡц̑д с̑ло̑ любимом̑д сіе
 начертаніе да вр̑читса во с. шбители м̑качовскои
 Приат̑ы д̑т̑ юліа 1750 в̑ м̑ник̑д, ижѣ зохабилъ и галч̑д,
 ме доврѣ роби̑ и же и на желѣзо или гвозды виправле-
 но Ѡца Гофроніа, такожде же та̑ па̑ еп̑п̑ъ вдіаче̑ былѣ.»

Po odstránení brizolitovej omietky, bol v roku 2000 pod dohľadom pamiatkárov nad vchodom do kaplnky Pokrova Presvjatoj Bohorodici objavený v kameni vyrytý cyrilský nápis-monogram: «МРІА 1761».

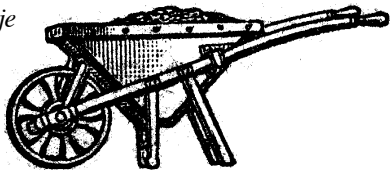
Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou prepísaného pôvodného rukopisu v Lvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VII (1750) стр. 58-59, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (...) oťče ihumen, mne od srdca milovaný.

*Ihneď po humenskom jarmoku rád by som Vašej Prevelebnosti na vedomosť dal, čo ste prikázali ohľadom cigánov, čo som sa aj usiloval podľa možnosti mojej učiniť. Keďže sám som s vajdom (= cigánsky vojvoda) nemohol nič dohodnúť, tak som išiel do obidvoch **Dvorových**, ktorí sľubovali všetko toto dať do poriadku.*

*Pritom opäť dávam na vedomie, že na nás majster murár zabudol a neprišiel ako sľuboval, ani inších murárov neposlal dokončiť rímsy. A tak, k **Josefovi** som z Poľska prizval iného (majstra), aby čím skôr dokončili prácu. Majster **Jaľč** všetko svoje robí, už mnoho (múrov) poviazal a snaží sa nie tak ako inší, lebo začína pracovať už od štvrtej hodiny ráno a o ôsmej hodine (večer) končí.*

*Otca **Sofronia** som musel naschvál posielat' na Spiš, lebo majster nato veľmi nalieha, aby čím skôr mohol mať klince na rámy dverí a šindľové, na ktoré aj mieru dal a aké mu budú potrebné (to znamená, že sa stavba už chýlila ku koncu – zakladali dvere a strechu). Počas jarmoku som žiadne klince nemohol zohnať a za klince, ktoré by dovezli zo Spiša chceli po tridsať grošov a po šesť (...), čo aj majster hovoril, žeby boli neskoro. Na humenský jarmok ráčte mi, Prevelebnosť Vaša, čo najskôr dať na vedomie, aké kríže (na veže) dať urobiť, či železné s pozlátanou hlavicou, alebo plechové.*

Pán episkop (Olšavskýj) zavítal do nás 1. júla a pobudne tu nejaký čas.

*Toto v náhlivosti odporúčam Prevelebnosti Vašej a vo svätej modlitby porúčajúci sa zostávam Prevelebnosti Vašej ponížžený Bohomolec a svätej poslušnosti syn jeromních **Hervasij Kaminskij**, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Rukou vlastnou. Dané vo svätej obyteli Krásnobrodskej dňa 3. júla 1750.*

*PS.: Prepodobnému otcovi ihumenovi **Prokopovi** spolu so mnou i ostatnými sa pokorne klaniam a milo pozdravujeme. Pán episkop je u nás veľmi veselý aj s ostatnými, ktorému sme neškodovali dať všetko, čo sa dalo, aby poznal štedrosť svätého rádu.*

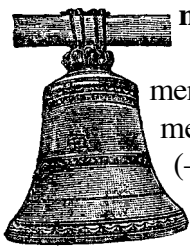
Prevelebnému otcovi v Christu jeromníchovi **Hedeonovi Pazinovi**, Rádu sv. Bazila Velkého profesovi, obyтели svätej Mukačevskej ihumenovi, dôstojnému v Christu otcovi veľmi milovanému tento list nech sa doručí vo svätej obyтели Mukačevskej.

Prijaté 14. júla 1750 (= pošta išla 11 dní)

(Vec) – O murárovi, ktorý nechal (robotu) a **Jalčovi** (= nový murár), ktorý dobre pracuje, a že aj na železo a klince bolo psolané otca **Sofronia** a tiež, že tam (v Krásnobrodskom monast'ry) pán episkop sa vďačne cítil.

Rok 1750 – preberanie stofuntového zvona z Prešovskej zvonolejárne

Dokument napísaný **22. augusta 1750** v Prešove ihumenom **Hervasijom Kaminským** (+1766) adresovaný ihumenovi Mukačevského monast'ra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754). Písaný je náhlivo, v Prešove pri preberaní okolo stofuntového zvona odliateho v Prešove pre novopostavenú cerkvu v Krásnobrodskom monast'ry. Keďže išlo o veľkú investíciu z listu možno vycítiť veľkú zodpovednosť a očakávanie ďalších pokynov od protoihumena z Mukačeva. V liste písanom cyrilikou a rusínštinou sa tiež píše o piatich vežičkách kamennej cerkvi, či budú pokryté bielym plechom alebo nie a o ďakovi-kantorovi, ktorý sa hlási do monast'ra za mnícha, ale jeho matka ho zdržiava...

«Превелебны̑ мѣци ѿче и҃сѣмѣ х҃сѣ по̑редѣ насѣ. При вѣдченѣ мнѣ ѿцевскоѣ наказании благодати бѣжоѣ поспѣшествующѣ исполнѣхѣ, такоже возмогоѣ, во первыѣ ѿ дзвоѣ тылко же не єѣ на мѣсцѣ зваженыѣ, то теж, зане не може дзвонаѣ повѣити, што вѣде стоѣати, поки го не зважитѣ. Зѣ нимѣ паки єѣ догѣрено, же ежели вѣде єдеѣ centaѣ важити, то по 8 грошыѣ фѣдѣтѣ, понеже 8 нѣхѣ єѣ такова оустанова, аще же мѣше вѣдеѣ важити, то по 10 гроши. матерю пакѣ даєѣ таковоѣ, же вѣде до

вподобана п(ревелебности). вашо^п, абы ..... пы^х
оу....ди вчи мати, ежели пакъ вѣде посланы^п дзвонъ
до пна Жигмонта Мадктъ треба вѣдати, которо^п то на^п
пакъ вѣде мочи налѣпше послужити то послужитъ. На
кѣрты наши делинацію посылаю и то^п пам..... помы^п
зъ лакатош^п поклати, за которы лакатошови вѣдемо
должны 85 золоты^п оугдски^п, которы^п не хотѣлъ жаны^п
способ^п в сто нѣмецкихъ ровити. страны такъ клавк-
нера, далъ то^п панъ къ соби заволати и ведлѣхъ дели-
нации палчово^п почалъ тано звидовати, штобы стоило,
гды бы тыи тѣрнички были било^п вѣлахо^п вбиты^п, где
в^п гды помиралъ пови^п, же ви една банка стоила
пѣлѣдрѣга ста нѣмецки^п злати^п, гдежто то^п пнѣ
дитвадовалъ, же великы^п бы на^п вы^п коштъ, рачше бы
повилъ за дваца^п грошы^п кѣпити се^п весно^п фѣвы а
едо^п анталокъ влаю товы всѣ 5 тѣрни было сты^п
помалювано и кѣ красно^п пропѣци вы было, что не рача^п
п(ревелебностьъ). в(аша). расѣдѣти. прочее лѣчше... на
видомо^п п.в., гды придѣ до вбители то... и мѣт...
врѣчаю п(ревелебности). вше^п смыренны^п послѣшани св.
снѣ тѣмона^п Гѣваси Каминскій чсвв професъ. р(ѣкою).
в(ласною).

PS. Сполѣ со п. вшо^п возлюблены^п вѣцъ а вратии поз-
дравляю и всѣхъ бла^п небены^п и земны^п полѣчиты же-
лаю, а простите, же такъ спроста пишѣ, во скорости
ради невозможно лѣтше. Той дпакъ, которы^п вы радѣ
до с. законѣ встѣпити и в которомъ емъ змѣкѣ п(ре-
велебности). в(ашей). еше во вбители чинилъ, проси^п
пна еппа, гды вы^п оу прашови, а такъ мѣ казалъ до
повчи за сово^п приходиты, же вѣде^п мати книгъ за
доси^п читати, га таки семѣ дпакови говорилъ, же оу
повчи новицѣтѣ не е^п, тылко въ верѣнымъ гдежъ о^п

ра̂ бы̂ вы̂, рачте̂ кѡ п. в. ити, пакъ̂ є̂ мови̂, тилко же зновѡ майте̂ его̂ базо̂ го̂ цѡка̂ ... же за нимъ̂ сѧ до него̂ причинѧ̂, а такъ̂ бы̂ въ̂ вє... ти оу̂ него̂ зоста̂, же̂ таковы̂̂ не̂ малы̂... Да̂ во̂ Прѡшови̂ дна̂ 22 Авгѡста 1750

ARP in Chrto Gedeon Pazin OSBM professo nec non v. conventus Munkacs. digmo superiori...

Приятѣ̂ ѧ̂ сѣтевр. 1750 строны̂ ка̂пѧны̂ и̂ ѡ кресто̂̂ красновѡрѡкы̂̂ на̂ церко̂̂, такоже̂ и̂ ѡ банѧ̂̂.»

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou opísaného pôvodného rukopisu v Lvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VII (1750) стр. 93-96, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (...) otcé ihumen, Christos posredi nas.

Pri odovzdaní mne daného otcovského príkazu milosti Božej pomáhajúcej som splnil, ako som mohol:

Po prvé o zvone – že ešte nebol na mieste odvážený, čo je tiež (príčinou prečo ešte) zvonár nemôže povedať, čo bude stáť, pokiaľ ho neodváži. S ním je tiež dohovorené, že ak bude vážiť jeden cent, to po 8 grošov funt, pretože u nich je také ustanovenie. Ak bude vážiť menej, to po 10 grošov. Materiál preto dáva taký, že bude k spokojnosti Vašej Prevelebnosti, aby... mohol u... (pri vyhotovovaní?) oči mať (nespúšťať oči, mať dozor na vec), ak potom bude posielaný zvon, do pána Žigmunda Mauka treba (peniaze?) odovzdať, ktorý nám ako najlepšie bude môcť, tak poslúži. Na naše kríže posielam delineaáciu (nákras?), aby ten... nám s Lakatošom pomohol namontovať (na strechu), začo Lakatošovi budeme dlžní 85 zlatých uhorských, ktorý nijakým spôsobom nechcel za sto nemeckých robiť.

Ohľadne Klauknera dal onen pán k sebe zavolať a podľa Jalčovej delineaácie začal tajne vyzvedať, čo by stálo, keby tie vežičky boli bielym plechom obité. Načo odpovedal, že by jedna banka stála stopäťdesiat nemeckých zlatých, kdežto ten pán ditvakoval, žeby to bola pre nás veľká investícia, radšej by povedal za 20 grošov kúpiť tejto jari farby a jeden antalok oleju (olejovej farby?). Tak by všetkých päť veží bolo s tým pomalňované a ku červenej proporcií by bolo, čo nech ráči Prevelebnosť Vaša posúdiť. Ďalšie lepšie... Na vedomosť Prevelebnosti Vašej, kedy príde do obyteli, to aj... modlitbám sa odpo-

Kamenná cerkov (1750-1752), kaplnka (1759/1761) a Monastyr (1759)

*rúčam Prevelebnosti Vašej pokorný poslušnosti svätej syn jeromních
Hervasij Kaminskyj, Rádu sv. Bazila Velkého profes. Rukou vlastnou.*

*PS.: Spolu s prevelebnostou Vašou milovaných otcov a bratov pozdravujem
a všetkých nebeských a pozemských dobier obdržať želám, a odpustite, že tak
prосто píšem, ale pre veľkú náhlivosť nemožno lepšie.*

*Ten džiak (kantor), ktorý by rád do svätého Rádu vstúpiť a o ktorom som sa
Vašej Prevelebnosti zmienil ešte v obyтели, prosil pána episkopa, keď bol v Pre-
šove a ten mu povedal, aby prišiel za ním do (Mária) Pócsi, že bude mať dost
kníh na čítanie. A taktiež tomu džiakovi hovoril, že v Pócsi niet noviciátu, len
v Bereznom, kdežto on by rád, ak ráčite, k Prevelebnosti Vašej ísť, ako som
hovoril. Lenže znovu jeho matka ho hucká..., že za ním sa do neho prihovori
a tak by v Be... u neho zostal, že takýchto nemá...*

Dané v Prešove, dňa 22. augusta 1750.

*ARP v Christovi **Gedeon Pazinovi**, Rádu sv. Bazila Velkého profesovi, v oby-
тели Mukačevskej predstavenému nech je to doručené.*

Prijaté 1. septembra 1750

(Vec) – ohľadne zvona a o krásnobrodských krížoch na cerkov a taktiež o vežiach.

Rok 1750 – list písaný na jarmoku v Humennom

Ďalší list napísal krásnobrodský ihumen **Hervasij Kaminskyj** (+1766) **2. septembra 1750**, tentoraz v Humennom na jarmoku. Je tiež adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **H. Pazinovi** (+1754). Bolo to pri príležitosti, keď Kaminskyj odcestoval do Humenného na jarmok kúpiť železo potrebné pri stavbe novej cerkvi, chcel kúpiť i nejaké hovädo, ale sa mu to nepodarilo. Pre novú cerkov v Krásnobrodskom monastyre ešte zvon nedošiel. Bolo to už po vizitácii, o čom svedčí zmienka, že papuče (*pantofli*) Hedeona Pazina, ktoré zabudol v keliji Krásnobrodského monastyra, kde predtým spal, sa našli pod stolíkom a sa mu posielajú do Mukačeva...

Превелебныѣ мѣци ѿче ігѣмѣ и еже ѡ хѣтѣ ѿче мнѣ
сѣдца желаеми. Пѣ часѣ гармакѣ гѣмѣского прилѣжно
ипывахѣ оѣгвѣски кѣпцѣ, цили п(ревеlebnость). вѣша

миѣ такое писаніе не предпослали, но погришы надежды и не вимѣ цили мое писаніе дошло п(ревелевности). в(ашеи). котрое съ прашова на пѣтѣ прѣпослалъ. до гдменого на іамарокъ е мѣсѣлъ самъ сходити потребъ ради манатѣскихъ, але мало что е мы знати, понеже на пѣти ѿ желѣзникѣ такъ шыглицы, такъ латны покѣплено, гдѣ тылко желѣза мѣсѣлъ кѣпити на гвозды латны. на іамарокъ маговы далъ е никакю магд згатиати, але никто и не шпытовалъ, чого пригнали, понеже никакы кѣпцовъ не было, што пакъ е на видомѣ далъ п(ревелевности). вѣше въ тамтѣ литѣ, рачте ми на видомѣ дати, што маю творити и цили ведлѣ делиніаціи тѣ маю сѣ кѣты робити. гдванѣ пакы просилъ, то е штрималъ, тылко за нѣ праetium не знаю. а строны дзвона дивно ми чѣго не послали. пѣтофлѣ п(ревелевности). в(ашеи). сѣ знашли запѣханы пѣ столикомъ въ целіи п(ревелевности) вѣ(ашеи), котры прѣ Ѳеодора п(ревелевности). вѣше посылаю. что ми паки наказовали, сѣ нынѣ зарѣ по іамаркѣ все исполню. прочее лѣви ѿцевскѣ и с(вятымъ). молитва вѣрчшеса зостаю п(ревелевности). вѣше смиренны послѣшаніа с(вятото). сынъ іеромонахъ Гѣвасі Каминскі ч.с.в.в. професъ р(ѣкою). в(ласною). Да въ гдменны дна вѣ Септѣ ацн

P.S. Строны полскі законикѣ да такъ докончте, нѣ на всѣады не перевиридѣю, во оуже почали вперѣ наши кѣветовати, а наши бѣгъ вистѣ коли почнѣтъ. Тамъ свѣдѣю братню любезно зѣ нашыма ѿцы поздрѣлаю и въ с(вятон). молитвы шпрошаю.

Превелевномѣ еже в хѣтѣ ѿцѣ іеомонахѣ гедешнѣ пазинѣ ч.с.в.в. професъ, шбители с. мѣкачовскои дѣтономѣ пѣдменѣ еже в хѣтѣ ѿцѣ возлюбленомѣ сѣ начертаніе да вѣрчитса во с. шбители мѣкачовскои.»

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou prepísaného pôvodného rukopisu v Lvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VII (1750) стр. 106-107, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (...) otče ihumen, otče v Christu mne zo srdca drahý.

Počas humenského jarmoku som sa priebežne dopytoval užhorodských kupcov, či Vaša Prevelebnosť mi neposlala nejaký list, no stratil som nádej a neviem, či môj list, ktorý som z Prešova z pošty poslal, došiel Prevelebnosti Vašej.

Do Humenného na jarmok som musel sám zísť kvôli monastyrským potrebám, ale máločo som mohol nájsť, pretože od predavačov železo (klince) ako šindľové, tak aj doskové bolo vykúpené, kde som iba železo – klince na dosky musel kúpiť.

Na hovädzom jarmoku som dal nejakú mrchu (marhu-mrcinu, hovädo) zháňať ale nikto sa ani nevypytoval, čo prihnali, lebo nijakých nebolo, čo som na vedomie dal Vašej Prevelebnosti v tamtom liste.

Rácte mi na vedomie dať, čo mám robiť a či podľa tej delineácie sa majú kríže robiť. Hubane aké som prosil, to som obdržal, ibaže za necenu neviem. A ohľadne zvona, čudujem sa, prečo ho neposlali.

*Pantofle Prevelebnosti Vašej sa našli zastrčené pod stolíkom v kelii (cele) Prevelebnosti Vašej, ktoré skrze **Teodora** Prevelebnosti Vašej posielam.*

Čo ste mi opätovne nakazovali, to teraz ihneď po jarmoku všetko vykonám.

*Všetko ostatné láske otcovskej a svätým modlitbám porúčajúc, zostávam Prevelebnosti Vašej pokorný svätej poslušnosti syn jeromních **Hervasij Kaminskyj**, Rádu sv. Bazila Velkého profes. Rukou vlastnou.*

Dané v Humennom dňa 2. septembra 1750.

PS.: Ohľadne poľských mníchov nejako zariadte, nech nás všade nepredbiehajú, lebo už pred našimi začali zbierať milodary a naši, Boh vie kedy začnú. Tam sa nachodiace bratstvo a otcov našich lúbezno pozdravujem a vo svätej modlitbe spomínam.

*Prevelebnému v Christu otcovi jeromníhovi **Hedeonovi Pazinovi**, Rádu sv. Bazila Velkého profesovi, obyteli svätej Mukačevskej dôstojnému ihumenovi, v Christu otcovi milovanému tento list nech sa doručí do svätej obyteli Mukačevskej.*

Рок 1750 – проблеми со здравім а с морiлkou лiдi помiгајi- цих на монастирском господарстві

Лист написанi 24. децембра 1750 в Крiсноброді крiсноброд-
ским iхуменом **Нервасіјом Каминским** (+1766) адресованi i-
хумену Мукачевського монастира **Недіеоні Пазінові** (+1754).

В том чiсе са вшiде свіатковали гріекокатолицке свіатки подлi ста-
рiго календiра. В 18. ст. бол роздіел межи старым а новым календi-
ром 11 днi. Тедi ак Каминский з Крiсноброду послал лист 24. децем-
бра, tento прiшiel до Мукачева пресне на Свiтi вечер *Рождества Гос-
пода нашiго Ісуса Христа*. Прето Каминский свой лист зачiна пекуно
добоу рождественну винчовачку... Tento лист окрем инiго одрiжа
aj каждоденне практиеке проблеми в Крiснобродском монастире.

«Превелебныи мiци Ѡче игdмe ѡ хiтѣ Ѡче мнѣ зѣло
почтeныи. Хсѣ по средѣ наѣ. Понеже слово прѣвичне,
которое сiа во вифлеемскихъ гаслe народити рачило, до
взаемно мiа пондiло вдiачнiти, авы того хвалебнаго
празника п(ревелебности). вшe повинчоваль, а такъ iа,
iако недiтi послдшаниа с(вiаго). снѣ жичѣ и вишдiю
п(ревелебности). в(ашеи). авы то новорождeныи царѣ,
што колвекъ можетъ вѣ рдци свои божественныи
взiати, тоe нехъ рачитъ п(ревелебности). вшe дарова-
ти. при се наше состоiаніе любeнѣшомѣ Ѡцѣ воз-
вищаю, же азъ зѣ дiаки бже здравствдiю, точию Ѡцѣ
венедиктѣ, тараси не вiазо свижи, iакоже и Ѡцѣ ананіи
claudi. cat, которы сѣ послдшаниа с(вiаго). 8. Dec.
вiвратилсiа, причинѣ пакъ ноги своe каза прeдонѣ iако-
вы само прe себе сiа емѣ спримитило и e рана на го-
лені iакъ едe пiатакъ, котры ані чобѣ не може на-
тиагнѣти, атакъ зара по свiатi вгѣ пiпишествдiющѣ
ра бы былъ e хлѣбъ и вино къ домови спровадити, но
потриши своe надежды, quoniam homo proposit, sed aliter
dens disponit, за што вdди емѣ честь и хвала, же наѣ

навижаѣ^ѣ и не вставла^ѣ. междѣ мѣтовъ ѣ^ѣ зъ лѣки бже
добро. до вшавы ѣ^ѣ нароко^ѣ посыла^ѣ, съ которы^ѣ пакъ
ѡцъ бенедиктъ въ стрѣпкова^ѣ вы^ѣ, котромѣ мовилъ,
авы грошы вбители тамошне^ѣ ѡда^ѣ гдѣж то мѣ пови-
дѣлъ, же такъ скоро сѣа направи^ѣ дорога, то зара^ѣ сѣ^ѣ
товаришомъ свои^ѣ грошы п(ре)велебности). в(ашеи). до-
несѣтъ на мѣкачовъ. на^ѣ грофка чакника грошы ѡдала
flor. n. 53 d. 6. Grosos dubios ѣ^ѣ премини^ѣ, за котры вышло
сѣмы 16 золо. нѣме^ѣ и гро^ѣ 9. Сестра Стрѣпковска п(ре-
велебности). вше^ѣ оумилнѣ кланя^ѣ и милѣ поздра-
вдетъ, а сожалѣтъ сѣ на сѣна Мухала, же ѡ^ѣ ю не хо-
щетъ ѣ^ѣ сѣдхати. шатки хлопцѣ іакви могли вы были
тера^ѣ послати, тылко же ѡцъ дѣако^ѣ вѣтѣжилъ ричами
ѣппми конѣ, а такъ іакъ ина іака вѣдѣ^ѣ вказѣа ѡ на^ѣ,
лѣво ачѣ^ѣ п(ре)велебностъ). вша на^ѣ свои^ѣ приходѣ оу-
тѣшатъ, котромѣ азъ приходѣ сердечно вы^ѣ возрадо-
валсѣа. строны чѣлади даю п(ре)велебности). вше^ѣ на ви-
домѣ^ѣ, же тера^ѣ ѡ^ѣ нового рокѣ ра^ѣ вы^ѣ всю новѣ имити,
во таѣ што тера^ѣ ѣ^ѣ оу на^ѣ на огыдѣ а зневагѣ мѣцѣ
сѣтомѣ ѣ^ѣ. дѣвка вислоцка зо сѣдго^ѣ адриѣ^ѣ бѣзо сѣа за-
познали, котра го іакъ хлѣво^ѣ, такъ тежъ и стравѣ^ѣ
нашо^ѣ кѣмитъ, внѣ пакъ имѣтъ женѣ, а^ѣ тою хоцѣ^ѣ
пречъ ѡити, ѣй пакъ да^ѣ добро ѡплаты и пречъ зъ в-
вители ѡправити, ѡ^ѣ пакъ мѣситъ рокъ досѣджити. в
то^ѣ смиренѣ оупрошаю мене іакъ вы могло быти на
скорше іѣбѣмѣте, ацѣ сами до на^ѣ не придете. по бого-
тавленни ра^ѣ вы^ѣ до пришова ѡити понеже крѣты сѣ^ѣ въ
лакатоша доробены, авы зъ маларомъ мы ѣ^ѣ што до-
кѣчити, што вѣдѣ^ѣ просити ѡ позлачинѣа и^ѣ. любезнѣ-
шы^ѣ ѡчѣ, сѣла мнѣ ѣ^ѣ дѣвно, же п(ре)велебностъ). вша
наимѣшовъ чѣтовъ на^ѣ не хоцете навидѣти, іакъ зѣ-
таете здравы ли мѣтвы, богъ вѣтъ. за ѡцо^ѣ дѣаконо^ѣ

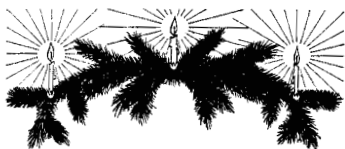
роки́товскимъ смире́но п(реве́лебностѣ). в(ашѣ). оупро-
шаю, не́ рача́ п(реве́лебностѣ). в(аша). на не́ ла́кавы
выти, поне́же ѿ оупова́тъ на бѣга, тако́же и п(реве́леб-
ностѣ). бѣшѣ, же́ за нимъ́ сѣ до п. е́ппа причини́те. сѣ
возвистившы́ любви́ и с. моли́твамъ́ любѣ́нѣшаго́ еже
ѿ х́тѣ́ ѿца́ зѣтаю́ще п(реве́лебности). бѣше́и на всегда́
смире́ны по́дшаниа́ стаго́ снѣ́ и богомо́лецъ́ іѣмона́
Гѣваси́и Ками́нскии́ ч.с.в.в. профе́съ р(скою́). в(ласно́ю).
Да́ во с. ѿбители́ Кра́ноброцко́ днѣ́ 24. Dec. 1750.
PS. любѣ́ны ѿца́ и бра́тии́ тамо́ свѣ́цы́ любезно́ поз-
дравѣ́ и всѣ́хъ́ бла́ ѿ х́та́ новоро́жде́ного́ имъ́
по́дчити́ жѣла́.»

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou prepísaného pôvodného rukopisu v Lvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василянських монастирів на Закарпатській Україні', фонд № 684, том VII (1750) стр. 149-150, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (...) otcе ihumen, v Christu otcе mne veľmi poctený, Christos posredi nas.

Pretože večné Slovo, ktoré sa v betlehenských jasliah narodil ráčilo, do vzájomnej vďačnosti mňa nadchlo, aby som v tento sviatok Vašej Prevelebnosti povinčoval. A tak ja, ako nedôstojný syn svätej poslušnosti želám a vinčujem Prevelebnosti Vašej, aby ten novorodený Kráľ čokoľvek môže do svojich Božích rúk vziať, to nech ráči Vašej Prevelebnosti darovať.

Pritom milovanému otcovi oznamujem náš stav, že ja som z vôle Božej zdravý. Iba otec **Venedikt** (Krasičinský?), **Tarasij** nie sú veľmi svieži, ako aj otec **Annanij** (Bokšaj?) spútaný kulhavosťou, ktorý zo svätej poslušnosti sa 8. decembra vrátil. Príčinou nohy svojej potom kázal (...) akoby sama od seba sa mu urobila rana na holeni veľkosti jedného päťáka (minca), ktorý ani čižmu nemôže natiahnuť.

A tak hneď po sviatkoch s pomocou Božou rád by som bol chlieb a víno zaobstarať do domu. Ale stratiac svoju nádej, človek mieni a Boh mení, začo

bud' Jemu česť i vďaka, že nás navštevuje, ale neopúšťa.

Medzi **Martou** (?) je z milosti Božej dobre. Do Olšavy som naschvál poslal (človeka) s ktorým potom otec **Venedikt** (Krasičinský?) v Stropkove bol, ktorému hovoril, aby peniaze obyvateli tamojšej odovzdal. Kdežto ten mu povedal, že len čo sa napraví cesta, to ihneď sám s pomocníkom peniaze Vašej Prevelebnosti donesú do Mukačeva. Grófká **Čáky** nám peniaze odovzdala: 53 florénov a 6 d. grošov pochybných. Vymenil som ich, za ktorých vyšla suma 16 nemeckých zlatých a 9 grošov.

Sestra stropkovská sa Prevelebnosti Vašej pokorne klania a milo pozdravuje a smúti na syna **Michala**, že on ju nechce poslúchať. Šaty chlapcovi Jankovi mohli by ste teraz poslať, ibaže otec diakon naložil episkopovými vecami kone a tak, ak bude iná príležitosť od nás, alebo radšej nech Prevelebnosť Vaša nás svojim príchodom poteší, ktorému príchodu by som sa srdečne zaradoval.

Ohľadom čelade oznamujem Vašej Prevelebnosti, že teraz od nového roku (tj. 1751), chcel by som ju všetkú vymeniť, lebo tá, čo teraz je u nás, na hanbu a zneváženie svätého miesta je. Dievka **Vislocká** so sluhom **Andrejom** sa privelimi zblížili, ktorá ho ako chlebom a tiež stravou krmí. On je však ženatý a s tou chce preč odísť. Ju dobre vyplatíme a preč z monastyrského hospodárstva odošleme. On však musí rok doslúžiť. V tom sa pokorne dopytujem, čo najskôr ma ak by to bolo možné, informujte. Ak sám do nás neprídete, po Bohojavlení rád by som odcestovať do Prešova, pretože kríže sú u **Lakatoša** urobené, aby s maliarom som sa mohol dojednať, čo bude žiadať za ich pozlátenie.

Najmilovanejší otče, veľmi mi je divné, že Vaša Prevelebnosť najmenšou čiarkou nás nechcete potešiť. Či ste zdravý, alebo mŕtvy len Boh vie.

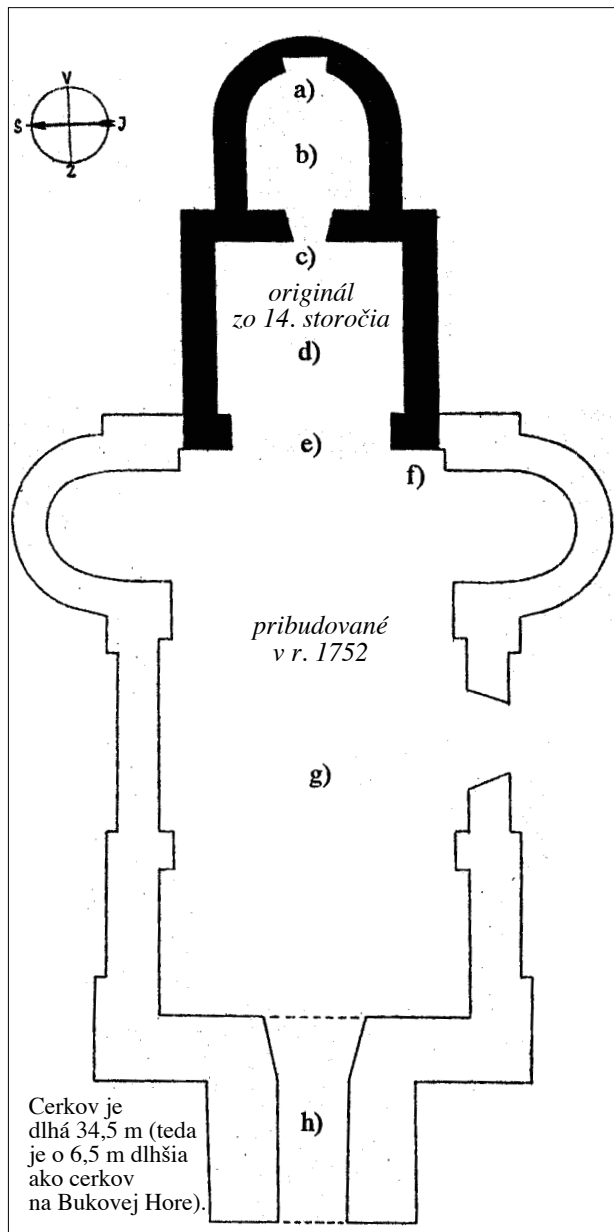
Za otca diakona rokytovského pokorne Prevelebnosť Vašu prosím, nech ráči Prevelebnosť Vaša na neho láskavým byť, pretože on dúfa v Boha a tiež na Vašu Prevelebnosť, že sa za neho prihovoríte u pána episkopa.

Toto oznámiač, láske a svätým modlitbám najmilovanejšieho v Christu otcovi zostanúc Prevelebnosti Vašej navždy pokorný svätej poslušnosti syn a Bohomolec jeromních **Hervasij Kaminskij**, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Rukou vlastnou.

Dané v svätej obyteli Krásnobrodskej, dňa 24. decembra 1750.

PS.: Milovaných otcov a bratov tam prebývajúcich lúbežno pozdravujeme a všetkých dobier od Christa novorodeného im získať prajeme.

Pôdorys murovanej cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* v Krásnobrode

- a)** Hornejšie sidališče, tj. miesto, kde v prapôvodnej abside (tj. abside kamennej kaplnky zasvätej Bohorodici) bola po stáročia **umiestnená čudotvorná Krásnobrodská ikona** a pod ňou bolo kreslo pre krásnobrodského archimandritu-episkopa
- b)** Prapôvodná svätynia starodávnej kaplnky Bohorodici (14. st.)
- c)** Stena, na ktorej bol upevnený prapôvodný ikonostas kaplnky Bohorodici zo 14. st.
- d)** Prapôvodná loď kaplnky Bohorodici (14. st.)
- e)** Miesto, kde stál novší ikonostas z r. 1752
- f)** V skale vyrytý staroslovanský nápis z roku 1752 - odtiaľ smerom na západ boli dobudované novšie kamenné múry
- g, h)** Dobudované murované časti z r. 1752 a posvätené Olšavským
- g)** Novšia chrámová loď z r. 1752
- h)** Pritvor a nad ním veža

Porov. *Blahovistnik*,
Prešov,
6 (1997) str. 161.

Rok 1751 – hon na haličského baziliána, ktorý sa sprotivil latinizácii a prebehol z Poľska do Uhorska

Dokument napísaný **20. novembra 1751** v čase predroždestvenného pôstu (Filipovka) v Krásnobrodskom monastyre ihumenom **Herवासijom Kaminským** (+1766), adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754). List sa stáva cenným historickým svedectvom pre dejiny Bukovského baziliánskeho monastyra, lebo spomína **Irinarcha Jaselského** z Bukovej Hory, že dostal od episkopa povolenie postaviť na Bukovej Hore novú cerkov.

O budovaní krásnobrodskej monastyrskej cerkvi sa nič nespomína. Správy o budovaní cerkvy boli pravdepodobne zatienené vzrušujúcimi udalosťami okolo honby, zatknutia, a po vylámaní mreží na väzení aj následného úteku haličského baziliána prenasledovaného latinským mocenským aparátom... Rímskokatolíci vydali o ňom očierňujúci obežník, ktorého opis bol prílohou tohto listu. Samozrejme, ako to v takýchto prípadoch vzbury proti latinizácii obyčajne býva, tento obežník bol bez akýchkoľvek konkrétnych obvinení, len so všeobecne udanou vinou *«velkých pohoršení, o ktorých je nehodno ani písať...»*. Písaný je rusínskym jazykom onoho času a opäť cyrilikou.

«Превелевны̑ мѣци̑ ѿче̑ игѣмѣ̑ в̑ хѣтѣ̑ ѿче̑ мнѣ̑ съ̑ дѣши̑
сѣло̑ желаемый̑. Сіє̑ по̑ное̑ время̑ бѣ̑мѣтежно̑ начѣше̑
спасителнѡ̑ жичѣ̑ совершаты̑ и̑ грядѣщемѣ̑ во̑ вифлеємѣ̑
со̑ ангелы̑ слава̑ во̑ вышнихъ̑ весело̑ заспивавши̑ оу̑сѣдно̑
желаю̑. Смире̑но̑ къ̑ топѣ̑ превелевнаго̑ в̑ хѣтѣ̑ ѿца̑ при-
падаю̑ и̑ прошѣ̑ прощєніє̑, и̑жъ̑ такъ̑ нѣ̑коро̑ пишѣ̑.
причина̑ томѣ̑ є̑ тага̑, и̑жъ̑ стола̑ не̑ бы̑ зовсѣмъ̑ готѣ̑,
того̑ ради̑ мѣ̑сѣлѣ̑ за̑ нѣ̑мъ̑ чекати̑, абы̑ за̑ є̑дно̑ вказѣ-
вѣ̑ мы̑ є̑ и̑ прочее̑ совѣ̑шыти̑. Строны̑ ѿца̑ ірина̑ха̑ п.
в̑шѣ̑м̑ визнаимѣ̑ю̑, же̑ п̑нѣ̑ еп̑пѣ̑ по̑ часъ̑ визиты̑ свое̑
далъ̑ мѣ̑ благословєніє̑ цѣ̑ковъ̑ созидати̑. звидовал̑ є̑ сѣ̑
єго̑ ци̑ писменѡ̑, которы̑ казалъ̑, же̑ нѣ̑тъ̑, ты̑ко̑ сло-
вомъ̑ в̑ той̑ чѣ̑, коли̑ з̑ нимъ̑ ходилъ̑. Го̑нецъ̑ посилаю̑,

которы̄ мае 35 фѣнтѣ, такоже и рѣры къ немѣ, за кото-
рой дано ѣ 30 вонашы, то ѣ трицать. Сестры п(реве-
лебности). вѣше смиренѣо кланяю и милѣ поздравляють.
просилъ емъ панѣ маткѣ, авы еденъ крѣшокъ крѣного
полотна за грошы на дагде дѣтала, котора ми казала,
ижъ нигде такого полѣна коло ни не дѣтане, а такъ
што мала своего наикашого 30 рифи то ѣ тридѣсѣа то не
за грошы, але такой для п(ревелебности). вѣше посылае,
междѣ ты, аще бы п(ревелебность). вѣша мали го комѣ
дати, то для болшѣо чѣти казала пнѣ matka го до
маглю дати, которомѣ по сѣ мовила, же и шлѣске не
докажетъ. при семъ смиренѣо молѣа п(ревелебность).
вѣшѣ пнѣ сестры, рачте для нихъ за грошы два гѣбанѣ
послати. пнѣ Главачка и зо сынѣо смиренѣо дякѣють
п(ревелебности). вѣше ѡ вѣдомѣти сынѣ еѣ, вѣзовы
рада была, гды могла сама съ превелебнымъ вѣцемъ
повесѣдовати. при семъ паки и мнѣ сѣтра оумилно мо-
литъ п(ревелебность). вѣшѣ, когда бы къ намъ рачили
прити, то нехъ бы и хлопца со собою взѣати, понеже
мовитъ, бѣтъ вистѣ, цили когда и моима оузрю очесы,
аще бѣтъ зродитъ оу васъ орихи вѣлки и сливы, рачте
для нашѣо пнѣ маки послати, понеже ѡна зато хоше
иншы нагородѣ оучинити. Мухалъ многожды наказо-
ванъ ѣ ѡ оуцтвности и послѣшани мѣтри своеи, но
всегда пребиваетъ во своей оупѣчивности. аще мене ви-
дитъ приходѣща, то зараз дагде зомкне и скриет ся.
когда ходилъ до Пришова и былъ емъ зъ вѣцемъ Но-
вескимъ, котры мнѣ ѡ нѣкое перегринѣ съ Пѣщи на-
шего чинѣ казалъ, которы многи совлѣнѣ тамо начи-
нилъ, гды пакъ бы оулапенѣи и всаждѣ оу архидѣакона
въ шавари, а такъ граты выламши оутѣкъ, слышалъ
емъ, ижъ малъ тамъ ко мѣкачовѣ ити, а такъ га ли

посланыи ѿ плебана Тенанского п(ревеlebnости). вше^н
посылаю для выроздминистра што пишеть архидиаконовы
w ты^н выписаны^н перегринѣ, такихъ соблазнъ начинилъ
в Тесню а инде, ашъ не ѣ достоно писанню предати. w
нашѣ состоянии извистно творю к(ромѣ). в(ыше сказа-
ногw)., ижъ зъ лѣки вожѣ^н зостаемо тако вѣд сѣ любви.
вратѣа ижъ еше на послѣшании, w которѣ^н ничего не
слышѣ, гдѣ и камо сѣ обѣтаю. Сѣа врѣчивше любви ис-
(кренѣмъ). молитвѣ^н порѣчившесѣ зостаю прев. вше^н
смирены^н послѣшаніа с. сынъ іеро^на Гѣвасіи Камыски
ч.с.в.в. професъ р(скою). в(ласною).
Дѣ во с(ватои). wбители Кра^новроцкѣ дна 20 Nov. 1751..»

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou prepísaného pôvodného rukopisu v Lvovskom štátnom archíve «Макет збірника Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні», фонд № 684, том VIII (1751) стр. 183-184, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (...) otcе ihumen, v Christu otcе mne z duše veľmi vytúžený.

Tento pôstny čas spokojne počnúc prajem spasitelne prežiť a idúcemu do Betlehema s anjelmi «Slava vo vyšních» veselo zaspievajúc srdečne želám. Pokorne k nohám Prevelebného v Christu otca padám a prosím odpustenie, že tak neskoro píšem. Príčinou je, stola (epitrichil?) nebola vôbec hotová, preto som musel za tým čakať, aby pri jednej príležitosti som mohol aj ostatné vybaviť.

Ohľadom otca Irinarcha (Jaselského – ihumena baziliánskeho monastyra na Bukovej Hore) Prevelebnosti Vašej oznamujem, že pán episkop počas svojej návštevy dal mu blahoslovenie budovať cerkov (na Bukovej Hore). Pýtal som sa ho, či písomne, on však hovoril, že nie, iba slovom v tom čase keď s ním chodil.

Hrniec (destilačný hrniec na pálenie pálenky) posielam, čo má 35 funtov a taktiež trubice k nemu, za ktorý bolo zaplatené 30 «vonaši», tj. tridsať.

Sestry Prevelebnosti Vašej (rodné sestry protoihumena Hedeona Pazina žijúce v Stropkove) sa pokorne klaňajú a milo pozdravujú. Prosil som pani matku (matku protoihumena Hedeona Pazina), aby jeden kúsok krásneho plátna za peniaze nám niekde zohnala, ktorá mi povedala, že už nikde takého plátna v ich okolí nedostane, a tak čo mala, zo svojho najkrajšieho 30 «rify», tj. trid-

sať, to nie za peniaze ale ihneď pre Prevelebnosť Vašu posiela. Medzitým, ak by Prevelebnosť Vaša ho (plátno) mala komu dať, to pre väčšiu česť, hovorila pani matka, ho do mangľu dať (vyžehliť), ktorému potom, hovorila, že i šlonské sa nevyrovná. Pritom pokorne prosia Prevelebnosť Vašu pani sestry, ráčte pre nich za peniaze dve hubane (hune, hrubé kabáty) poslať.

Pani **Hlavačka** i so synom pokorne ďakujú Prevelebnosti Vašej za správy o jej synovi. Bola by veľmi rada, keby mohla sama s prevelebným otcom pohovoriť. Pritom znova aj mne sestra pokorne prosí Prevelebnosť Vašu, kedy by ste ráčili k nám prísť, to nech by i chlapca so sebou vziať, pretože hovorí, Boh vie, či ich mojimi očami dakedy uzriem. Ak Boh dá, že sa u Vás urodia vlašské orechy a slivky, ráčte pre našu pani matku poslať, pretože ona sa tým chce iným odmeniť-revanžovať.

Michal mnohokrát trestaný je v úctivosti a poslušný svojej matke, ale vždy zostáva vo svojej tvrdohlavosti. Keď ma vidí prichádzať, ihneď niekde zmizne a sa skryje.

Keď som chodil do Prešova a bol s otcom **Noveským**, ktorý mi o akomsi tulákovi nášho Rádu (sv. Bazila Veľkého) z Poľska hovoril, ktorý veľa pohoršenia tam narobil. Keď ho chytili a bol vsadený u archidiakona do temnice, vylamúc mreže utiekol. Počul som, že mal ísť smerom ku Mukačevu. A tak, ja len ako poverený od plebana (rímskokatolíckeho farára) tesňanského, Prevelebnosti Vašej posielam na pochopenie, čo píše archidiakonovi o tom vyššie spomínanom vandrákovi, akých pohoršení narobil v Tesni a inde, čo sa ani písať nesluší.

O našom stave okrem vyššie povedaného oznamujem, že z milosti Božej zostávame, ako sa Bohu ľúbi. Bratia, ktorí sú na poslušnosti (poslušníci-novici), o ktorých nič nepočujem, kde a kam sa obracajú.

Toto odporúciac láske vrúcny modlitbám sa porúčajú, zostávam Prevelebnosti Vašej pokorný poslušnosti syn jeromních **Hervasij Kaminskij**, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Vlastnou rukou.

Dané vo svätej obyteli Krásnobrodskej, dňa 20. novembra 1751.

Rok 1752 – staroslovanský nápis o ukončení stavby

Zaujímavým faktom však je, že dnes sa nachádza veľavravný staroslovanský nápis vytesaný v kameni v hlavnej lodi rozvalín cerkvi, na čelnej pravej strane steny za ikonostasom, na mieste, ktoré bolo pôvodne prikrýté omietkou. Je tam napísané: «ВЪ ЛѢТО Ѡ СЪЗДАНІА МІРА ꙖЗЪЖЪ Ѡ РОЖТВА Х҃ТОВА ꙖЦ҃НѢ» – v roku 7260 od stvorenia sveta (a) od Narodenia Christovho 1752. **Rok 1752** je tu uvádzaný podľa prastarého byzantského zvyku dvojakým spôsobom: od stvorenia sveta i od narodenia Isusa Christa (podľa byzantského datovania sa Isus Christos narodil v roku 5508 od stvorenia sveta). Mnohovravné je, že sa nápis nachádza práve na mieste, kde sa starodávne kamenné múry pôvodnej kamennej kaplnky zasvätej Bohorodici prelievajú do novších a oveľa hrubších kamenných múrov prbudovanej hlavnej lode. Označuje nie rok výstavby v plnom zmysle tohto slova, ale v skutočnosti rok prístavby.

V tom istom roku (1752) episkop **M. M. Olšavskij, OSBM**, starodávno-novú kamennú cerkov Krásnobrodského monastyra aj posvätil. Ihumenom bol vtedy **Hervasij Kaminskij, OSBM**.

Ako potvrdzuje **Bazilovič** vo svojej *Histórii*, i starodávno-nová kamenná cerkov, ktorá nahradila pôvodnú drevenú, bola opatrená veľmi pekným ikonostasom (pozri str. 244).

Čabinský antimins z Monastyra

Z rokov 1750-1752 nachádzame zaujímavú správu, keď totiž mukačevský episkop **Manuel M. Olšavskij** navštívil susedné Nižné Čabiny. V správe o čabinskej cerkvi píše:

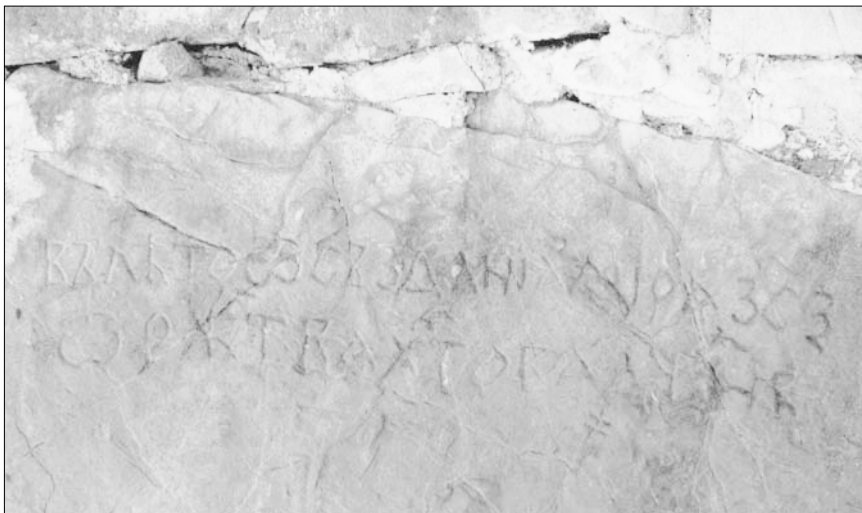
«Stará drevená cerkov so všetkým potrebným zhorela minulého roku. Čabinčania postavili cerkvičku na bohoslužby, antimins majú z monastyra».²

Keďže Krásnobrodský monastyr sa nachádza veľmi blízko pri Čabinách – antimins pochádzal určite z Krásnobrodského monastyra.

Rok 1755 – sobor baziliánov

15. júna r. 1755 sa v Krásnobrode uskutočnil sobor všetkých baziliánov Mukačevskej gréckokatolíckej eparchie, na ktorom vybrali **Joannikija Skripku**, rodáka zo Stropkova (pozri str. 201-202) za protoihumena.

Z *Ákt* tohto soboru (viď ďalej) sa dozvedáme, že baziliáni chodievali aj na misie po rusínskych farnostiach, hlásajúc slovo Božie. Ľudia im pri tejto príležitosti z veľkej vďačnosti prinášali, každý, čo mohol a chcel obetovať na monastýr. Jednalo sa o dobrovoľné dary, najmä o potraviny a plátno, ktoré slúžili na obživu mníchov, pretože pozemky, ktoré monastýr užíval, nestačili k užitveniu toľkých mníchov. Ďalej sa dozvedáme, že tých, ktorí sa hlásili, že chcú žiť ako mnísi a chcú vstúpiť do monastýra, smel prijímať na rozdiel od minulosti, keď ich prijímal starec v hociktorom monastýre, už len mukačevský ihumen, ktorý sa v tomto dokumente tituluje protoihumenom. Baziliáni sa modlili spievajúc na dva chóry (striedavo spievala jedna strana, potom druhá). Sobor upozornil,

*Nápis z roku 1752 na skale cerkvi Sošestvija v Krásnobrodskom monastýre.
Pozri lokalizáciu nápisu na obrázku na str. 245.*

aby si neskákali do reči. Za Krásnobrodský monastyr *Aktá* soboru podpísal ihumen jeromních **Makarij Šuhajda**.³

«Во ѿмѣ ѿца ѿ сѣна ѿ стго дха. Рокъ дѣше мѣца юнїа дна єї. Начаса Соборъ во стоѣ ѡвители Красноврѣдской, при прїтѣности пречтныѣ ѿцеѣ игдменеѣ ниже ѡписаныѣ, на которомъ то Соборѣ ѡтвѣждѣна сѣт, чїномъ ниже ѡписаномъ, по ѡуставаѣ и чинѣ стго Василїа Великаго, ꙗкожто:

1mo Изволиса дхѣ стомѣ ѿ намъ ѿзбрати за протоигдмена пречтнаго іеромонаха Іванїкїа Скрїпкѣ, стоѣ ѡвители М. Повчѣской игдмена, который долженъ вѣдетъ прочїа ѡвители рѣ в' рокѣ посѣтити ѿ вниѣ полѣнам ѡтвѣждати, а поползновенїа ѿскореневати. Такожде ѡ каси каждой ѡвители ѿ прочїими игдмены долже єт знати ѿ ѿ игдменѣ рахѣ кы ѿзбрати.

2do Братїа маюса з великомъ рѣсмотренїемъ рѣсддїти, которы маюса высылати дѣ ѿспрошенїа мѣтнѣ, да бы на ползд ꙗкѣ людемъ, междѣ котрыѣ высилаюса, быти могли, такожде ѿ стомѣ законѣ во честь.

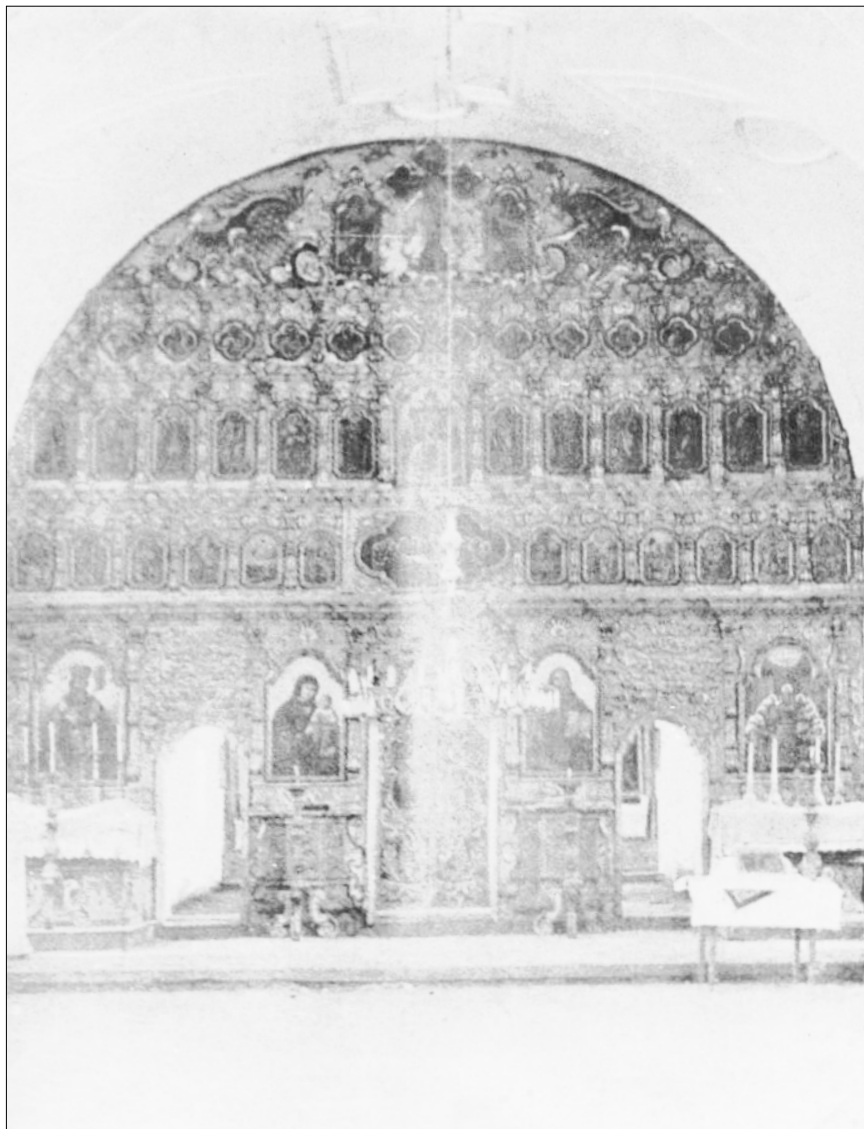
3^{tio} Еднаго рокѣ ѡвитель Красноврѣдска ѿ Мало Берѣница дѣ ѿпрошенїа полотна маеть высылати, втораго паки ѡвитель Мстичовска ѿ М. Повчѣска.

4to Трактъ ѿли предѣлъ за зѣномъ ѿ цапками по крайнѣ ѡвитель Красноврѣдска дѣже до Пчелїного, а мало Берѣница до Стацина маеть.

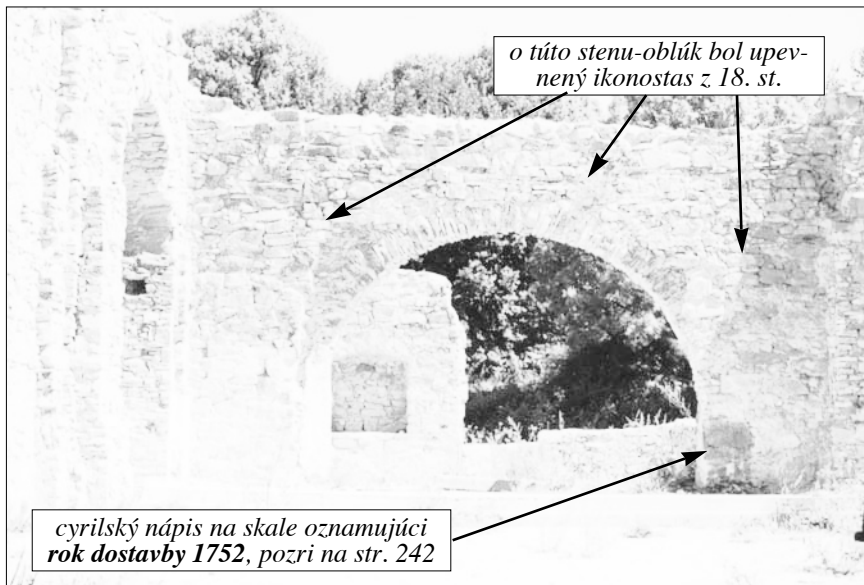
5to Пречтныѣ ѿць Манасїї ѿгдмѣ Мараморыскы давы фишкѣса и пленипотѣцїара в дѣлаѣ манастыскыѣ на вармедѣ Мараморыской постановилъ.

6to Просѣщїиса до законѣ стго протоигдменѣ маюса ѡсылати, а котораго бы игдмѣ видѣлъ не способнаго по маломъ ѿскѣшенїи, таковаго має самъ ѡправити.

7mo ꙗще бы который братъ противилса наказанїю своѣ-

Ikonostas Krásnobrodského monastyra z roku 1752. Bol zničený v roku 1915.

Úchvatné pohľady do vnútra cerkvi Sošestvija Sv. Ducha (z r. 1752) a ešte ďalej, hlbšie do absidy starodávnej kaplnky Bohorodici. Kedysi sa o oblúk opieral krásny ikonostas (pozri na str. 244). Foto z roku 1995.

го и҃г҃мена, или карѣ ѿ того не восхотѣлъ прїати, таковый да ѡпишетса прѡи҃г҃менѣ. Аще же вы и прѡтои҃г҃мена преслѣдшаль и карѣ его не восхотѣлъ пѡлеци таковый до архїереа, ꙗкожто прелата ншего да препослѣса, или ѡпишетса.

8vo Строны хорѣша дабы чїно ѡалмы читалиса, сиричь: поки една страна не докѡчитъ вѣршъ, жебы поты дрѣга страна не начинала, дабы ѣдї дрѣгаго моглъ раздѣти.

9no Рассмотривше каждой ѡбители потребы и недостаки некоторые ѡцы и братїа преминилиса и ѣной ѡбители до дрѣгой.

10mo Строны новицѣюшовъ прѡтои҃г҃мѣ повинѣ вѣдетъ рѡмотрити из прочїими и҃г҃мены совѣтовати, иже сѣтъ к' потребѣ новоначалны^x, сиричь: ѡ ѡдеждѣ и трапезѣ и в коей ѡбители мо҃г҃т новоначалны пребывати.

Иеромона^x Іваникїи Скрипка Ч.С.В.В. професъ, прѡтои҃г҃мень р(ѣкою). в(ласною). Иеро: Прокопїи Ковейчакъ, ЧСВВ профѣ с. ѡбитѣ Маловерезниѣской и҃г҃мень р(ѣкою). в(ласною). – Иеромона^x Инокѣтїи Кашперъ Ч.С.В.В. професъ, сѣтой ѡбители Мѣкачѣвской и҃г҃мень р(ѣкою). в(ласною). Иеромона^x Макаріи Шѣгайда Ч.С.В.В. професъ, сѣтой ѡбители Крѣновбрѣдской и҃г҃мень р(ѣкою). в(ласною). Иеромона^x Вонїфати Грецѣла ЧСВВ. профѣ сѣтой ѡбители Мстичовской и҃г҃мень р(ѣкою). в(ласною). Иеромонахъ Манасїи Пѣкачъ Ч.С.В.В. професъ и҃г҃мень Мараморыскы р(ѣкою). в(ласною). Иеромона^x Гѣвасїи Камински Ч.С.В.В. професъ о҃читѣ новоначалны^x Иеромона^x р(ѣкою). в(ласною). Леѡтїи Староста Ч.С.В.В. професъ Иеромона^x Венедиктъ Красѣчинскїи ЧСВВ професъ ѡбители Красновроцкой намѣсникъ р(ѣкою). в(ласною).»

Vyššie uvedený dokument sa nachádzal v forme rukopisu v archíve baziliánskeho monastýra na Černečej Hore pri Mukačeve. Uverejnil ho Г. Кинах, «Акти трох монаших соборів 1733, 1755, 1756», *Analecta OSBM*, Žovkva, I/4 (1927) 576-579. Uviedli sme ho presne v takej istej originálnej forme, ako ho publikoval Н. Кинах.

Preklad do slovenčiny:

V mene Otca i Syna i Svätého Ducha. V roku 1755 mesiaca júna dňa 15. sa začal sobor vo svätej obyteli Krásnobrodскеj v prítomnosti prečnosťných otcov ihumenov nižšie opísaných, na ktorom to sobore sú potvrdené spôsobom nižšie opísaným, podľa Pravidiel Rádu sv. Bazila Velkého a totiž:

1.) *Zalúbilo sa Svätému Duchu i nám vybrať za protoihumena prečnosťného jeromnícha **Joannikija Skriпку** svätej obyteli Máriapovčianskej ihumena, ktorý ostatné obyteli raz v roku musí navštíviť a v nich užitočné utvrdzovať a vadné vykoreňovať. Taktiež o kase (stave peňažnom) každej obyteli s ostatnými ihumenmi musí vedieť a s ihumenmi rozoberať vyučtovanie.*

2.) *Bratia sa majú s veľkou pozornosťou rozhodovať, ktorí sa majú vysielat' na vyprosenie milodarov, aby na úžitok ako ľuďom, medzi ktorých sa vysielajú, byť mohli, taktiež i svätému Rádu na česť.*

3.) *Jedného roku obytel' Krásnobrodská a Malobereznická má posielat' na vyprosenie plátna, druhého roku znova obytel' Imstičevská a Máriapovčianská.*

4.) *Trakt alebo predel (hranica) za zrnom i «capkami» po krajine obytel' Krásnobrodská až do Pčolinného a Malobereznická do Stakčína má.*

5.) *Prečnosťný otec **Manasij** ihumen Maramorošský žeby právníka a penitenciára vo veciach monastýrskych na varmedi maramorošskej ustanovil.*

6.) *Tí, ktorí chcú vstúpiť do Rádu sv. Bazila Velkého, majú sa posielat' za protoihumenom a keď by ihumen niektorého po malom vyskúšaní uznal za nespôsobilého má sám ho poslat' preč.*

7.) *Ak by sa niektorý brat protivil trestu svojho ihumena, alebo trest od neho nechcel prijať, taký nech sa opíše protoihumenovi. Ak by ani protoihumena neposlúchol a nechcel by jeho trestu sa podriaďiť, taký do episkopa ako nášho preláta nech sa pošle, alebo opíše (v tom čase uhorskí baziliáni boli biskupského a nie pápežského práva, ako sú na Slovensku dnes).*

8.) *Čo s týka (modlitby) chóru (Večirňa, Polunoščnica, Utreňa, 1., 3., 6., 9. Čas, Obidnica) aby sa Žalmy aktívne modlili, tj. kým jedna strana nedokončí verš, žeby druhá strana nezačínala, žeby jedni druhých mohli rozumieť.*

9.) *Rozoberúc potreby a nedostatky každej obyteli niektorí otcovia a bratia sa premiestnili z jednej obyteli do druhej (bolo to pod tlakom od záverov Za-*

mojského synodu z roku 1720 – nikdy v histórii to predtým nebolo).

10.) *Ohľadom novicov protoihumen s ostatnými ihumenmi musí rozhodnúť, čo je potrebné pre novicov, tj. o ich odeve, stolovaní a v ktorej obyteli majú bývať.*

*Jeromních **Joannikij Skripka**, ČSVV profes, protoihumen; jeromních **Prokopij Kovejšak**, ČSVV profes, svätej obyteli Maloberezňanskej ihumen; jeromních **Inokentij Kašper**, ČSVV profes, svätej obyteli Mukačevskej ihumen; jeromních **Makarij Šuhajda**, ČSVV profes, svätej obyteli Krásnobrodскеj ihumen; jeromních **Bonifatij Hrecula**, ČSVV profes, svätej obyteli Imstičevskej ihumen; jeromních **Manasij Pukač**, ČSVV profes, svätej obyteli Maramoroškej ihumen; jeromních **Hervasij Kaminskij**, ČSVV profes, učiteľ novicov; jeromních **Leontij Starosta**, ČSVV profes; jeromních **Venedikt Krasičinskij**, ČSVV profes, obyteli Krásnobrodскеj zástupca.*

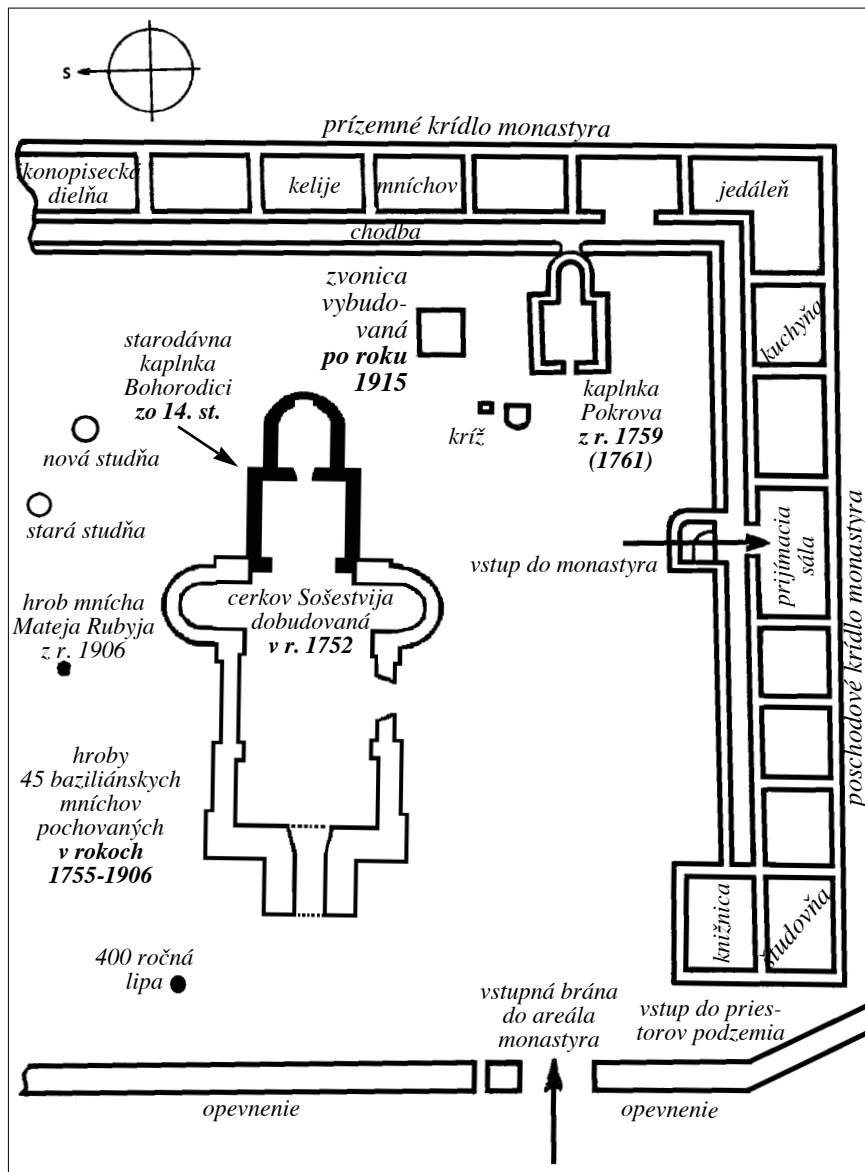

Rok 1759 (1761) – kolaudácia nového kamenného monast'ra a ostatných sakrálnych budov

V areáli Krásnobrodského monast'ra bola postavená tiež nová kamenná kaplnka Pokrova. Čo sa stalo so starou kamennou kaplnkou Bohorodici (ktorá sa spomína v preberacom protokole z r. 1729) bolo opísané na str. 187 a 236.

Prestavba nového kamenného monast'ra bola zkolaudovaná **20. mája roku 1759**, za ihumena **M. Šuhajdu**, keď monast'yr posvätil episkop **M. M. Olšavskij**. Je pozoruhodné, že rusínsky cyrilikou písaná listina-hramota z **9. mája 1759** uverejnená nižšie, i keď priamo svedčí o tejto prestavbe nemalej historickej hodnoty, výslovne, podobne ako hramoty Koriatovičova a Drugethove uvádza, že monast'yr bol r. 1759 ZALOŽENÝ (УЧНОВА^н). Z toho vyplýva, že ako bolo na úvodných stránkach tejto knihy poznamenané, že i v časoch Koriatoviča (14. st.) a Drugetha (17. st.) tento starodávny monast'yr z cyrilometodejských čias (9. st.) nebol založený v plnom a úzkom zmysle tohto slova (tj. začal existovať), ale bol len obnovený. Vyrytý dobový nápis na kameni nad vstupnými dverami do kaplnky *Pokrova Bohorodici* dodatočne oznamuje, že bola vybudovaná v r. 1761 (pozri obr. na str. 224).

Pôdorys prízemnej časti kamenného Krásnobrodského monastiera obnoveného v rokoch 1752-59 a jeho troch cerkví podľa archeologických vykopávk.

ГДРНѢ державнои и сестры сѧ старшей единокѣтробнои
Анны графкы рожденѣой позостало вдовы славноѣ памяти
графѧ Чакы Ференца чрѣ прѣч Ѡца иеромонаха Макариа
Шѣгаида чсвв професа сѣтой вбители Мѣкачовской игѣ-
мена тогожде чинѣ сѣтого протоигѣмена.

Зде послѣдѣю имена Ѡцовъ професѣвъ тогѣде чинѣ.
Прѣч. Ѡць Іваникій Скрипка игѣмѣ вбители МПовчас-
кой.

Прѣч. Ѡць Генадій Блиха игѣмѣ вбители Бизѣской.

Прѣч. Ѡць Гаврій Бачинскій игѣмѣ мѣста.

Прѣч. Ѡць Инокѣтій Кашперъ намѣстнѣй мѣста и
професѣ новицѣшѣ.

Прѣч. Ѡць Матириій Кашперъ намѣстнѣй горѣ Бѣковской.

Ч. Ѡць Іосифъ Адамови сповѣднѣй мѣста.

Прѣч. Ѡць Анасѣій Торискій на время прокѣратѣ.

Ч. Ѡць Вениамій Феиръ на время прокѣратѣ тогожде
мѣста.

Ч. Брѧ Досоѣей Прамъ професѣ.

Имена новицѣшѣ въ томѣде мѣрѣ застающѣй:

Нѣстѣ Макранцай, Идсти Лабанъ, Иеремѣ Рѣткай, Виталий
Варианко, Галактиѣ Попи, Матинъ Поповнакъ.»

Dokument sa nachádza v «Макет збірника 'Матеріали до історії васи-
ліянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том X
(1754-1759) стр. 103-106, Центральний державний історичний архів у м.
Львові. Uverejnený bol i u Baziloviča, ale len latinkou.

Preklad do slovenčiny:

V mene Otca i Syna i Svätého Ducha. Amen.

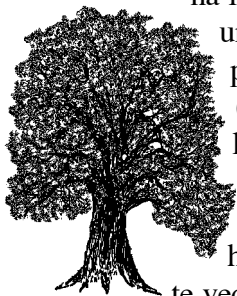
*V roku od stvorenia sveta 7267 (v rusínskom texte je chybou opisovača
mylne uvedený rok 7262), od vtelenia Christa 1759, počas vlády veľkoder-
žavnej Panej **Márii Terézii**, kráľovnej našej najmilostivejšej, keď episkopský
prestol držal preosvietený Pán Kyr **Michail Manuil Olšavskij**, episkop vý-
chodného obradu rossenský, mukačevský, maramorošský, Apoštolský vikár,
dňa 9. mesiaca mája založený je monastyr z kameňa spolu s kaplnkou Prebla-*

hoslovenej Dívky Bohorodici žiariacej zázrakmi pre mníchov východného obradu, Rádu sv. Bazila Veľkého profesov, pri chráme Sošestvija Svjatoho Du-cha, skrze týchže mníchov novozbudovanom pred mnohými rokmi z výlučných milodarov tu žijúcich, česť i slávu vždy milostivému Bohu neprestajne vzdávajú-úcich (veriacich), medzi obcami Čabiny a Krásnobrod, v chotári Krásnobrodskom v dávnej stolici Zemplínskej do panstva Humenského patriacom, so súh-lasom veľkomožnej Panej rodenej grófkky **Márii Terézii Zičij** – pozostalej vdo-vy slávnej pamäti veľkomožného grófa **Vandernath**, Panej štátnej i jej rodnej staršej sestry **Anny**, rodenej grófkky, pozostalej vdovy slávnej pamäti grófa **Čáky Františka** skrze prečnostného otca jeromnícha **Makarija Šuhajdu**, Rá-du sv. Bazila Veľkého profesu, svätej obyтели mukačevskej ihumena, tohože svätého Rádu protoihumena.

Tu nasledujú mená otcov profesov tohože Rádu: prečnostný otec **Joannikij Skripka**, ihumen obyтели Máriapovčianskej; prečnostný otec **Hennadij Bli-cha**, ihumen obyтели Bixádskej; prečnostný otec **Havrijil Bačinskij**, miestny ihumen (Krásnobrodský); prečnostný otec **Innokentij Kašper**, miestny zász-tupca (ihumena) a profesor novicov; prečnostný otec **Martyrij Kašper**, zász-tupca Hory Bukovskej; čnostný otec **Josif Adamovič**, miestny (krásnobrod-ský) spovedník; prečnostný otec **Atanasij Toryskij**, v tomto čase prokurátor; čnostný otec **Venjamin Fejir**, v tomto čase miestny prokurátor; čnostný brat **Dositej Pram**, profes. Mená novicov v tomto monastyre (Krásnobrodskom) ži-ujúci: **Nestor Makrancaj**, **Justin Labanc**, **Jeremija Rutkaj**, **Vitalij Varjan-ko**, **Halaktion Popik**, **Martin Popovnak**.

Štyristoročná monastyrská lipa

Veľkú starobylosť Krásnobrodského monastyra nám dnes pripomí-na i krásna, asi 400 ročná, stará košatá lipa – ozajstný unikát v celom okolí. I napriek tomu, že korunu nemá pôvodnú – pred pár desaťročiami jej totiž mudrlanti (tzv. ochranári prírody) dali obrezať všetky hrubočízne konáre (ponechali jej len kmeň), aj dnes sa majestátne týči na ľavej strane od dnešných zvyškov kamennej cerkvi. Táto lipa je nemým svedkom dávnej slávnej histórie Krásneho Brodu a Monastyra. Tá by toho urči-

te vedela mnoho narozprávať, keby mohla: o slzách, trápe-niach, vojnách, ale i radosti, viere a horlivosti mnohých pokolení a ge-

nerácií Rusínov Krásneho Brodu...

¹ Štátni pamiatkári v roku 1968 takto opísali kaplnku *Pokrova Presvjatoj Bohorodici*: «Kaplnka Zázračného obrazu Krásnobr. Madony, neskorobarok., postavená r. 1761 juhových. od niekdajšieho kostola. Stavba má vonkajšiu úpravu klasicistickú, združené pilastre s rímsovou hlavicou a tympanóbnom zakončené priečelie, interiér barokový...», (*Súpis pamiatok na Slovensku*, II, Bratislava, 1968, str. 129).

² Porov. В. Гаджега, «Протокол визиты еп(иско)па Михаила Ман(уила) Ольшавского в Земплині и Шариши», *Додатки до исторії русинов и руських церковей в буви. жупі Земплинскої, Užhorod*, 1931, str. 109.

³ «Русские монастыри на Угорской Руси», *Временник Института Статистического на е. 1872*, Lvov, 1872, str. 119.

⁴ «In locum lignae Ecclesiae erecta lapidea satis ampla **Anno adhuc 1752**. terminata, subscriptione in lapide supra portam Templi facti attestante, per Episcopum quondam **Manuelem Olsavszky** consecrata, omni nunc necessaria supellectili instructa, & Imaginibus, Iconostasio pulcherrimis exornata, Turri praealta recenter adaucta. **Adhaec capella pro praeattacta Icone Deiparae Thaumaturga asservanda nova constructa habetur, Domus quoque Religiosa, seu Monasterium Cellis sufficientibus provisum, omnia haec é materialibus solidis posita sunt Anno adhuc 1759. die 20. mensis Maji**. Fundamentis per Patrem condam **Macarium Suhajdam**, Ord. S. Basilii Magni Proto-Hegumenum jactis, ut patet ex Documento. Quod ita sonat: "In Nomine Patris, & Filiis, & Spiritus Sancti Amen. Anno á condito Orbe septem millesimo, ducentesimo, sexagesimo septimo, & á Nativitate Christi Millesimo, septingentesimo, quinquagesimo nono, Regnante Augustissima Domina nostra **Maria Theresia**, Regina Apostolica, Clerum Graeci Ritus Unitorum Regente Illustrissimo, ac Rdissimo Domino **Michaele Manuele Olsavszky**, Episcopo Rossensi, Maramorosiensi, Munkaciensi, Vicario Apostolico, die vigesima mensis maji, jacta sunt Fundamenta lapidea pro Monasterio simul ac Capella Thaumaturgae Deiparae Virginis Mariae miraculis clarae, ad Ecclesiam Descensionis Spiritui Sancto dedicatam Religiosorum Ordinis S. Basilii Magni Prosectorum, Ritus Graeci Unitorum, per eosdem Religiosos neo erectam, pure ex sacra Eleemosyna viventium, multis jam abhinc ante actis Anni hocce in loco jugiter Deo Famulantium, inter Villas Csebin, & Krasznobrod, in Territorio attamen Krasznobrodensi Inclyto huicce Comitatu Zempliniensi adjacente, ac ad Inclytum Dominium Homonenese ab antiquo spectante, cum confirmatoriis Illustrissimae Dominae Comitissae, natae **Mariae Theresiae Zichy**, relictae Viduae Illustrissimi quondam Comitae **Francisci Vandernath**, Dominae haereditariae, ac Sororis ejusdem **Annae** Comitissae, natae **Zichy**, relictae pariformiter Viduae Illus-

trissimi Domini Comitiss **Francisci Csáky**, per R. Patrem **Macarium Suhajda**, Ordinis S. Basilii Magni Religiosum Professum, Ven. Monasterii S. Nicolai Episcopi & Confessoris, in monte Csernek ad Munkacs fundati Hegumenum, ejusdemque Ordinis Sacri Proto-Hegumenum. Sequuntur nomine Patrum Professorum ejusdem Ordinis: **Joannicius Szkripka**, Superior V. Monasterii Maria Pócsensi. **Gennadius Blicha**, Superior V. Monasterii Bixadiensis. **Gabriel Bacsinszky**, Superior loci. **Innocentius Kasper**, Vicarius loci, nec non Novitiorum Magister. **Martirius Kasper**, Vicarius montis Bukocz. **Josephus Adamovics**, Confessarius loci. **Athanasius Toriszky**, p. t. Procurator ejusdem loci. Venerandus Frater **Dositheus Pram**, Professus. Novitiorum nomine in eodem V. Monasterio degentium. **Nestor Makranczay**, **Justinus Labancz**, **Jeremias Rutkay**, **Vitalius Varjanka**, **Halaction Popik**, **Martinus Popovnjak**.», (hore uvedený dokument je uverejnený v J. Basilovits, *Brevis notitia foundationis Th. Koriathovits*, II, Cassovia, 1799, str. 181-183); **V. Terleckyj** vo svojej práci o Krásnobrodskom monastýre («Описание Монастыря Красnobродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матулы - 200 1870*, Lvov, 1870, str. 29) píše, že **Mária Terézia Vandernath** vo svojej hramote danej v Humennom roku 1756, v šľapajach svojich predkov Drugethovcov nadelila monastýr pozemkami o veľkosti 36 «morhov», pričom jeden morh mal 130 štvorcových «sjažnej».

Mukačevský hrad, neďaleko ktorého sa nachádza baziliánsky gréckokatolícky monastýr na Černečej Hore. «Černeč» = v čiernom habite oblečený baziliánsky mních, preto «Černeča Hora» v preklade znamená Mníšska Hora.

16. Mimoriadný sobor (kapitula) a baziliáni v druhej polovici 18. st.

V septembri roku 1756, čo znamená o rok neskôr po Krásnobrodskom sobore (pozri str. 242-248), sa opäť zišli ihumeni všetkých baziliánskych monastýrov severovýchodného Uhorska na ďalšom – tentoraz predčasnom mimoriadnom sobore (kapitule) v Mukačeve na Černečej Hore (pozri *Aktá* tohto sobora z archíva Bertalana Dudasa na str. 256).

Tento sobor sa konal preto tak zavčasu (riadny sobor mal byť až v r. 1758 a nie už v r. 1756), lebo na Krásnobrodskom sobore v r. 1755 vybrali za protoihumena **J. Skripku, OSBM**, ktorý bol v danom čase ihumenom v Mária Pócsi (kde budoval cerkov i monastýr z kameňa). Nový protoihumen sa mal po svojom zvolení premiestniť do monastýra na Černeču Horu pri Mukačeve, kde mal zastávať funkciu aj ihumena tamojšieho monastýra. J. Skripka však tak neurobil a svojvoľne ostal naďalej v Mária Pócsi. Preto o rok nato sa baziliáni opäť zišli na mimoriadnom sobore na Černečej Hore pri Mukačeve a tam zosadili J. Skripku z protoihumenstva a vybrali si iného protoihumena. Niečo podobné sa udialo aj s **P. P. Halkom, OSBM, v r. 2003** (pozri na str. 507-509).

Sledujúc *Schematizmy* baziliánov vidíme, že po r. 1756 dochádza už k oveľa častejším pre monastýrsky život zhubným presunom bazi-

*Actum ac Rescriptum Huius Die.
In Monasterio Czernek
ad Mukacsia de formatione
1755.
Inventum a fine
P. Inocentii Kasper
O.S.B.M. profusor
p.t. Begunnen*

Podpis jeromnícha **Inokentija Kašpera** z roku 1755. Kašper zomrel v roku 1760 a je pochovaný v Krásnobrodskom monastýre.

ОЦА И СНА И СЛАГО ДХА, АМИНЪ.

1016^б ДИ НС МУА СЕПТЕМЕ: АНД КТ. ВЕЛС РЕГВЫ НА ПО ШИРО: РЕЗВРАЩЕСА КО ИМО Г
ИСАХИА КО СЪНТЕИ МЪКАГОСИОН ПРИ ПРИТОНЪИ ИСНЕ ВЕМОЖ: ГАМ МАНЕ
СОЛШСКОИ ЕПИА МЪКА: И ПРО: И ПРЕЧЕНЫ АЩЕ ИГЪМЕНИ БЪСЪА СЪНТЕИИ
СОСЪНЕНЕМЪ СТАГО ДХА.

11^а ИУЕЛОА ЗА ПРОТО: ИГЪМЕНА П. СЪЦЪ ГАВРИЛА ДЪСКО МОДО И ЗА ИГЪМЕНА СЪНТЕ
МЪКАГО: КОТОРИ ДОЖЕ БЪДЕ ПРОЧИА СЪНТЕИИ РА ЕЗ РОКЪ ПОСЪТИТИ. И КНИ ПОАСТИ
ПО АННЪ С. ПРОТО: ПАТРИАХЪ НИШКО БАСИЛА ВЕЛИКА ОУБЕДАТИ, А ПОПОМОГЕНИЯ ИСОУ
КАТИ: ТАКОА АЩЕ СЛЪБИТЕА ПОТРЕБЪ БЪТИ, И КРОМЪ СОВОРА, БРАТА И САМОИ СЪНТЕИИ
ДО АРЪТО ПРЕМЪНИТИ: И СЕБЪ АЩЕ ОУЗЪИ ПРОТО: ИГЪМЕНЪ СЪНТЕИИ ИЖЪА: ИЪЗ АРЪ
СЪНТЕИИ СПОМОЩЕКОКАТИ ПОКИНЕНЪ КЪ ДЕТЪА ИЪЗ ГАУСЪАЖЕНЕМЪ:

21^б БЫДАННИ ПЪКТА ВЕЛС РЕГВЪА С. БАСИЛА РОКЪ АЩЕ ИМО МУА ГАМКА АНД АИ ДЪС
КАЖДОИ СЪНТЕИИ П. П. СЪЦЕБЕ ИГЪМЕНИ ХРАНИИ, И ВЕДЪ ТЪ ЧИИМЪ КОА СРОИИ
СЪЦЪ ПРОТО: ИГЪМЕНЪ ДОЛЖЕ БЪДЕ ПОПЕЧЕНЕ ИМЪТИ.

31^а ВЕЛС АИ. А РЪКО ОУ БРАТІА УЪ ВЕЛИКЪ РАСМОЖЕНЕМЪ, И НАПОМИНАНИ
МАГОСА БЫСЛАТИ ПОТРЕБЪ СЪЩЕИ: КОУБРАТИШЕСА ИЪПЪТЪАНИ МАЪТЪ БТИ

41^а ТАКОА И ПЪНТА БЫДАННИ НА СОВОРЕ БОКЪ ДЪЩЕ ХРАНИТИСА МАЮ.
51^б КОДОГО ТЪАЖНА КЪ ПАТОКА, ПО КЕЧЕРНЪ ВЪСАМОИ КОЖДОИ СЪНТЕИИ П. С. ИЖЕ
ИЛИ НАМЪНИКЪ КЪ НЕШЪНОСТИ ИГЪМЕНА ИРЪАВОУЖЕНЕ КЪ БРАТИИ ПОКИНЕ БЪДЕ БОРИТИ
ПОАРНОВЕНІА НАПРАВЪАТИ.

61^а ДО ХЪРЪША, ИЛИ СХОРЪША БРАТІА СЪ МОЛЪАНИЕМЪ, И БИИМАНИ ДЪХЪОДЪ, И ИХЪОДЪ
КЕЛИИ СВОИ: ПОМИНАЮЩЕ С. ИСОАНА ДАМАКИНА: МНОЖИЩЕО ПЪННЕ НАВЕШАА, И СЪРЪТИ

71^а У БРАТІА НА СЛАБОСЛОБИЕ ИЖЕ ОУТРЕЕ ЕЗ ПИСКЪ СЪРЪБЕ ЧАСТЪ ДЪАВОЛА, НА ВЕЧЕРЕ ПА
АТЪЕ СЪДИ, А КЪ РИМЕ СЪ ПЪДИ ПЪД, СЪ НЕГЪО ЖАДЕНЪ ДЪ НЕ СЪ ОТАНЕТЪ.

81^а ТРАПЕУА СЪВЕДА СЪ АИ ЧАСТЪ, А ВЕЧЕРАА СЪ БЪА ЧА ДАШЪ КАЕ, ПРИ ТРАПЕУЪ ЖЕ ІА СЪРЪБЕ ТЪА
ЧЕРНЕИ ЧТЕНІЕ, ПО СКОМАНИ ЧТЕНІА ПРИ ТРАПЕУЪ ПРАУИ СЪЛОЖЕ СЪИНО ДА НЕШЪАДЕ: ПО ЧЕСЪ
СОУДАНИЮ, ИЛИ БИИМАНИЕ ЧТЕНІА.

91^а ПОКОСТАНИИ ОУ ТРАПЕУМЪ А ЧА БОИМЪ БРАТИИ НА СОВЕСЪДОУАНІЕ, ТАКА ПО ШЕНАЪ ПЪА И ПОКЕТЕРН
ЖЕ НА МОЛЪАНИЕ СЪ И ЧА УЪА СЪ БОИКО ДАТИ, СЪ ИГЪО ПА ЧАГА ДО ФЪТЪА МЪА, И ВЪШИМЪ

101^а НИСТОЖЕ ИЪЗ БРАТИИ, СВОИМИ РЪСАМИ КОТОУ ДЛАГЪНЕ ОУДАТИ ПОТЪАГО ИИИМЕ
111^а ПО ОУБЛАГО РЪСОУАНІЕ, А ЛАТИНСКО МЪ СЪШЫНО, НИСТОЖЕДА АЪРЪНЕТЪ ИЪЗ БРАТИИ, ИЪ
АИРСЪСАМИ СЪБЪАМИ ПРИХЪАДИРИМИ, И ДОМАШНЫМИ БЕСЪАМЪ ТВОРИТИ, НАИ СЪХЪТЪ
ДАКАТИ: КРОМЪ НА СІЕ НАУЧАЕННАСО, ИЛИ ИЪЗВЪАНАГО БРАТА.

121^а НА ВСЪ СІА СЪПАСНОЕ ПОПЕЧЕНЕ ДОЛЖНИ КЪАДЪТИ ИМЪТИ
П. П. СЪЦЪ ИГЪМЕНИ: СЪ НИХЪЖЕ. И СЪХЪТЪ, ТАКЪ
ДО ЧАСЕКО, ТАКЪ ИЪЧЕКО ВОЗДАТИ
ИМЪТЪ. *Закоу едъ СЪЩЕА СЪЦЕ
МОЖЕ СЪВЕКА ОУ СОВОРА ВЪАВЪАТЪ СЪЛОГО
СЪБЪА И МУА И ДЪА СЪЩЕ ИЖЕ СЪЩЕА СЪЦЕ*

Rusínsky – cyrilikou písané závery (aktá) baziliánskeho sobora, ktorý sa konal v roku 1756 na Cernečej Hore pri Mukačeve (pozri v texte na str. 255).

liánov z jedného monastya do druhého. Bolo to dôsledkom latinizácie a latiníkmi chceného a prikazovaného rozhodnutia (Zamojský synod v r. 1720). Aj na vyššie spomínanom mimoriadnom sobore sa znova a znova prízvukovalo, že ihumen Mukačevského monastya, ktorý je zároveň protoihumenom Rádu, bude nielen žiť v Mukačevskom monastyre, ale aj pravidelne navštevovať všetky monastyry. Aby v nich vraj prekviatal život "podľa" Pravidiel *S. Proto-Patriarchy N(a)šoho Vasilija Velikaho*, bude mať moc podľa potreby premiestňovať mníchov z jedného monastya do druhého, čo predtým (pred Zamojským synodom) nikdy nebolo. Sám sv. Bazil Veľký i kresťanská tradícia však vždy zabraňovala a ostro odsudzovala tuláctvo mníchov. Mních, do ktorého monastya pôvodne vstúpil, tam mal aj zomrieť a byť pochovaný. Tuláctvo, ktoré sv. Cirkev viac ako 1000 rokov zabraňovala, sa teraz na príkaz latiníkov a na škodu gréckokatolíkov začínalo zavádzať a dokonca označovať za čnosť.¹

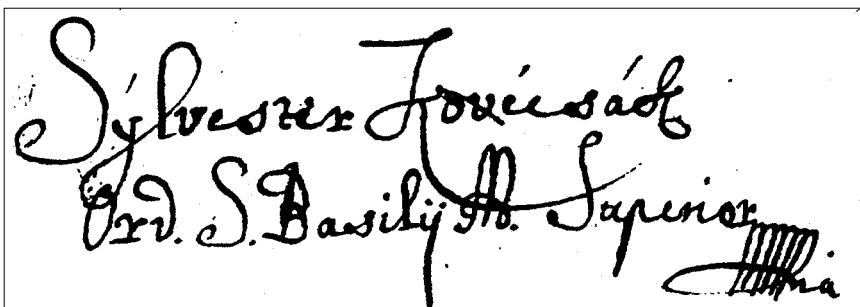
Rok 1774 – umelé drastické zníženie počtu pútnikov

Uhorská apoštolská kráľovná **Mária Terézia** (1740-1780), ktorú titulovali i cisárovnou, pod nemalým vplyvom latiníkov, ako i zo strachu z priveľkého zhromažďovania sa veriacich svojim dekrétom **z 8. augusta 1774** zakázala chodiť procesiám na krásnobrodské odpusty. Týkalo sa to veriacich zorganizovaných v riadnej procesii s krížmi a choruhvami, zo vzdialenosti väčšej ako jeden deň chôdze. Spôsobilo to drastické zníženie počtu pútnikov. Bez procesie, tj. privátne väčšina ľudí nemohla prísť vôbec, lebo pre nevoľníkov bolo zakázané svojvoľne sa premiestňovať z miesta na miesto mimo svoju obec. Tento zákaz sa týkal všetkých gréckokatolíckych odpustov (pretože rímskokatolíci v tomto období už nemali nijakých procesií), a teda postihol hlavne významné baziliánske odpusty v Krásnobrode a na Bukovej Hore (odpusty v Lutine pri Prešove vtedy ešte neexistovali, začali až v 19. st.).

Práve pre tento dôvod mukačevský gréckokatolícky episkop vladyka Kyr **Andrij Bačinskyj** (1773-1809) vo svojom *Obežníku* **z 19. mája 1775** poslanom napr. protojerejovi **Matvejovi Gaalovi** do Ujhe-

la, prísne zakazuje, odvolávajúc sa na hore uvedený príkaz cisárovnjej, aby sa veriaci v procesii zúčastnili na krásnobrodskom odpuste *Sošestvija Sv. Duchu v roku 1775*. Zakazuje to, ako sám so smútkom priznáva, i napriek tomu, že veriaci z Ujhela a jeho okolia tradične na tento odpust v procesii vždy chodievali. Ak niekto (len slobodný!) tam odtiaľ chcel ísť, mohol, ale nie slávnostne so spevom v procesii, ale len individuálne-privátne a potichy. Hore uvedený *Obežník* znie:

«Понеже выра(з)ны(й) кесарево-ц(а)р(с)кагw ета вели-
чес(т)ва на(мъ) еше рокѡ минѡ(в)шаго дня по оуставѡ
римскомѡ ѿ мѣста ца Августа и(з)вѣщен(н)ый
ро(з)ка(зъ) естъ, да бы вса процесси, или на ѿпдсты
собор(р)нw вываеми сходы на таковага мѣста, где едиѡ
д(е)нь сходити нево(з)можно, по томѡ ѡню(д)
во(з)бране(н)ни были; Того ради абы семѡ высоча(й)ше-
мѡ ра(з)положенію нѣкое сопроти(в)леніе несталоса,
во(з)люблености ваше(й) ѡце(в)скw врдчаемо га(к) во
свое(й), та(к) во иниѡ собора севѣ врдче(н)нагw па-
рохіа(х) ра(з)смотривати, да бы во настѡпдющій
Гошествіа Г(в)а)тагw Д(с)ха пра(зд)никѡ на Кра(с)но-
бро(д)скый манасти(р)ь по да(в)номѡ обычаю вывелага
проце(с)сіа на се(й) ча(с) все конечнѣ вста(в)ле(н)на
была, то е(сть) да бы ани паро(х) нѣкій ѿпдста ради

*Podpis jeromnícha Silvestra Kovejčaka, ktorý bol ihumenom
Krásnobrodského monastyra v rokoch 1762-1766 a 1777-1779.*

по(д) то(й)же ча(съ) ц(є)рко(въ) свою Ѡставити; ани наро(д) со кре(с)тами, или за̑ставами, или такім̑ ко(л)-ве(к) спосо(в)о(м) собра(в)шисѧ, ѡ спѣваѡщи, но много меньше со зброй(о)м̑ и стрѣляѡщи ити не де(р)зѡдѧ, инако бо пак Ѡ нас̑ та(к) ѡ свѣцко(й) власти которо(й) такожде дѣло сіє во(з)бранѧти повелѣ(н)но есѣ, карѣ имѣти вде(тѣ). Но обаче, аще кто по своемѣ бл(а)гомѣ намѣренію набоже(н)ства ради вособену, и тиху во(з)хоще(тѣ) ити, сіє незаприцае(тѣ) са...».²

Preklad do slovenčiny:

Pretože je výrazný kráľovsko-cisársky rozkaz podľa rímskeho (= gregoriánskeho) kalendára zo dňa 8. augusta minulého roka (= 1774), žeby všetky procesie alebo zbory uskutočňované zhromaždenia na také odpustové miesta, kde jeden deň nestačí na zídienie sa, odteraz boli zabránené. Preto, aby sa tomuto najvyššiemu nariadeniu nestalo nijaké sprotivenie, Milovanosti Vašej otcovsky porúčame, ako vo svojej, tak i v iných Vám zverených farnostiach dohliadnuť, aby v **nastávajúci sviatok Sošestvija Svjatohto Duchu procesia podľa dávneho obyčaja na Krásnobrodský monastyr na tento čas navždy úplne zanechaná bola**. To jest, aby ani nijaký paroch kvôli odpustu v tom čase neopustil svoju cerkov, ani národ s krížmi alebo zástavami, alebo akýmkoľvek spôsobom sa zídenny a spievajúc, o to viac so zbrojou a strieľaním ísť neopovážil. Lebo ináč, ako od nás, tak i od svetskej moci, ktorej taktiež takéto veci je dovolené zabraňovať, bude mať trest. Avšak kto vo svojom dobrom úmysle kvôli nábožnosti osobne a ticho zachce ísť (samozrejme, rozumie sa iba slobodný a nie nevoľník), tomu sa nezakazuje...

Teda od augusta r. 1774 mohli na baziliánsky odpust do Krásneho Brodu či na Bukovu Horu v procesiách chodiť už len veriaci z okruhu «jeden deň chôdze». Ostatní, ale len slobodní, ktorí bývali ďalej, síce prísť mohli, ale ako hovorí *Obežník* Andrija Bačinského – len individuálne, čo v daných časoch bolo obzvlášť nebezpečné (časté prepady osamelých pútnikov zbojníkmi), a preto sa to obyčajne nerealizovalo.

Zájum o čudotvornú ikonu, pri ktorej sa diali zázraky, ako aj o gr. kat. odpusty bol však zrejme väčší než cisársky zákaz z r. 1774. Dokazuje to fakt, že ešte aj vyše dvadsať rokov po tomto cisárskom záka-

ze, v r. **1798** musel mukačevský vľadyka Kyr **A. Bačinskij** pohroziť gréckokatolíckym kňazom prichádzajúcim v procesiách na odpusty do Bukovského monastyra na Bukovej Hore (od Krásnobrodu asi len 30 km vzdialeného) zo vzdialenosti väčšej ako jeden deň chôdze, suspendáciou³ (pozbavením kňazstva). Tak sa diabol všemožne snažil potlačiť staré gréckokatolícke cyrilometodejské obyčaje – chodenie na odpusty v procesiách – najprv obmedzením, že môžu chodiť len z okruhu menej ako jeden deň chôdze..., čo doviedlo až k dnešnému stavu, že v súčasnosti **na začiatku 21. st.** procesia na nejaký odpust je už skutočnou raritou, ba «exotickou udalosťou».

«Babie leto» v Monastyre

I napriek všetkému vyššie uvedenému, druhú polovicu 18. st. a začiatok 19. st. môžeme, odhliadnúc od prvých storočí existencie prekvitajúcej monastyrskej lavry, zodpovedne označiť za novú alebo výstižnejšie povedané novovekú zlatú éru Krásnobrodského monastyra. Možno to prirovnať k babiemu letu, ktoré nasleduje po lete skutočnom. V r. **1778** tu totiž žilo až 22 mníchov, čo je najviac v rozmedzí rokov 1756 až po súčasnosť (rok 2009), čo je však nič v porovnaní s mnohými desiatkami, ba aj stovkami baziliánov v prvých storočiach existencie Monastyra.

V dávnoveku sa neraňajkovalo, rybník v monastyre

Mnísi v priebehu celého dňa, hlavne idúc do cerkvi na chórové modlitby (Utreňa, Časy, Večirňa, Povečerie...), či vychádzajúc z nej, dodržiavali prísnu mlčanlivosť. Utreňu v cerkvi spievali už o tretej hodine ráno a Večirňu v lete o štvrtej poobede a v zime o tretej hodine.

Baziliáni nikdy, podľa starodávnej tradície neraňajkovali.

V dávných dobách, podobne ako v Krásnobrodskom monastyre v **polovici 18. st.**, nebolo vôbec vo zvyku ani u svetských ľudí pred obedom jesť.⁴ Napr. v 9. st., v časoch **sv. Cyrila a Metoda** pápež **Mikuláš I.** (858-867) vo svojej odpovedi na otázku bulharského cára o jedení v raňajších hodinách dáva nasledovné svedectvo:

«Na vašu otázku, či je dovolené mimo pôstnej doby zjesť niečo málo skoro ráno, od-

povedáme, že **sa nepamätáme, a ani v žiadnych písomných pamiatkach nena-
chádzame, aby niekto z našich otcov jedával pred tretou hodinou dennou (= 9. ho-
dina ráno), ani žeby sv. Cirkve prijala tradíciu požívať pokrm pred touto hodinou.** Naopak, vidíme, že sa niektorí z nich postili až do večera, iní zas až do deviatej hodi-
ny dennej (= 3. hodina poobede), iní zas až do šiestej (12. hodina – na obed). O nikom
však nie je známe, žeby jedol sebemenšiu čiastku z nejakého pokrmu ráno, ale skôr
čítame, že bolo rečené "beda" tomu, kto jedáva ráno. Pretože vás chceme ochrániť
tohto prekliatia, napomíname vás, aby ste nepoživali pred tretou hodinou dennou (9.
hodina ráno) vôbec žiadneho telesného pokrmu ani o najslávnejších sviatkoch». ⁵

Obed (*trapeza*) sa začínal o jedenástej a večera pred západom sln-
ka o šiestej hodine večer.

Hlavné jedlo, už od predhistorických pohanských dôb, bola u Slovanov všeobecne
večera, až neskôr sa stal hlavným jedlom tzv. obed. Pohanskí Slovania jedli na «o-
bed» iba vtedy, keď sa prinášala orgiálna «obet» – *obeta* (odtiaľ slovo «obed» [čítaj: *o-
bet*]). Preto sa «obed» staroslovansky nazýval aj «ТРАПЕЗА» [čítaj: *trapeza*] (od slova
trápiť, mučiť obet). «Obedovať» a «obetovať» bolo teda v dávnej minulosti jedno a to
isté. Pri obetiach božstvám sa totiž vždy hodovalo-jedlo... Podrobnejšie pozri do ú-
vodných kapitol tejto knihy.

Aby sa čas jedenia v kresťanskom monastyre posvätil a nemyslelo
sa pohanským vegetatívnym spôsobom iba na «žrádlo», ako pohania
a zver, pred jedlom sa čítalo Sväté Písmo a počas jedla životopisy svä-
tých a iné duchovné knihy Otcov Cirkvi. Počas jedenia sa nesmelo
rozprávať o hocijakých svetských veciach, ale iba o vážnych, ak to o-
kolnosti vyžadovali. Ináč mnísi mali byť ticho, premýšľajúc o prečítan-
om duchovnom texte.

Mäso sa pôvodne v monastyroch nejedlo vôbec (porov. str. 202-203),
ryba a trochu vína iba vo veľké sviatky. V pôste ani ryba. Ryba bola v je-
dálnom lístku mníchov teda ozajstným prepychom. V tom čase neexisto-
vali chladničky ako dnes a ryby sa v teple rýchlo pokazia. Preto pri väč-
ších baziliánskych monastyroch boli vždy vlastné mnohokrát umelo vytvo-
rené rybníky, kde sa držali čerstvo nalovené ryby a na sviatky sa vyberali
a pripravovali k jedlu. Krásnobrodský monastyr nebol výnimkou a mal
tak isto svoj rybník o priemere 27 metrov (pozri na dobových mapách

na str. 30 a 144 a vo farbe na zadnej strane obálky knihy).

Až po najedení sa, tj. po obede, či večeri, mnísi mali povinne jednu hodinu na rekreáciu, kedy sa mohli voľne rozprávať, žartovať a pod. Večer o ôsmej hodine sa po monastýroch dával znak úderom na klepadlo (najprv. drevené, potom aj kovové a neskôr zvon) k tzv. veľkému mlčaniu, ktoré mimo modlitby trvalo až do rána. Od ôsmej do deviatej večer sa mnísi opäť spoločne modlili a o deviatej išli spať. Pôvodne vstávali o pol noci na polnočnicu. Keď niekto cudzí navštívil monastýr, mnísi sa s ním nesmeli rozprávať, každý si robil svoju prácu. Hostovi sa venoval a mohol sa s ním zhovárať iba ten, ktorý bol k tomu určený, obyčajne sám ihumen.⁶ Ak bolo treba, aby návštevník (nikdy však nie žena) prenocoval v monastýre, bol k tomu určený malý domček postavený osobitne mimo areálu. Takýmto denným poriadkom sa riadili v polovici 18. st. i baziliáni v Krásnobrodskom monastýre či na Bukovej Hore.

Jeromních Makarij Šuhajda, OSBM (1734-1778)

Z rusínskeho časopisu *Novyj Svit* z r. 1871 sa dozvedáme zaujímavé skutočnosti zo života jeromnícha **Makarija Šuhajdu**, ktorý bol ináč dlhé roky (1755-1756, 1769-1775) ihumenom Krásnobrodského monastýra.

Na kvetnú nedeľu r. 1739 dostal všetky svätenia až do presbyterstva, a to počas jednej a tej istej archijerejskej Služby Božej. Bol ihumenom baziliánskeho monastýra v Bedevli, potom osem rokov protoihumenom všetkých baziliánov a nakoniec i ihumenom Krásnobrodského monastýra. Počas svojho ihumenstva v Krásnobrode dal pribudovať k monastýru tri izby pre novikov. Jeho zásluhou boli traja zo študentov – baziliáni: **Arsenij Kocak** (1737-1800), **Antonij Kocak** (+1804) a **Sava Andrejkovič** (+1780) poslaní na štúdiá do Košíc do *Convictus nobilium*, do školy pre šľachtických mladíkov. Všetci traja dosiahli v r. 1767 doktorát a neskôr pôsobili ako profesori vo filozofických a teologických vedách v rôznych baziliánskych monastýroch.⁷

V druhej pol. 18. st. bol v Krásnobrode dokonca umiestnený noviciát (škola pre mníchov) pre všetkých baziliánov Uhorska.

Рокъ 1765. Дѣла къ Юніа

При припадности Намъ Великолюбнаго Курія Сана Михаила Манчила Вишѣ
 жи Бѣла Діаконалнаго Мѣнатовскаго, Маргольскаго, списнаго и всеи
 судо росіи, Апостолскаго Бѣнрета, Свѣтлнхъ Царскаго а Прелата
 Ннско: Натарга Т. Собоу Бѣнретами Гераса Хаа Николаа На Дортъ
 мѣхъ Трильчатоваго, Ч. ѡдѣ а Братіи Ч. С. Васіліа Великаго Днѣ
 На поторойъ Свѣтори и Бѣнрѣхъ Днѣмѣхъ и радолоубствѣхъ Братіи Гнѣ
 послѣдствѣхъ Днѣхъ тако.

Бѣнретами Мѣнатовскои.

	П. ѡдѣ	Мартурій	Кашперъ	Прото Гѣмѣнъ
	П. ѡдѣ	Иваніи	Врипка.	
Ч. ѡдѣ	Г. ѡдѣ	Анаціа.	Боніаи	Намістникъ
	П. ѡдѣ	Діонісіа	Гасилова.	
	Ч. ѡдѣ	Ивна	Мурова.	Кановіи
	Ч. ѡдѣ	Вартоломей.	Влаахъ.	
	Ч. ѡдѣ	Игнатій	Асталовъ.	
1767. 22. Aprilis hi		Сло. Діако. Дерови.	Щаркаи.	
Ч. ѡдѣ		Діако. Діако. Макаріи	Паша.	
Ч. ѡдѣ		Діако. Діако. Свѣтори	Базилосвѣтъ	
Братіи		Братіи. Иваніа.		

Бѣнретами Мѣнатовскои.

	П. ѡдѣ	Енадіи	Бѣнрета	Дѣмѣ
	П. ѡдѣ	Иосифъ	Сѣл	Намістникъ
	Ч. ѡдѣ	Валеріанъ	Артемоевъ.	
	Ч. ѡдѣ	Иаріахъ	Паша.	
Братіи		Иереміа	рѣткаи	

Бѣнретами Краєнобродскои.

	П. ѡдѣ	Віаціанъ	свѣтъ	Дѣмѣ
	П. ѡдѣ	Ланарій	Щаида	Новонатанъ свѣтъ
	П. ѡдѣ	Алросіа	Тимѣтай	Намістникъ
	Ч. ѡдѣ	Анаціа	Ториски.	
	Ч. ѡдѣ	Иосифъ	Спановъ.	
	Ч. ѡдѣ	Антоній	Ирѣмѣ.	
	Ч. ѡдѣ	Свѣтори	Маликѣ.	
Братіи		Вѣстникъ	Лаванъ.	
Братіи		Иваніа	Братіи.	

и Новонатанъ.

Rukou písaný Schematismus z r. 1766 zaznamenávajúci rozmiestnenie baziliánov v Mukačevskom, Imstičevskom, Krásnobrodskom, Berežňanskom, Mária Povčianskom, Bukovskom, Bedevľanskom, Uhlánskom, Boroňavskom a Bixádskom monastroych. Uvádza i troch baziliánov robiacich doktorát v Košiciach: Arsenij Kocak, Sava Andrejkovič a Antonij Kocak (pozri str. 263-265).

Свѣтѣли Бернѣтской.

П. ѡдѣ	Евѣта	Крѣтала	Исѣмѣл.
П. ѡдѣ	Исѣмѣл	Ерѣсѣи	Намѣстникѣ.
П. ѡдѣ	Евѣта	Ерановѣл.	
П. ѡдѣ	Исѣмѣл	Антѣмовѣл.	
П. ѡдѣ	Мартинѣ	Мѡдѣмовѣл.	
П. ѡдѣ	Антѣмѣ	Бѣсѣмѣл.	
П. ѡдѣ	Галактѣ	Попѣл.	
Братѣ	Еранѣ	Бѣмѣл.	
Братѣ	Евѣта	ришѣл.	

Свѣтѣли М. Пѡганской

П. ѡдѣ	Евѣта	Крѣтала	Исѣмѣл.
П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	Намѣстникѣ.
П. ѡдѣ	Бѡнѣмѣл.	Ерѣсѣи	
П. ѡдѣ	Антѣмѣ	Пѡганѣ	Канѣлѣ.
П. ѡдѣ	Мѡнѣл.	Крѣтала	
П. ѡдѣ	Евѣта	Исѣмѣл.	

1766. Десятъ дѣлѣмъ Еранѣмѣл. Ионѣмѣл. Евѣта. Намѣстникѣ. Ионѣмѣл. Евѣта.

1767. 15 апрѣлѣ профѣсѣи Братѣмѣл. Ионѣмѣл. Евѣта. Ионѣмѣл. Евѣта.

Свѣтѣли Бѣмѣл.

Исѣмѣл. 1767. 15 апрѣлѣ профѣсѣи Братѣмѣл. Ионѣмѣл. Евѣта.	П. ѡдѣ	Евѣта	Крѣтала	Исѣмѣл.
	П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	Намѣстникѣ.
	П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	
	П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	
	Братѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	
	Братѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	

Свѣтѣли Бѣмѣл.

П. ѡдѣ	Евѣта	Крѣтала	Исѣмѣл.
П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	Намѣстникѣ.
Братѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	

Оу Бѣмѣл.

П. ѡдѣ	Евѣта	Крѣтала	Исѣмѣл.
П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	Намѣстникѣ.
П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	

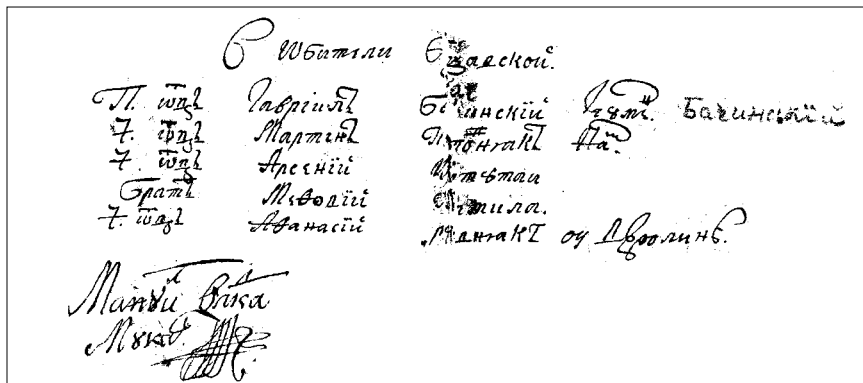
Оу Бѣмѣл.

П. ѡдѣ	Евѣта	Крѣтала	Исѣмѣл.
П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	Намѣстникѣ.

1767. 15 апрѣлѣ профѣсѣи Братѣмѣл. Ионѣмѣл. Евѣта. Ионѣмѣл. Евѣта.

Оу Бѣмѣл. дѣлѣмъ Братѣмѣл. Евѣта.

П. ѡдѣ	Евѣта	Крѣтала	Исѣмѣл.
П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	Намѣстникѣ.
П. ѡдѣ	Евѣта	Ерѣсѣи	

Rukou písaný baziliánsky **Schematismus** z roku 1766 (pozri str. 263-265).
Originál sa nachádzal v archíve o. Bertalana Dudasa, OSBM, v Maďarsku.
Na konci je azbukou vlastnoručný podpis baziliána-vladyku M. M. Olšavského.

Jeromních Arsenij Kocak, OSBM (1737-1800)

Patril medzi najvýznamnejších baziliánov Krásnobrodského monastýra. Narodil sa 14. marca 1737 v gréckokatolíckej kňazskej rodine. Jeho otec Fedor bol gréckokatolíckym parochom v blízkom Bukovci (pri Stropkove). 30. novembra r. 1757 bol postrihnutý za mnícha priamo v Krásnobrodskom monastýre a prijal mníšske meno Arsenij.⁸ Jeho vychovávateľom – magistrom bol jeromních **Inokentij Kašper** (+1760). V r. 1758 Arsenij ukončil v Krásnoborode svoj noviciát. V januári r. 1759 ho poslali do baziliánskeho monastýra na Černeču Horu do Mukačeva, kde 14. marca (1759) zložil sľuby a 7. mája prijal diakonské svätenia z rúk baziliánskeho episkopa M. M. Olšavského. Ako diakon na Černečej Hore pôsobil tri roky a potom ho opäť preložili do Krásnobrodského monastýra, aby tam študoval filozofiu, lebo tam sídlila vysoká škola filozofická. Filozofiu s dovolením ihumena tam vtedy dočasne prednášal františkán **Primus Papp**. 27. septembra r. 1763 bol vysvätený na kňaza.

Kocakové Pravidlá v poetických veršoch

Päť rokov po vysvätení na kňaza (v r. 1768) určili **Arsenija Koca-**

ka za magistra novikov v Krásnobrode. V tejto funkcii však ostal iba jeden rok, lebo potom ho vybrali za ihumena monastyra v Malom Bereznom. Je však zaujímavé, že i za tento jeden-jediný rok stihol prebásniť *Pravidlá* do poetickej formy, aby si ich novici lepšie zapamätali. Písané sú originálne cyrilikou. Tieto veršované *Pravidlá* zostali a prepisovali sa dlhú dobu iba ako rukopis. Publikované boli až v r. 1927. V danej dobe sa dávali knihám dlhé názvy a tieto *Pravidlá* nie sú nijakou výnimkou. Plný názov Kocakových *Pravidiel* znel:

«Правила и Наставленія в Благо чиніи и Благонравіи съ поученіями и Размышленіями къ Благо-говѣнію въ всакомѣ дѣланію слоужащими и возбуждающими всакомѣ хртіану ко вѣдѣнію благополезнѣшага наипачеже Монахомъ ко вщемѣ житію благопотребнѣшага не новосложишася или измыслишася, но точію ѿ различныхъ оучителей и благихъ нравовъ изслѣдователей собрашася, и сложишася на стихи поетическіа но не язическіа ниже ѿ баснословіа ради снесловіа, но ѿ Бгѣодухновенаго сщѣн: Писаніа ради оудобнѣшаго воспоминаніа оутвердишася, и списашася трудолюбіемъ единаго наименшаго ѿ Братіи Чинѣ с: Василиа Великаго, Іеромонаха Арсеніа Коцакъ сщѣнои Бгѣословіи оучителя на тои ча новоначальныхъ монаховъ наставника – въ с: вбители Красновродской, влѣто ѿ Сотвореніа Міра 4305 ѿ Рождестваже Хѣа по плоти 4431»⁹ [čítaj: *Pravila i Nastavlenija o Blaho činiji i Blahonraviji so poučenijami i Razmyšlenijami ko Blaho-hoviniju vo vsjakom dijaniju služasčimi i vozbuždajuščimi vsjakomu chr(is)tijanu ko vidiniju blahopoleznišaja najpačeže Monachom ko obščemu žitiju blahopotrebnjšaja ne novosložišasja ili izmyslišasja, no točiju ot različnych učitelej i blahich нравов izslidovatelej sobrašasja, i složišasja na stichi poetičeskija no ne jazyčeskija niže ot basnoslovija radi sujeslovija, no ot B(o)hoduchnovenaha s(vja)ščen(naho): Pisanija radi udobnišaha vospominanija utverdišasja, i spisašasja trudolubijem jedinaha najmenšaha ot Bratii*

Činu s(vjatoj): Vasilija Velikaho, Jeromonacha Arsenija Kocak s(vja)šče(n)noi Bohosloviji učiteľa na toj ča(s) novonačal'nych monachov nastavnika – vo s: obiteli Krasnobrodskoj, vlito ot Sotvorenija Mira 7276 ot Roždestva Ch(risto)va po ploti 1768].

Preklad do slovenčiny:

Pravidlá a prikazy o dobročinnosti a dobromravnosti, s poučeniami i úvahami k dobrému sa správaniu vo všetkom konaní, slúžiace a povzbudzujúce každého kresťana k poznaniu najlepšieho a najužitočnejšieho, hlavne mníchom ku všeobecnému životu dobropotrebnému, nie novozložené, alebo vymyslené, ale naopak, od rozličných učiteľov a dobrých mravov skúmateľov zozbierané a zveršované do poetických veršov, ale nie pohanských, ani nie básnických prázdnosloví, no z Bohovnutého Svätého Písma: napísané kvôli ľahšiemu a dlhotrvajúcejšiemu pamätaniu, spísané námahou jedného najmenšieho z bratov Rádu sv. Bazila Velkého, jeromnícha Arsenija Kocaka, učiteľa svätého bohoslovía, v tom čase magistra novikov vo svätej obyteli Krásnobrodskej v roku od stvorenia sveta 7276, od vtelenia a narodenia Christovho 1768.

Nahliadnutie do týchto *Pravidiel* približuje aspoň trochu, ako žili baziliáni v Krásnobrodskom monastyre v r. 1768. *Pravidlá* sa dajú v podstate rozdeliť na dve časti: v prvej sa poetickou rýmovanou formou opisuje, ako má žiť bazilián počas dňa a v druhej sa nachádzajú niektoré morálne ponaučenia.

Keď príde čas vstávania, prvá myšlienka má patriť Hospodu Bohu, poďakovať sa, že sme sa dožili rána (naš prepis je z cyriliky do latiniky).

*No priše(d)šu vremeni abije da ne linostno vostaje(t),
i za prepokojenije tila B(o)hu chvalu da vozdavajet.*

Keď sa mních oblieka do svojho habitu, má sa zas modliť vo svojom srdci, že chce zobliecť starého človeka a obliecť do nového podľa Isusa Christa. Nemá priveľmi dbať o svoj zovňajšok, tj. o svoje vlasy, či **bradu**. Keď si obúva sandále, má si pripomínať, ako Isusovi Christovi prebodli nohy kľincami (pozri obr. ukrižovaného baziliána na str. 282).

*Oblačaja sja vo rizy svoja, i odeždu prijemla
usuhubi slovesa ko B(o)hu; serdcem sija vnemla.*

Vetchaho čeloveka z dilami lukavymi chošču sovsleščisja,

*i v novaho sozdana po B(o)zi želaju oblešcisja.
Utverdimja vo istini B(o)že, seho userdno želaju,
o sem ta molu, o sem slezen pripadaju.
Toho radi ne budi jakože žena, niže tilom zilo krasneja
o vlasach i o bradi bezčinno ne pecisja -
Obačeže i sija vnemli da ne budut ti rízy oprášennyja,
ili razdrany(ja), niže volnoju preispolnennyja.
Obuvajaže vo sandalija sebi nozi
pomjany jako Ch(rist)u bjachu probodeny obi skvozi.*

Po oblečení, **keď** si umýva ruky a tvár, **češe** vlasy či **bradu**, tiež má myslieť na Hospoda Boha:

*Po oblečeníjže priloži izmyti ruci i lice svoje
taže pročeši vlasy i bradu vo vremja svoje.
Sije zdravija i blahonravija pravila povelivaju(t)
toriju da ne kičenija radi sija dabyvajut.
Tim kohdalibo sija dilaješi
vnemli da vsehda ničto sebi razmyšlajješ.
Tim ašče kohdalibo ruci sebi omyvaješ
i na očiščeniye ich vodu sebi vozlivajješ
Rci slova Psalomnika: najpače omyjmja
ot bezzakonii mojich, i ot hrich očistimja
Na liceže vozlivaja vodu sija da vnemleši
Proroka Isaji slova sam sebi prih(laho)leši
Omyjtesja i čisti vo vsja dni budte
otimiže ot sebe lukavstvija vo ljubvi chodite...*

Nosenie brady v tradícii krásnobrodských baziliánov

Brada je prirodzená, Bohom daná okrasa a integrálna súčasť mužskej tváre podobne ako i nos alebo uši. Každému mužovi ju podaroval sám Stvoriteľ Hospod Boh ako odlišnosť od žien a ako hneď potom veľavýznamne zaznamenáva Sv. Písmo «*a bolo to veľmi dobré*» (porov. Gn 1,26-31). Brada je znakom mužskej sily a dospelosti. Ženy a deti bradu nemajú, zato nemať bradu znamenalo nedospelosť, slabosť, zženštilosť. Preto už od dávnoweku ostriať, alebo oholiť dospelému mužovi bradu znamenalo veľmi veľkú potupu. Prvé, čo sa urobilo premoženým, keď padli

do zajatia, bolo, že sa im pred mučením a usmrtením oholila brada, ba aj celá hlava. Najhorší boli Skýti – tí skalpovali, tj. brali vlasy spolu s kožou hlavy.¹⁰ Preto Rímania, keď išli do vojenského ťaženia, oholili, či už zo zbabelosti alebo z vypočítavosti svojej brady a hlavy. Keďže veliteľom armády bol aspoň v prvopočiatkoch sám cisár a po vyhratej bitke sa do Ríma triumfálne vracal s celou armádou bez brady, stal sa z tohto praktického, i keď neprirodzeného zlovyku rímsky obyčaj a móda. Ľudí z okolitých národov, ktorí nosili brady, začali Rímania nazývať «bradatými», tj. «barbarmi» (porov. tal. «barba» *brada*). Preto latiníci v rímskokatolíckej Cirkvi si holia brady, východné Cirkvi verné biblickej tradícii, prirodzenosti a prepodobnosti s Isusom Christom (mal tiež bradu) si ponechávajú bradu.

Mnísi v prvom tisícročí nikdy neprijali do monastiera kandidáta, ktorý by už nemal bradu. Bola to ochrana pred tým, aby sa do monastiera nedostali nejakí malformovaní ľudia. Kto mal bradu, ten bol určite zdravý – to bol vonkajší prejav normalnosti. Medicínska prax dokazuje, že psychické choroby sa prejavujú nielen malformáciami lebky, ale aj poruchami v zarastaní tváre. Mnísi-baziliáni v Uhorsku boli vždy bradatí, a to až do r. 1921.¹¹ V spomienkach o **P. Bulyka** (na dvadsiate roky 20. st.) čítame: «*Пригадую собі, я ще був на гуманістиці у Крехові (Галичина), коли приїжджали там з Угорської Русі (Підкарпаття) трьох Василян: Впр. о. Хома, о. Максим, о. Ману. Приїжджали, щоб заізнатися з життям реформованих Василян. Ми, молоди, поперед бачили борогатих Василян*».¹²

V baziliánskych *Pravidlách* z r. 1858, ktoré platili až do reformy v r. 1921, čítame: «**Сице постриженный Инокъ подверженъ есть правиламъ чина, которымъ приспособалтиса по силѣ нисложеннаго торжественнаго об-леченія одождаетса, запѣстивъ бородѣ, никогда коснетса ей бритво-ю**» (Hlava IV., § 5). Teda i baziliánov v Krásnobrode, vzhľadom nato, že monastier bol poslednýkrát zničený až v r. 1915 – teda ešte pred reformou haličskými baziliánmi (tá reformu prijali od latinských jezuitov už po r. 1880), si musíme predstavovať s vôbec nestrihanými bradami (pozri historické fotografie baziliánov na str. 272, 279, 328, 330-331, 335, 341, 349, 351-352, 362, 364, 369, 372).

Po r. 1921 haličskí baziliáni, ktorí boli predstavenými reformovaných baziliánov na Podkarpatsku (Prešovská, Hajdudorogská, Mukačevská eparchie) zakazovali mladíkom vstupujúcim do monastiera nosiť brady. Tak starí bradatí mnísi postupne vymreli a všetci noví už brady nemali.

Zákaz nosenia brád u gréckokatolíckych svetských kňazov (r. 1880)

Čo sa týka svetských gr. kat. kňazov Prešovskej eparchie, týmto sa v rámci latinizácie nosenie brady všemožne zabraňovalo už v r. 1851, či v r. 1862.¹³ Medzi apologétov nosenia brady patril aj krásnobrodský baziliánsky intelektuálny veľikán

A. Kralickýj, ktorý v r. 1868 o tématike brady publikoval pod pseudonymom historický článok.¹⁴ Väčšina kňazov však i napriek zákazom ešte dlho nosila brady a to až **do r. 1880**, keď prešovský gréckokatolícky vladyka **Mikuláš Tóth** (po príkaze od latiníkov) tento starodávny východný obyčaj prísne a definitívne zakázal: «*Jam vero nullus inficiari potest, barbam Curati etiam fidei populu offendiculo esse, fidelemque populum aegerrime ferre, dum inter localis cauponis et Curati sui externam speciem nullum intercedere observat discrimen*».¹⁵

Prešovskí vladykovia v týchto antybyzantských aktivitách neboli osamelí, lebo latinizácia vonkajšieho vzhľadu gréckokatolíckych kňazov bola prikázaná z Ríma a preto toto «**antibradové hnutie**» bolo rozpútané aj v iných gréckokatolíckych eparchiách vtedajšieho Rakúsko-Uhorska. Napr. v Haličine tento druh latinizácie gréckokatolíkov bol definitívne spečatený na tzv. Lvovskom sobore **v r. 1891**, ktorý vydal neuveriteľne strohý imperatívny zákaz tohto znenia: «... *nech sa neopovažujú kňazi nosiť bradu a bokomparty...*», (Titul IX., Hlava II., O čnostiach života kňaza).

Obnovenie brád u baziliánov a svetských kňazov (r. 1989, 1997 a 2003)

V dejinách gréckokatolíkov na Slovensku (v Prešovskej eparchii) začali od roku 1989 kaziť latinizačnú morálku len niektorí mnísi-baziliáni, ktorí študovali v Ríme (**D. Ľ. Kíča, J. V. a G. A. Timkovičovci**). Neskôr začali aspoň počas zahraničného noviciátu nosiť bradu aj iní baziliáni (V. J. Kunderát, A. V. Turčanik, V. J. Sedláček), iní si ju zanechali navždy (M. M. Bilančík, E. A. Dohnal, M. R. a C. J. Špiříkovi). Keď sa bradatí o. Timkovičovci vrátili z Ríma do Československa, svojimi bradami spôsobili medzi gr. kat. svetským kňazstvom rozruch. Následne i niektorí svetskí kňazi chceli nosiť brady. Keď si pýtali dovolenie od svojho episkopa **J. Hirku**, tento im nedovolil. Na ich argumentáciu a odvolávanie sa, že aj niektorí baziliáni už brady nosia, im Hirka odpovedal: «*Baziliáni môžu, vy však nie*».

Po vzniku Košického gréckokatolíckeho apoštolského exarchátu (1997) vladyka Kyr **Milan Chautur**, CSsR, sám začal nosiť bradu a následne začala nosiť podobnú bradu aj väčšina jemu podriadených kňazov.

Ubehlo vyše 120 rokov od latinizačného zákazu nosiť brady v Prešovskej gréckokatolíckej eparchii, až konečne v roku 2003 nosenie brád svetským kňazom na území Prešovskej eparchie oficiálne povolil nový prešovský gréckokatolícky episkop Kyr **Ján Babjak**, SJ. Urobil to ústne na svojom prvom celoeparchiálnom stretnutí s kňazmi v episkopskej rezidencii v Prešove. Jeden z gr. kat. kňazov sa ho vtedy verejne asi pred 150 kňazmi opýtal, či môžu kňazi nosiť brady podobne ako v neďalekom Košickom gréckokatolíckom exarcháte, a episkop odpovedal, že áno.

Ako sa ďalej z textu *Pravidiel* dozvedáme, mnísi v Krásnobrode bo-

li v r. 1768 zvolávaní do cerkvi k modlitbe *cerkovnoho pravila*, podľa starodávneho východného byzantského obyčaja, klopaním na drevenom klepadle:

*Toho radi kohdalibo klepanije uslyšiši
ko cerkovnomu piniju spišno da pristupiši.
Hlaholi so radostiju z Davidom prorokom,
prevozľublenym B(o)hu preslavny(m) otrokom.*

Celé cerkonné pravidlo sa modlili chórovým spôsobom:

*Pravilo cerkovnoje i časy dnevnyja opravľajaj
mnisja aki daň za sebe i za cerkov B(o)hu vzdajaj.*

Teda: Polnočnicu, Utreňu, Prvý, Tretí, Šiesty a Deviaty čas, Večirňu, Povečerie. Tiež Božiu Liturgiu — o nej nám však v rukopise chýbajú stránky (5 strán). Potom má mních v stanovenom čase ísť do svojej kelie (celie = cely = izby) a čítať duchovné knihy, či rozjímať o Bohu alebo pracovať, ale vždy v tichosti:

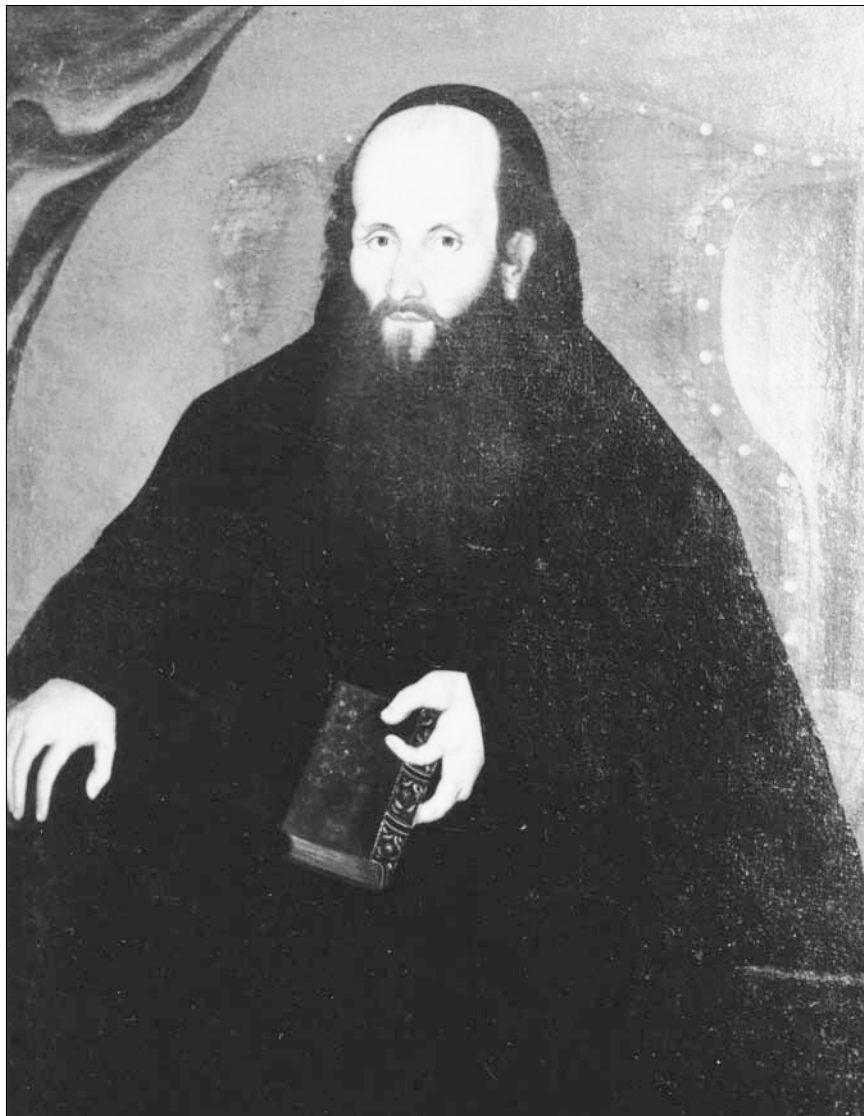
*Soveršivši cerkovna po vsja dni pinija vo vremja svoje
pročeje vnidi vo dom tvoj, i sidi vo keliji tvojej.
I tu upražňajajsja čtenijem ili B(o)homyslujem
ili nikijim rukodilijem, no vsehda so bezmolvijem.*

V Krásnobrodskom monastyre, podobne ako v každom baziliánskom monastyre, mal každý mních svoju celu-izbičku.¹⁶ A. Kocak básnicky opisuje i to, čo by mal mních robiť na ceste do svojej kelie-cely, či pri otváraní jej dverí...:

*Idyji vo kelliju tvoju ot pinija cerkovnaho
pominaj ko Zakheju rečenija Chr(is)tovaho.
Potščavsja snidi v dom tvoj, dnes bo v tvojem domu
podobajet mi byti, tim ničtože h(laho)li nikomu.
Vchodašci že vo keliju otverzaja si vrata
hlahoľa ko B(o)hu poslidujuščaja slovesa zlata.
Se pokoj moj vo viki vikov zde vselusja
jako izbrach i vo žilišče sebi, zdi ne posramľusja.*

Podrobne zbásnil aj činnosť duchovného čítania, ručnej práce v kelii,

*Jeromnich **Arsenij Kocak** (1737-1800), rodák z Bukovca, okr. Stropkov – svoj noviciát robil v Krásnobrode. Bol tam neskôr aj profesorom filozofie. Je autorom rusinskej gramatiky. Jeho portrét sa dnes nachádza v Užhorodskom chudožestvennom muzeju. Autorovi láskavo umožnil fotografiu urobiť L. Filip z Užhorodu.*

či poslušnosť ihumenovi, ak pošle mnícha mimo monastyr – novici niekedy chodili prosiť milodary, aby sa zdokonaľovali v pokore:

Jehdaže milostyni u koho prosiši

rečenije Ch(ristov)o vo umi da nosiši

Iščite prežde carstvija Božija i pravdy

sija vsja priložat sja živite bez vraždy

I zakon poučaje(t) da ne ustyđitesja

prostiti milostyni, ot Ch(rist)a učitesja

Nas radi on obnišča, obraz nam ostavi

vo skudosti tešči vo carstvo vsich na(s) upravi.

Ďalšie verše sa týkajú morálnych poučení, ako napr.: o pýche, túžbe po sláve, lakomstve, rozumkovaní, telesných vášniach, lenivstve...

Arsenij Kocak – autor rusínskej gramatiky a profesor

Z jazykovedného pohľadu je mimoriadne dôležité, že A. Kocak napísal počas svojho pobytu v Mária Pócsi *Gramatiku*: «Грамматика рѣсскаа, сирѣчь правила извѣщательнаа и наставительнаа о словосложеніи слова азыка славенскаго или рѣсскаго во ползѣ общю и ѡтвержденіе всѣмъ свойственнаго азыка своего братіамъ, не точію къ чтенію и писанію, найпаче же чтеніи и писаніи раздмению, но такожде и латинскаго азыка обще восприагаго ѡдобнѣйшемѣ поатію и издченію всеполезнѣйшаа и благопотребнѣйшаа ново сложишася и списашася трѣдолюбіемъ единаго найменшаго Ѡ брати чина с(вѣтаго) Васи(ліа) вел(икаго) во с(вѣ)тоѣ обители Мариановчанскоѣ», ktorá je najucelenejšou dodnes zachovanou rusínskou gramatikou vôbec.¹⁷

V tejto *Gramatike* je venovanie: «Pripisanie i ofirowanie svjaščennikam i monacham, i to ne liš iz Makovici, Makovičanom, ale i uhrorossijanom». Kocak (rodák z Bukovca pri Stropkove) sa vždy pokladal za Makovičana. Makovica je starobylým regionálnym označením kraja pod vrchom Makovicou nachádzajúcom sa pri dedine Zborov

v Karpatoch. Na vrchole Makovice stál od vekov hrad, ktorého zručiny je tam vidno ešte aj dnes a ktorý ovládal celé toto územie. Dôležitým faktom ostáva, že Kocakova rusínska gramatika bola napísaná v druhej polovici 18. st. makovicko-staroslovanským dialektom, zatiaľ čo gramatiky dnešnej slovenčiny – vtedajšieho stredoslovenského dialektu, sa začali objavovať až o 100 rokov neskôr v prvej polovici 19. st.

Arsenij Kocak neskôr, podobne ako mnohí iní vzdelaní mnísi, pôsobil ako profesor teológie v baziliánskom monastyre v Mária Pócsi (1772-1778), potom v monastyre na Černečej hore pri Mukačeve. V r. 1781 sa stal ihumenom monastyra na Bukovej Hore (1781-1784). Potom bol opäť premiestnený do Mukačeva na jeden rok (tu onemocnel a bol celý rok 1785 chorý). V roku 1789 bol opäť poslaný do Krásnobrodu a pôsobil tu ako duchovník a učiteľ novikov až do r. 1795.

Z r. 1796 sa zachoval rukopis z Krásnobrodského monastyra od Kocaka: *Pravila i povčaňňa dlá monachiv*, ktorý je napísaný rusínskym a latinským jazykom. Spolu ide o 80 rukou a cyrilikou písaných stránok, z ktorých na prvej je cyrilikou uvedený: «*Ot pravil i ustanovlenij monašeskich, provozhlašennych ot preč. otca protoihumena Joannikija Bazilovič vo sv. obiteli Krasnobrodskoj roku 1796 m-ca ijuniya dňa 12.*». Na šestnástej strane je nadpis: «*Poučeniya monašeskaja ko novonačal'nym po poveliniju otca protoihumena črez Arsenija Kocak prepodannoje vo sv. obiteli Krasnobrodskoj roku 1796*». ¹⁸ I tento rukopis potvrdzuje, že Kocak v daných rokoch skutočne pôsobil v Krásnobrode ako vychovávateľ novikov.

Potom sa stal opäť ihumenom monastyra na Bukovej Hore. Tu ukončil stavbu kamennej cerkvi. Písal i počas pobytu na Bukovej Hore. V r. 1797 tu vytvoril rukopis (256 strán) asketického charakteru (uvádzame ho v prepise z originálnej cyriliky do latiniky): «*Proloh duchovnoj askitičeskij sirič zakonničeskij i monašeskij na ves hod, načinajuščijsja ot pervoho septemvrija i končaščijsja poslidňaho avhusta ili poučeniya Studitova duchovnaja askitičeskaja i nastojatel'skaja ko bratijam sebi ot boha do upravljenija dušespasitelnogo vručennym. Spisannaja vo sv. obiteli hory Bukovskoj nedostojnym jeromonachom Arsenijem Ko-*

*cak čina sv. Vasilija Velikoho, profesorom hory Bukovskej ihumenom, lita Hospodňa 1797».*¹⁹ V r. 1798 sa opäť, už s veľmi podlomeným zdravím, premiestnil do Mukačeva, kde **12. apríla r. 1800** zomrel.²⁰

Jeromních Herman Chvatala, OSBM (1727-1789)

Jeromních **Herman Chvatala** sa narodil 12. marca 1727 v Toryskách (odtiaľ dostal prídanie Toryskyj) na území dnešného východného Slovenska. Do baziliánskeho gréckokatolíckeho monastýra vstúpil v r. 1748 ako 21 ročný a na kňaza bol vysvätený 19. júna 1752. V r. 1757 bol určený za ihumena Imstičevského monastýra, od r. 1760 pôsobil v Malom Bereznom, kde prebýval 12 rokov a pribudoval jedno krídlo monastýra. Potom bol kol-dokola (nezmyselné a škodlivé latiníkmi nariadované premiestňovanie – často presádzaný strom totiž nerodí) niekoľkokrát ihumenom v Imstičeve, Krásnobrode i Malom Bereznom. Zomrel v Krásnobrode **14. marca 1789** v 61. roku života, po štyridsiatich rokoch života v monastýre.

Pri jeho pohrebe, teda v r. 1789 ktorýsi jeho baziliánsky spolubrat zložil verše, a to tak, že ich začiatkové písmená tvorili meno «Herman Chvatala». Takto vznikla krásnobrodská báseň na počesť jeromnícha Hermana Chvatalu, ktorá dokazuje rozkvet rusínskej kultúry v Krásnobrodskom monastýre na konci 18. st. Ešte v r. 1926 sa nachádzala v knižnici baziliánskeho monastýra na Černečej Hore pri Mukačeve. Uvádzame ju tak, ako ju uverejnil **Kinach**:

«Г - де есть перша слтка мора, где ѿходить цвѣтъ едема,
Корты(й) свѣтилъ во Емпири, Краснорозкомъ Монастыри;
ѿцвѣтаеть оугасаеть свѣтель рага земнаго.
Є - гда иматъ то тож быти, жалемъ сѧ сеи помрачити,
Горы, древа и дѣравы, в семъ маютсѧ сварѧти
Кто намъ бѣдетъ всѣпати, темны часы wzарѧти.
Р - адость была пастыръ добры(й). ѿць сей надъ всѣми хоры
Четыры ѡнъ на два десѧтъ, лѣта паствѣ исполнилъ есть,
Нынѣ въ жалѣ тож лишаеть, дрѣвѣж вельми оутѣшетъ.

Въ имѣніи сего Гаю и Части Мори, въ Земли Ахатово
рой Располо именованъ Манастырь Евросейинъ, въ
Паномѣ Преподобнаго, и Папогома Евросейина Бельскаго
Св. Аг. На Заместителѣ Епископа Св. Манастыря Евросейина
Месиръ Агафскыи или въ Сторѣ, Ахатовыхъ Части
Преподобнаго, или именованъ себе всеи Земли воле и была
та и во храмѣ или въ Давидово Даво Зароска, нубо
Миславно или Евзиновъ, Ахатовъ, Ахатовъ, Ахатовъ,
Ахатовъ, и въ томъ, Бельска именованъ и въ Румѣ Новѣ
За Св. именованъ, и въ Давидъ Семѣ!

X. Зыснѣ Гатинскаго,
Спомощнаго З. С. С. М.

Rusinsky písaný dokument z roku 1800 ohledom baziliánských majetkov na Bukovej Hore, ktorý je podpísaný jeromní-
chom **Hedeonom Danilčakom**. Danilčak bol ihumenom Bukovského monastýra v rokoch 1768-1778 a 1789-1795.
V Krásnobrodskom monastýre bol magistrom noviciátu od roku 1795 až do svojej smrti v roku 1801.

- М - ожемъ мы себѣ тѣ жити, во сыростѣ заплакати,
Боже вышны(ѣ) что новое, ѿ западѣ снание
Намъ оугасатъ свѣтъ востока, сиухъ вяснить ѿ запада.
- А - ггели ти спдтшестницы, да вѣдѣтъ и началници,
Во дорозѣ ходи в Бозѣ, пожый тамъ лѣта нам нозѣ,
Со братию тамъ свщею, здравствѣй ѿче во (Госпо)дѣ.
- Н - а небесѣ по временномъ, царство пожый съ жы-
вымъ Богомъ,
Желаемъ т всѣ едине, ѿче Пречесный Германе,
Авысь вѣчной, и небесной диадемы приwbциса.
Аминь.
- Х - ощемъ радостию нелицемирою
пѣти любовию-не изгѣголаюю,
Со глсы свѣрипми
И оумиленими
Престолъ соборно ислженъ.
- В - сѣ Иноки поютъ - и праведно глаголютъ
юнѣи восклицаютъ, старцы оутверждаютъ
Достойна тебе выти
Всѣгда той годности
ѿче пречестнѣши.
- А - ггѣскимъ вбразомъ-и благимъ оуказомъ,
ѿ своей юности - даже до старости
Великъ предшелъ еси,
юныхъ наставиль еси,
Славы достоинѣши.
- Т - ого ради дерзнулъ - законъ тѣа волати,
и чрезъ тебе дрѣгимъ, райски врата ѿверзати
да вѣчностъ наслидѣтъ
и Бога прослѣвѣтъ
Братиа съ тобою.
- А - вво тож ѿтавлѣтъ Краснобродское жителство

сѣричь сѧ розлѣчатъ ѿ сѣщихъ полезно

Тогда здравствѣи ѿтче,

всѣмъ ежемплар ѿче,

Оусердно восглаголемъ.

Л - юбовъ желаеме нынѣ твоей благостинѣ

вси недостоинїи, и новоначалны,

благодатъ молаше,

вале тебѣ поюще

Ѿче Германе.

Я - г! прими сеи ѿ насъ - недостоинѣши гласъ

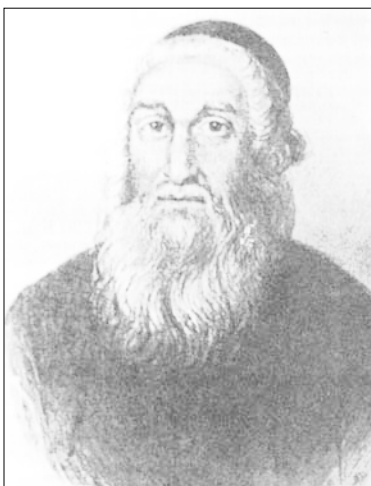
оумилно принести, всѣхъ жалостнѣши

вале волающихъ

зармѣтокъ поющихъ

Здравствѣи ѿ Гдѣ.»²¹

Jeromnich Joannikij Bazilovič, OSBM (1742-1821)

Jeromnich Joannikij Bazilovič, významný historik a spisovateľ – rodák z Hlivíšte – robil svoj baziliánsky noviciát v Krásnobrode.

V Krásnobrodskom monastyre **po r. 1761** robil noviciát i **Heorhij (Juraj) Bazilovič**. Pri zložení sľubov prijal meno **Joannikij**.

Ide o jedného z našich najvýznamnejších baziliánov v dejinách Prešovskej metropolie a Podkarpattia vôbec. Narodil sa 6. júna r. 1742 v obci Hlivíšte, v užskom komitáte-župe (dnes Michalovský okres na východnom Slovensku) v rodine chudobných roľníkov. Jeho rodičia mu i napriek tomu zabezpečili výborné štúdiá v Užhorode a Košiciach.

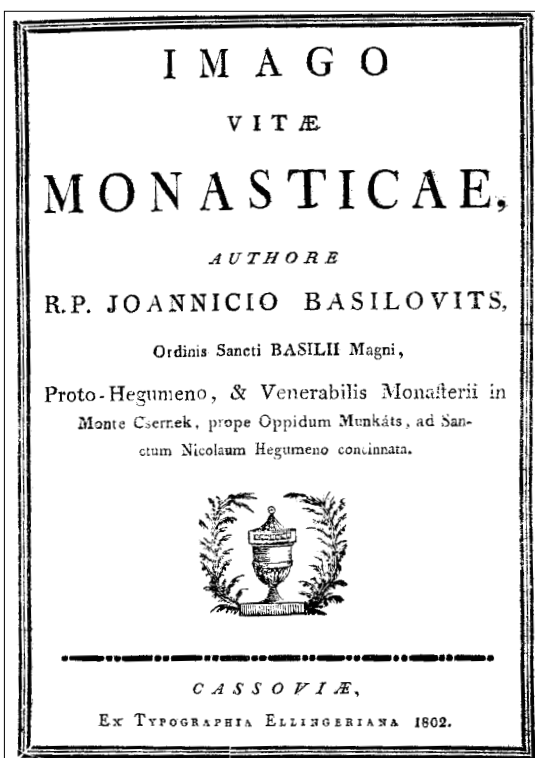
Ukončiac strednú školu vstúpil do Rádu sv. Bazila Veľkého v Krásnobrode.

Tu v Krásnobrodskom monastyre absolvoval svoje filozofické štúdiá. Dá sa povedať, že **Bazilovič** je ďalším známym a veľmi významným historikom gréckokatolíckej Podkarpatskej Rusi, pokračovateľom záhadného **Havrijila od brehov Hornádu** (**Gabriele de juxta Hornad**), ktorý už v r. 1740 (dva roky pred narodením Baziloviča) vydal historickú knihu o východnom, tj. gréckokatolíckom pôvode kresťanstva v Uhorsku *Initia religionis christianae inter Hungaros Ecclesiae orientali adserta*.

V rokoch 1799-1805 **Bazilovič** napísal a v Košiciach vytlačil po latinsky písanú a dnešnými historikmi veľmi vyhľadávanú historickú knihu

Krátka správa o fundácii kniežata Teodora Koriatoviča...: «Brevis notitia foundationis Theodori Koriathovits olim Ducis de Munkacs, pro Religiosis Ruthenis Ordinis S. Basilii Magni, in monte Csernek ad Munkacs, anno MCCCLX factae, exhibens seriem Episcoporum Graeco-Catholicorum Munkacsiensium, cum praecipuis eorundem aliorumque Illustrium Virorum gestis, e variis Diplomatum, Decretisque Regiis, ac aliis Documentis authenticis potissimum concinnata».

Unikátne vydanie baziliánskej knihy v košickej tlačiarňi v roku 1802. Je v latinskom jazyku, lebo ináč publikovať v tom čase nebolo dovolené.

Baziliánske Pravidlá z pera Baziloviča

Významné sú i Bazilovičove práce v oblasti asketiky a liturgiky. V r. 1777 napríklad vladyka Andrij Bačinskij potvrdil *Pravidlá*, ktoré napísal Joannikij Bazilovič, OSBM, pre baziliánov: *Pravyla i Ustanovlenija monašeskaja*. Žiaľ, zostali len v rukopise.

Zachovala sa nám verzia z roku 1796 s názvom: «ПРАВИЛА И ОУСТАНОВЛЕНІЯ МОНАШЕСКАА ЗА ПОВЕЛѢНІЕМЪ ВСЕЛАСКАВѢЙШИМЪ СВѠ ГДИНА АНДРЕА БАЧІНСКАГО, : ЄПІПА МѠКАЧОВСКАГО, ПРЕСВѢТЛАГО КЕСАРѢВА-ЦАРСКАГО ВЕЛІЧЕСТВА ВНДТРІНѢЙШАГО СОВѢТНИКА /: ѿпрѠ: ѿпрѠ:./ на ползѠ тоїжде ЄПАРХІИ ЧІНА СВТАГО ВАСІЛІА ВЕЛІКАГО ЁНОЧЕСТВЮЩИМЪ, Ѡ Правиль, ѿ оустановленій, СВТАГО ВАСІЛІА ВЕЛІКАГО в^ъ кратце собранным^ъ ѿ сочиненнымъ Іеромонахомъ ІѠаннікіємъ Базіловичъ, ЧІНА СВТАГО ВАСІЛІА ВЕЛІКАГО ПРОТО=ЇГДМЕНОМЪ, вѠ СВТОЙ ѠБИТЕЛИ Іерарха НікѠлаа, на ГорѠ Чернекъ МЦА ІВЛІА ДНА Б. РѠКѠ БѠІІА ѠПШС».

Tento rukopis sa nachádza v Debrecene v Maďarsku a uverejňuje ho celý v nasledujúcej kapitole vďaka láskavosti jeromnícha **Bertalana L. Dudasa**, OSBM (1909-2004). Podľa týchto *Pravidiel* sa baziliáni riadili i v Krásnobrodskom monastyre na začiatku 19. st.

Imago vitae monasticae

V r. 1802 vyšla v košickej tlačiarni Bazilovičova 181 stranová kniha asketického charakteru (pozri na str. 280). Napísal ju v latinčine, lebo v inom jazyku ju nebolo možné publikovať: *Imago vitae monasticae* (Obraz-ideál mníšskeho života). Ukazuje, že Bazilovič výborne ovládal východných Otcov, ktorých v tejto mimoriadne vzácnej a naozaj nezvyčajnej knihe veľmi často cituje.²²

Do slovenčiny túto perlu medzi knihami preložil jeromník **Pankratij P. Hučko**, OSBM (1913-2002), ktorý výborne ovládal latinčinu. Ako pokorne sám viackrát hovorieval – urobil to «ako pokánie za svoje hriechy». Tento preklad existuje už aj v počítačovej verzii (prepísal ho o. M. M. Greško, OSBM). Zatiaľ však ešte, na žiaľ slovenskej verejnosti, nebol publikovaný.

«Tí, čo patria Isusovi Christovi, ukrižovali telo s vášňami a žiadostami», (Gal 5,24)
 – «Obraz dokonalého mnícha baziliána» – veľavravná ilustrácia z asketickej knihy J. Basilovits, *Imago vitae monasticae*, Cassoviae (Košice), 1802.

Jeromnich Joannikij Juraj Bazilovič bol až do svojej smrti mnoho-ročným protoihumenom baziliánov (1789-1821) Karpatorusínskej provincie sv. Nikolaja Čudotvorcu so sídlom na Černečej Hore pri Mukačeve, kde aj 31. októbra 1821 zomrel.

Konstruktér hodín z Krásnobrodského monastyra

Terleckyj (1808-1889) v jednom zo svojich článkov o Krásnobrodskom monastyre poznamenáva, že v Krásnobrode na prelome 18. a 19. storočia pôsobil výnimočný jeromnich **Jeronym II-kovič** (+1818), ktorý opravoval, ba dokonca konštruoval hodiny (hodiny boli vtedy tak vzácne a zriedkavé ako dnes helikoptéra). Približne v tom istom čase tu pôsobil aj široko-ďaleko známy a vyhľadávaný kníhviazač jeromnich **Makarij Makarovič** (+1845).²³ Obidvaja sú pochovaní pri cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* v Krásnobrodskom monastyre.

---

¹ Podrobnejšie pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory)*..., Prešov, 2004, str. 79-81.

² I. Udvari, *Bacsinszky András munkácsi megyéspüspök cirillbetűs körleveli*, Nyíregyháza, 2002, str. 52-53.

³ Porov. J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory)*..., Prešov, 2004, str. 101-103.

⁴ Porov. J. Miklák, *Biblická archeologie*, Obořište, 1936, str. 239.

⁵ Porov. «Responsa Nicolai papae I ad consulta Bulgarorum», LX, *Magnae Moraviae Fontes Historici*, IV, Brno, 1971, str. 83-84.

⁶ Porov. Г. Кинах, «Акти трох монаших соборів (1733, 1755, 1756)», *Analecta OSBM*, Žovkva, I/4 (1927) str. 577-579.

⁷ Porov. **Новый Свѣтъ**, č. 18, Užhorod, 3. jún 1871.

⁸ Kedysi mníši dostávali rehoľné meno s rovnakým začiatočným písmenom ako bolo ich krstné meno.

⁹ Vytlačené boli zásluhou H. Kinacha, v Zapiskach ČSVV: «Правила и наставления – написав о. Арсеній Коцак ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Žovkva, III/3-4 (1927) str. 336-353. Niektoré strany 28-stránkového rukopisu sa však nezachovali.

¹⁰ Pozri G.A. Timkovič, «Postrizhenie», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, I/II (1997) str. 29; G.A. Timkovič, «Pôvod "Cigánov"», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, I/III (1997) str. 117.

¹¹ O dvoch reformách (v skutočnosti deformách) baziliánov v Uhorsku a predvojnovom Československu pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastýra (Bukovej Hory)*..., Prešov, 2004, str. 76-77, 115-116, 137-143.

¹² Porov. П. Булик, «Мої спомини», *Василиянський Вісник*, Рим, 9 (1970) 63.

¹³ Porov. dokumenty z archívu Prešovskej gréckokatolíckej eparchie zverejnené v «Documenta inedita», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, II/2 (1997) str. 223-226.

¹⁴ Porov. Аскольдъ [А. Кралицкий], «Къ исторіи усовъ и бороды», *Свѣтъ*, Унгваръ, 51 (1868) стр. 3.

¹⁵ Porov. *Venerabilis Clero Almae Dioecesis Eperjesiensis*, 3066, Archivium Dioecesis Eperjesiensis – publikované v C. Simon, «The First Years of Ruthenian Church Life in America», *Orientalia Christiana Periodica*, 60, Roma, 1994, str. 227.

¹⁶ Z *Pravidiel* z roku 1858 sa dozvedáme, že i vtedy každý mních, predovšetkým však kňaz mal vlastnú keliu, novici príležitostne mohli bývať i viaceri na izbe, (porov. *Правила Чина С-аго Васілія Великаго, во Шгорцинѣ, по наставленію святаго основателя и законодавца с. Васілія во кратцѣ списанна и апостольскимъ посѣтителемъ, метрополитомъ архієпископомъ острополомскимъ, кардиналомъ Иоанномъ Сцитовскимъ отъ великаго кира подтвержденна*, Lvov, 1858, Otdil I., Hlava IX., § 8, str. 45).

¹⁷ Tieto *Pravidlá rusínskeho jazyka* z r. 1772-1778 boli publikované: Й.О. Дзэндзелівський, З. Ганудель, «Грамматика Арсенія Коцака», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 15, Prešov, 1990, str. 5-332;

¹⁸ Rukopis sa pôvodne nachádzal v baziliánskej knižnici na Černečej Hore pri Mukačeve, dnes v knižnici Užhorodskej štátnej univerzity. Pozri opis rukopisu v knihe: В. Л. Микитась, *Давні рукописи і стародруки*, Част' друга, Видавництво Lvivskoho Universitetu, 1964, str. 38-39.

¹⁹ *Tamtiež*, str. 39.

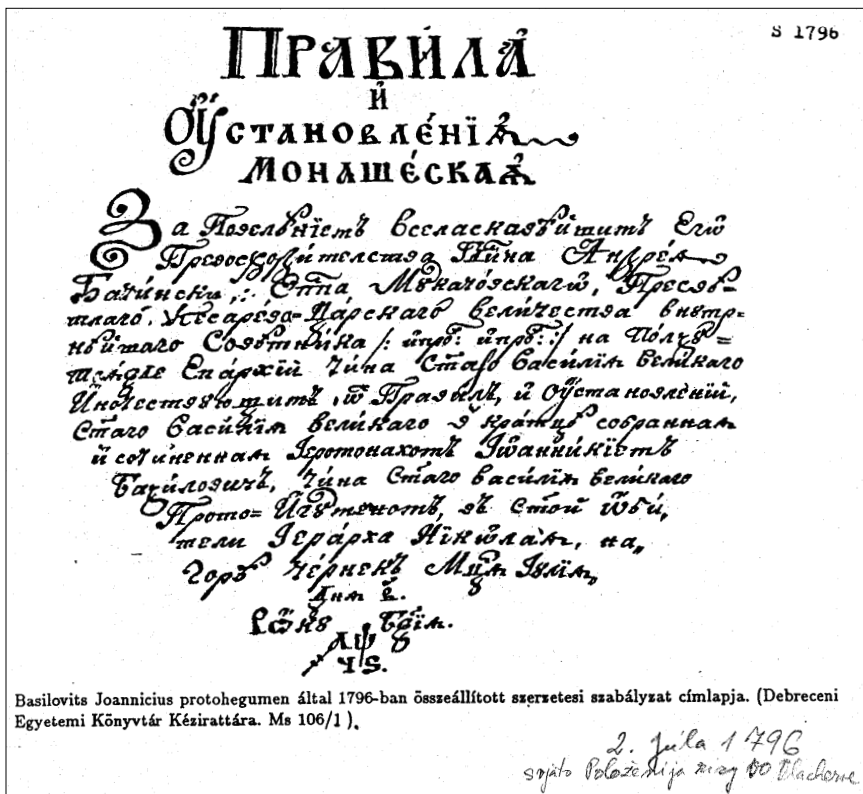
²⁰ Podrobný životopis A. Kocaka pozri v článku A. Kralického, «Арсеній Коцакъ – Докторъ святого Богословія», *Науковий Сборникъ издаваемый Литературнымъ Обществомъ Галицко-русской Матицы*, Lvov, 1866, str. 66-67 publikovaný vo svojej plnosti i v knihe: J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastýra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastýroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 106-107; porov. tiež: Г. Кінах, «Правила и наставленія – написав о. Арсеній Коцак ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Žovkva, III/3-4 (1927) str. 336-353. Presný dátum smrti 12. 4. 1800 uvádza *Hramota usopŷych* uverejnená v knihe: I. Udvari, *Ruszinok a XVIII. században*, Nyiregyháza, 1994, str. 157.

²¹ Porov. Г. Кінах, «На вічну память о. Германови Хватала ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Žovkva, II/1-2 (1926) str. 172-174.

²² Podrobnejšie o Bazilovičovi pozri А. Пекар, «Протоігумен Йоанникій Ю. Базилович, ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Рим, XIV (XX) (1992) str. 105-122.

²³ Porov. В. Терлецкій, «Описание Монастыря Красnobродского», *Литературный Сборникъ Галицко-русской Матицы - год 1870*, Lvov, 1870, str. 31.

**17. Rukopis baziliánskych Pravidiel
písaných rusínskym jazykom z roku 1796, ktorého
autorom je Joannikij Bazilovič, OSBM (1742-1821)**

Basilovits Joannicius protohegumen által 1796-ban összeállított szerzetesi szabályzat címlapja. (Debreceni Egyetemi Könyvtár Kézirattára. Ms 106/1).

Baziliánske Pravidlá z pera jeromnícha Joannikija Baziloviča (1742-1821) z roku 1796 sa nachádzajú v archíve v Debrecene, Maďarsko – pozri hore uvedenú signatúru. Dodnes bola z nich uverejnená len táto prvá strana. Zvyšné strany sú po prvýkrát publikované v tejto knihe. Černidlo, ktorým bol rukopis písaný, sa časom rozpilo – prerazilo na druhú stranu papiera, a preto posledné stránky rukopisu sú dosť ťažko čitateľné. Autor tejto knihy vďačí za tento rukopis jeromníchovi Bertalanovi Dudasovi, OSBM (1909-2004) z Anarcs, Maďarsko.

Продвсходителнѣишій, Гласе велико,
могучи и Сръбѣи Сръбу Грѣиу ввсласказвѣишій!

Последнѣе ввсласказвѣе по силѣ тогѣ оубѣдо
исполнѣишій Гласила Монашескаго Гитѣи и Продвсх
Свѣаго ввсѣишій Великаго сего Гитѣи Прото-Гитѣи
же, на Свѣенномѣ Писанѣи ивснѣишій, Гитѣи, и Гитѣи
но сѣбѣ, и оубѣтанѣишій Нѣкѣи сѣбѣ потребнѣишій
лодѣи; вѣебѣ ои тѣбѣ рѣководѣишій сѣбѣишій
Гитѣишій Свѣишій, на вѣебѣишій Красѣи, и Гитѣишій
отѣишій вѣбѣишій; Гитѣишій и Продвсхитѣишій
Гитѣишій Сръбѣишій Гитѣишій по вѣебѣишій, и Гитѣишій
и сѣбѣишій тѣбѣишій Гитѣишій Свѣишій и Гитѣишій
и Гитѣишій рѣишій и тѣбѣишій и Гитѣишій. Сѣ Гитѣишій
и Гитѣишій оубѣишій Гитѣишій Сръбѣишій Свѣишій
и Гитѣишій сѣбѣишій тѣбѣишій, и тѣбѣишій и Гитѣишій
и Гитѣишій лѣишій и Гитѣишій, и Гитѣишій и Гитѣишій
и Гитѣишій Сръбѣишій Гитѣишій сѣбѣишій и Гитѣишій
Продвсхитѣишій Свѣишій Сръбѣишій и Гитѣишій.

Слава Ісусу Христу !

Впр. о. Йосафат Тимкович !

Вибагте мені, що пізно відповідаю Вам, але потрібно було перше справу поладнати з Бібліотекою Дебрецені. Естер Ойтосі др. пенсіонерка, котра через ціле життя працювала в бібліотеці в Дебрецені і там вже була у вишній позиції, та була спеціалістка в в славянських річах - в кирилиці - ~~ві~~ допомогти просив та і помагала мені.

Прилучу тутки у Вашій справі переписку знею, Якщо бр Стефан Терек ще перебуває в Римі тоді перекладе Вам, або і Впр.о . генеральний протокозултор о Пекар може те зробити. Із тих переписків можете посудити чи варта Вам мікрофіль зробити з того.

Правили о. Й. Базиловича писанно на дуже слабим папери, і чорноло - мабуть з рослили зробленно, та дуже сильна і знищила папір. 40 сторін писанно на 20 аркушів, значить на двох боках папіря, а чорнило проціджувало і на другу сторону і за то абсолютно не мож деякі місця вичитати. І Ойтосі хотіла публікувати цей рукопис, але ніяк не могли вичитати, брала і спеціальну-професійну особу %/ Юліану Пандурову фахавця кодексів /але нічого немогли зробити. Естер Ойтосі мала всоби фотографії рукопису Базиловича, Вона перелсала мені, маю ті у себе, але до Риму невилею, бо вже може Вас вже недістане в Римі. Як приїдете до Словачини, тоді якось зійдемося вдес і передаю Вам,
/ Рукопис має 24 сторін 23 X29 форматі -мм- .

Дорогий Отче більше не міх робити Вам, може що моя українська мова не дуже зрозуміла буде для Вас, на жаль помало і то забуду що перед 70 літ тяжко научився. Вибагте за то !

Прошу Ваші святі молитви

Анарч, 12.06.1995.

брат Ваш в Христі :

o. Bartolomej Dudaš
о. Вартоломей Дудаш ЧСВВ.

Додаток: 2 аркуші=4 листи / херох /

Na tejto i nasledujúcich stranách je korešpondencia medzi rusínskym (ruthénsky) baziliánom Jozafátom V. Timkovičom a maďarským baziliánom Bertalanom L. Dudasom na konci 20. st. ohľadom uverejneného rukopisu Bazilovičovych Pravidiel z roku 1796. Jeromnich B. L. Dudáš rukopis poskytol autorovi tejto knihy J. V. Timkovičovi až o pár rokov neskôr a takto mohol byť publikovaný po prvýkrát v histórii v tejto knihe.

Слава Ісусу Христу !

Вископреподобний Отче Йосафат !

Ваш лист з дня 16. 12. 1998. дістав я щойно 6-го січня цього року. Скорше не міх відписати, бо від 7-го цвітня, на запрошення пароха, хто тепер вислугує нашу парохію, посвячував хаті, до нинішнього дня / більше чим 190 помешкань / Ітак було, що 8 годин без перерви в один день.

Днес на Ваше бажання шукав за бракуючі сторони, але тимчасово Нічого не здибав.

Вишукав той лист, що я Вам написав я ще 12.06.1995.р. до Риму. Чи дісталисте, то не знаю, тому прилучу Вам "слабу" копію, де підчеркнено є, що рукопис має 40 сторин. Я тепер почіслив то що маю разом в'язанно, та тільки 21 сторин є у мене. Отец Гегедіш ще тоді запросив від мене, і взяв з собою до Маріяповч. Він то студіював там, потім віддав, щоби зложив до архіву. Я віддістанну матерію від того часу не дивився., як була вгортана, перевязанна, так передав Вам. Може зістала в Іповчі ?! Бракує 19 сторін, Але у мене, між ріжними документами як замішалася межі що за життя мого не знайдеться. Але те неможливо, ті документи я ніколи не розберав. Як у о. Гегедіша зістала, тоді може що знайдеться. Але я там іду, і не шукаю.

Коли я дістав тепер від Вас лист, ще того дня перегладав рукопис, шкода що сторінки не пронумерованні, однак на споді суди є слово, котрим друга сторона зачинається, і я сам переконувався, що слідуєча сторона вже не тим словом зачинається.

Красно дякую Вам Краснобродські зборник. Гратулюю за цінну і красну працю. Господь хай благословить працю Вашу, та дав доброго здоровля и сили на многі літа!

Поручаю себе Ваших св. молитвах

Анарч, 16.01.1999.

Д. Вартоломей
Р. з кількох сторін зробив зсць
Коміто гут о. Годіод ?

Слава Ісусу Хрісту!

28.1.1999

Требішов

Високопреподобный Отче Вартоломей!

Я Вам є дуже повдячний, што Вы мені одписали. Ваш лист із 16. 1. 1999 я отримав. Тішуся вашому крипкому здоровю, нехай Господь Бог благословить, жебы сте іщі того вельо про Нього тут на землі, в Анарчі зробили (для його душ, котре пасете і о котре має можливість старати ся).

О. Горазд, ЧСВВ зробив із *Правил* 21 фотокопій (але перша сторінка, є штири рази, то значить штири (4) рази то саме - може і у Вас фотографія з того самого (перша сторінка тексту) є штири рази та сама.

Нічого, Господь Бог не хоче, щоб мы працювали на Правилах Базиловича. І так мы є Вам барз повдячны, за то, што Вы нас так мило по братньому прийняли і дістали, то што дістали. Видіте, слово заховуеме, Ваше імя мы опублікували і як щось, ще нам Господь Бог доволить опублікувати, із Вашого, буде там і Ваше імя. Трохі біда в том, що фотокопії, што мы зробили у Вас, нам Протоігумен М. Біланчік, ЧСВВ взяв і тепер нам з незнамых доводів не хоче дати, штоб мы це спрацювали. Маємо тільки то, што о. Горазд зробив два рази. І то Божа воля. Наша сила в нашій слаботі.

То што мы достали дозволия од о. Протоігумена навштівити Вас, чудо; же нам дав авто, чудо; то, што мы мали машину на фотокопії то чудо; то, што з нами не пішов о. Мар'ян, ЧСВВ, хоч мав, то чудо... Є ясно, што Господь Бог хотів зліпшити квалитет нашой праці - *Краснобродского зборника* і прото в годині дванастой мы Вас навштівили (тісно перед публікуваням) і на порожній сторінки *Зборника* мы додали іщі Вашы документи, штоб їх дати на студіюм іншым і заховати до будучности.

Серце мене болить при подуманю, де скінчать Вашы документи, тоді, як Вас Господь Бог закличе, бо на світі мало інтелігентів і барбари вшытко палять, до мокрих пивниц складають або скриють, штоб мы были без історії. Найліпше би было, то вшытко опублікувати - як зробив Годинка Антал. В його часах не было компютрів, тепер є. Мож вшытко выдати фототипично.

Тайно надіюся, што Господь Бог нам додасть сили, што выйде і четвертый річник *Краснобродского зборника* того року. Як бы Вы мали дашто інтересного із документів, што опублікувати в нім, радо опублікуеме - передовсім із нашой історії (угорських) Василян «Карпато-русской» провинції св. Николая. Інакше нас цілком вымажуть із історії і в історії буде тільки Львов і Жовква.

Желаю Вам вельо животного оптимизму, надії, смаку до работы і здоровья. Вельо Божого благословіня і Царство небесне (де вшыткы ся хочеме достати). Слава Ісусу Хрісту!

с. Йосафат В. Тимкович, ЧСВВ
о. Йосафат В. Тимкович, ЧСВВ

Деяння базиліанського монастиря в КрASNоброді од 9. сторочія по сучасність

О.Вартоломей Дудаш, ЧСБВ.
4546 АНАРЧ

Впр. о. Йосафат В.Тимкович, ЧСБВ.
Требішов-Словакія

Анарч, 7.III.1999.

Високопреподобний Отче Йосафат !

Вибачте мені, що на Ваш лист з дня 28.I.1999. шойно днес маю намірення відписати, хоч і тепер дуже тяжко брав до руки машину, бо стало душевно принічений. мимого того дуже много працюю так фізично, як умово. Що до Вашого листа :

Недавно брав до руки ПРАВИЛА, тепер бачив, що і у мене так само перша сторона /4/ читирі рази то саме. Із того 13/16/ сторінка безперестаний текст має, не бракує нічо. Мені так вигладає, що ані один не пасує із тих 5 сторінків, по кождим бракує щось ?! А від Ойтовія дістав 40 сторін, може що у о. Гведіла лишилися, але і то можливо, що у мене замшалося, і дес в яких документак можнаб' знайти. Але тепер я не маю фізично можність тепер переглядати тих документів. Якби случайно здибавби, то Вас павідомлю !

маю ПРОТОКОЛИ ПОВЧАНСКИ Від 1749-року СОВОРИ, що відбувалися звичайно трирочно із котрих примірник до каждого монастиря вислали, маю каталог, по мадерскі писанні, вишлю Вам, знайдете там когос переводчика та поможесть Вам. з варіяції

Тутки прилучу вам фотокопію із першого СОВОРУ. Так припускаю, що там не маєте того. Шкода що моя машина "КСЕРОКС" більші формати не можно в цілості відбити, думаю, що даєте собі раду.

Прилучу і протокол Собора з року 1766, та лист Отці із Букоца.

Дорогий Отче ! Щераз дякую Вам, що вислали мені Конобродски зборник / IIII-1-% примірника. Дякую і то, що 2 мої документи/- радш змоу переданих -, нічим не заслужив на то, що так крикливими буквами мое ім'я видруквали.

Зрозумив і ті "чуда що значать Вашим візитом у мене... І Ваша будуча праца, і будучність Краснобродского зборника №e/ з-е/ в руках Вожих. Не все легко то висказати, що НЕХАЙ БУДЕ, але мусимо то зробити. Це на моім шкїрі пізнавю.

Прилучених документів на показ висилаю, На СОВОРИ в році 1749. Правила може були для модель о. Вазилловичові ?! І то не йєсть біда, якщо не маєте що робити з ними.

Я переживаю дуже тяжку душевну борбу. Зірвав всяки зносини з нашими. Цільком осамітнюєся, тільки приходять декотрі історікі і просять архівальні матерії, що можу, то зробию ім.

Прошу Ваї мо литви, а Вам нехай даєсть Господь Бог сили і ласки до успішної праці! Слава Ісусу Христу

О.Вартоломей Дудаш
о. Вартоломей Дудаш, ЧСБВ

PS.: Як дістанете цей лист,
прошу повідомити.
L3

7. III. 1999. 23.2009

Слава Ісусу Христу!

CORIA

15.3.1999
#редішов

Высокопрен. Отре!

Перепрошую, што пишу рукою і тяжше буде Вам читати але друкарня на компютри ми не функчує.

Я є дуже мило прекваплений Вашою добротою, што вы ~~ж~~ мені вислали тоты документы. Тот документ про Букову горку, не має там дас напісаный рік? Бо на фотокопії не є. Нех вас Госпадь Бог благословить, што вы мені то вислали і іншы так цінны фотокопії. Як я іх поужыю Ваше імя там не буде хвідувати. Як бы не было вас, тых документив бы не было і справедливость то так исто каже.

Напиште мені кільки інтенцій маю одслужыти, за выдавкы што вы мали з Айтозі, і тепер фотокопії і так высоке поштовне. Можу одслужыти уже можже і до переду, жейбы сте не мали выдавкы — бо днеска вшытко дороге.

В Я вам гнедь одпишу, коли іх одслужу, або што я іх дряв на свою совість. Наш "русинизм" — што пишеме так як люде хотят в Благовѣстнику і Краснобродскому зборнику є терньом в оку многім. Стало ся то, што є людскым розумом незрозумиле, быв ем позбавленый шефредакторства, Благовѣстник і зборник были заказаны 6. фебруара 1999. Краснобродский зборник перестав прото цілком выходити і о Благовѣстнику ся рішило што го будуть выдывати другы.

- 2 -

Є то про мене тяжке зле вірю, што правда і справедливість виграют. Видіте, диявол спокушає не лем Вас, але і мене.

І так вірю, што Господь Бог то вшытко зминіт на добре, як у Вашому випаді так і в мойому. Як є Г. Бог з нами, хто против нам? Нихто!

Посылаю Вам то што про нас вышло в газети Народны новинкы.

Ішті раз, нех Господь Бог благословить за то, што сте для мене зродили. Вірю, што Жраснобродскыи Зборник преаси выйде, што Господь Бог положе і протом Вашы документы — цінны документы надіраєме на компьютер, штобы их опублковать з подякованям до Вас, што так захорониме нашу історію, котра была славна а ішті і будучность буде.

Прошу о молитвен. І я молю ся за Вас.

о. Йосиф В. Пилик, ЗСДЮ

Magdolna-oltár mesterének műhelye, 1280 körül
Kálvária

Werkstadt des Magdalenenmeisters, um 1280
Christus am Kreuz

Прочее Божество!
То Божество Троицы
Самое Божество
и 2. Божество
Самое Божество
Все зорягомо, що, Пер
а зречем - ад Луцеум
Мурпуна Мурбимови
Амрес 1489. д. Бартоломеу
Keresztény Műzeum Esztergom
Mindszenty tér 2. H-2500

MA53

Tel./Fax: 00-36 - 33-413-880

OPEN ART

Rev.
P. Josephat Timbali
07501 Prebison
ul. M.R. Stefanika
Slovackia

Four empty square boxes arranged horizontally.

© Foto: Mudrak Art (30) 004385

Krásnobrodská ikonopisecká škola: Ikona Bohorodici z roku 1651 (pozri datovanie na paralelnej ikone Isusa Christa na str. 320, ktorá bola umiestnená na ikonostase vedľa tejto). Pod malbou z roku 1651 sa nachádza plošne ešte väčšia a staršia malba, asi zo 14. alebo 15. storočia.

18. Vysoká filozofická škola v Krásnobrodskom monastyre

Joannikij Bazilovič (1742-1821) vo svojej latinsky písanej knihe *Krátka správa o fundácii Teodora Koriatoviča...* uvádza mená zakladateľov vysokej filozofickej školy v Krásnobrodskom monastyre: **Makarij Šuhajda** (+1778),¹ **Hervasij Kaminskyj** (+1766), **Venjamin Fejér** (+1779), **Silvester Kovejšak** (+1790), **Havrijil Bačinskyj** (+1797), **Herman Chvatala-Toryskyj** (+1789), **Isak Čirskyj** (+1775), **Primus Papp** a inší.

Išlo o výnimočnú školu nemalého významu, čoho dôkazom je i samotný fakt, že keď cisár **Jozef II.** (1780-1790) za svojej vlády zlikvidoval 700 kláštorov,² Krásnobrodský monastyr nebol dotknutý. Sám cisár ho totižto pokladal za prepotrebný, a to práve pre túto filozofickú školu. Krásnobrodská vysoká filozofická škola bola v novodobých dejinách vôbec prvou vysokou školou filozoficko-teologického charakteru na území dnešnej gréckokatolíckej Prešovskej metropolie.

Podľa baziliána-jeromnícha Anatolija Kralického, len v Maramoroši (východ Podkarpatskej Rusi) bolo v tomto čase zlikvidovaných najmenej štrnásť baziliánskych monastyrov Mukačevskej eparchie: Bedevľanský, Drahovský, Bulčovský, Uhoľský, Bilojcerkvy, Byčkovský, Džulinský, Barsanovský, Jevdijanský, Vyšne-Višavský, Mojsejevský, Hrušovský a Boroňavský.³

Význam Krásnobrodskej vysokej školy neskôr poklesol, pretože vznikli iné konkurenčné školy, z rozličných dôvodov preferované cisárskym dvorom, ako napr. duchovný seminár v Mukačeve (**1744**), neskôr prenesený do Užhorodu (**1778**); Barbareum – Viedeň (**1774**); generálny seminár – Ľvov (**1783**).⁴ «30. března 1783 vychází c. k. nařízení o zřízení generálního semináře, v němž císař nařizuje, aby od 1. listopadu 1783 přestala filosofická a teologická studia ve všech, ústa-

vech a kláštorech... Dále jsou 30. března 1783 kláštery přinuceny, aby posílaly své studenty teologie do generálního semináře. Soukromá klášterní studia byla zakázána...».⁵

V r. 1790 smrťou cisára **Jozefa II.** boli cisárom založené generálne semináre zrušené, a preto i Krásnobrodská vysoká filozofická škola od tohto roku opäť pokračovala ďalej (až do r. 1820). Teda prerušenie jej tradície trvalo len sedem rokov... Neskôr, po r. 1820 baziliáni a svetskí mládenci študovali už len v Mukačevskom a v Mária-Pócskom baziliánskom monastýre.⁶

---

¹ Ten istý Bazilovič uvádza, že jeromníh M. Šuhajda bol protoihumenom všetkých baziliánov Uhorska počas ôsmich rokov (1758-1766). Dňa 21. júna r. 1766 bol menovaný za učiteľa novikov v Krásnobrodskom monastýre, (porov. J. Basilovits, *Brevis notitia foundationis Th. Koriathovits. ... Cassoviae*, II, 1799, str. 181-183; III, str. 95).

² Porov. F.L. Riegel, *Slovník naučný*, IV, Praha, 1865, str. 437; E. Winter, *Josefinismus a jeho dějiny*, Praha, 1945, str. 120.

³ Porov. А. Кралицкій, «Списокъ монастырей Чина Святого Василія Великого, существовавшихъ иногда въ Марамороши (въ Угорщині) и истертыхъ императоромъ Юсифомъ II. 1788. г.», *Науковій Сборникъ издаваемый Лит. Обществомъ Галицко-русской Магицы*, Lvov, 1865, str. 50-53.

⁴ Porov. *Розмова сторіч*, Prešov, 1965, str. 172.

⁵ Porov. E. Winter, *Josefinismus a jeho dějiny*, Praha, 1945, str. 120-121, 142.

⁶ Porov. «Монастырь красно-бродскій», *Село*, Užhorod, 4 (1911) str. 23-24.

«Vladyka-protoiumen Kyr Marian Potaš, ČSVV».

*Moderná ikonografia:
autor malby o. Gorazd A.
Timkovič, OSBM – povrchovo
neopracované bukové drevo,
akryl, namalované v r. 1999.
Rozmery bukového podkladu:
50x40x6 cm.
Podrobnejšie pozri na str. 317.*

19. Krásnobrodská ikonopisecká škola – jej odchovanec slávny maliar Josif Zmij-Miklošij (1792-1841)

V druhej polovici 18. st. a prvej polovici 19. st., ako poznamenáva **Guzej**, v Krásnobrodskom monastyre sa okrem filozofie učili svetskí mládenci aj maliarstvu.

V tom čase v Krásnobrodskom monastyre, okrem iných, pôsobil aj ikonopisec jeromních **Tadeáš Spalinskyj** (+1809), ktorý reštauroval i Krásnobrodskú čudotvornú ikonu (v r. 1769). Základom maliarskeho umenia sa v Krásnobrodskom monastyre v rokoch 1809-1814 učil aj jeden z popredných maliarov Uhorska (maľoval aj samého cisára vo Viedni) Josif Zmij-Miklošij – rodák zo Sloviniak na Spiši. Vo svojich maliarských štúdiách potom pokračoval priamo na akadémii vo Viedni.¹

Slávny maliar Josif Zmij-Miklošij (1792-1841)

Podľa **Beskida**, ak by sa **Josif Zmij-Miklošij v rokoch 1809-1814** nepriučil základným technikám maliarstva v Krásnobrodskom monastyre, nikdy by sa nebol stal maliarom. Vo Viedni sa od r. 1814 učil u **Krafta**. V r. 1823 maľoval portrét cisára **Františka I.** (1792-1835). Miklošijov portrét sa cisárovi zapáčil najviac. Tento portrét cisára sa dnes nachádza v *Šarišskej galérii* v Prešove. Medzi jeho výtvyry patrí aj portrét prvého prešovského episkopa **Hrihorija Tarkoviča** (1818-1841), ktorý sa dodnes nachádza na Prešovskom gréckokatolíckom metropolitnom úrade. Zmij-Miklošij venoval svoj výnimočný talent aj službe Bohu a sv. Cirkvi. Namaľoval celý rad ikonostasov, napr. v Abov-Novohradskej cerkvi, v gréckokatolíckych cerkvách v Zdober, v Rešove, Soboši, Fijaši, Veľkom Sulíne (dnes Sulín), obrazy v bočných kaplnkách prešovskej gréckokatolíckej katedrály a pod. V r. 1838 reštauroval

ikonostas v Slanskej Novej Vsi, v r. 1840 maľoval ikonostas v cirkvi v Mučoni. Posledný ikonostas začal maľovať v Pitrovej (dnes Petrová), ale ho nedokončil, lebo v r. 1841 zomrel na týfus.²

V roku 1833 namaľoval aj ikonostas pre gréckokatolícku cirkov v Kojšove, v roku 1839 opravoval ikonostas vo Valkove.³

Jozef Zmij-Miklošij a nie zpotvorené Jozef Zmij-Miklošik

Niektorí novodobí autori v životopisoch **Josifa Zmija-Miklošija** začali mylne označovať-nazývať tohto maliara vymyslenou poslovenčenou zpotvoreninou jeho mena Jozef Zmij-**Miklošik**, pričom vo svojich článkoch vôbec neuvádzajú dôvod prečo. Je pravdou, že meno «**Miklošij**» sa niekde v niektorých dokumentoch, hlavne v čase jeho pôsobenia vo Viedni, vyskytuje aj v prepise «**Miklossig**».⁴ Čo je však jedno a to isté, vyslovované v oboch prípadoch ako *Miklošij*.

Je totiž stopercentne dokázané, že ešte v roku 1831 (odchovanec Krásnobrodskkej monastýrskej maliarskej školy **Zmij-Miklošij** žil vo Viedni v rokoch 1814-1833) latinikou píšuci slovenskí intelektuáli (pováčšine protestanti) nepísali písmeno «j», ale na zápis zvuku *j* užívali písmeno «g» (g) a čítali ho ako *j*. Naopak, švabachom písané «j» (j) sa čítalo ako dlhé *í*. Z textov napríklad z r. 1831 je jasné, že súčasné slovenské «š» sa vtedy švabachom písalo ako dvojité «ss» (ss). Teda zo všetkého vyššie uvedeného vyplýva, že ak bolo latinikou zapísané «**Miklossig**», čítalo sa to určite ako *Miklošij*...⁵ Autori ako **Papp**, **Pop**⁶ či neskôr **Čech** začali čítať dobové «**Miklossig**» súčasnou a nie dobovou slovenčinou. Pravdepodobne z tohto zápisu niektorí mylne vydedukovali, že sa meno maliara môže čítať aj ako *Miklošik*.

Čech vo svojom článku publikoval podpis Josifa Zmija-Miklošija z jedného z jeho obrazov z roku 1834, kde sa tento podpísal v maďarskej transkripcii: «**Miklóssy**», čo len potvrdzuje správnosť klasického, historicky doloženého prímienia «**Miklošij**» so slovanskou mäkkou (sarmatskou) príponou *-ij*.⁷

Otec Josifa Zmija-Miklošija sa oficiálne volal **Matej Zmij** a jeho

mama: **Helena, rod. Gojdičová**. Dnes uznávaný maliar a zrejme aj jeho predkovia k pôvodnému priezvisku-prezývke **Zmij** pripisovali aj prímenie «**Miklošij**», pravdepodobne z toho istého dôvodu, ako si Tomáš Garrigue Masaryk (prvý československý prezident) pripisoval prímenie «Garrigue» [čítaj: *Garik*]⁸.

Čech prišiel aj s inou mylnou hypotézou, že je to asi jeho monastyrské meno⁹ – údajne od mena získaného pri postrížení na baziliánskeho mnícha: «**Mikuláš**» (**Nikolaj**, po maďarsky **Mikloš**). Ak by to bolo skutočne tak, maliar **Josif Zmij** by sa podpisoval «Nikolaj Josif Zmij» (Mikloš Josif Zmij), pretože mníšske meno sa píše pred krstné meno a nepripisoval by si tento prídavok priamo do prezývky-priezviska.

Josif Zmij-Miklošij nebol nikdy baziliánom

Čech o Josifovi Zmijovi-Miklošijovi hypotetizuje, že vraj tento maliar (ako sedemnásťročný) vstúpil do baziliánskeho monastýra v Krásnobrode a bol baziliánom **v rokoch 1809-1814**. Vtedy sa vyučil maľovaniu, a že vraj v r. 1814 vystúpil od baziliánov a išiel do Viedne na ďalšie štúdiá ako laik...¹⁰ Z toho následne by bolo možno ďalej mylne, ale logicky vydedukovať, že Josif Zmij-Miklošij bol teda bezcharakterný človek, ktorý ako pochádzajúci z chudobnej rodiny vstúpil do monastýra len preto, aby mohol zadarmo študovať, a potom, keď štúdiá ukončil, vraj z monastýra vystúpil (teda vraj jednoducho a bezohľadne využil baziliánov). V žiadnom z baziliánskych *Schematizmov* z rokov 1804, 1810, 1813 a 1814, Josif Zmij-Miklošij nefiguruje medzi baziliánmi v Krásnobrodskom monastýre (pozri str. 533).

Z vyššie uvedeného teda jednoznačne a nad každú pochybnosť jasne vyplýva, že sa v rokoch 1809-1814 učil na Krásnobrodskej ikonopiseckej škole ako laik a v monastýre (v klauzúre) ako bazilián nikdy nežil. Filozofická a s ňou aj ikonopisecká škola nebola priamo v priestoroch monastýra, ale, ako poznamenáva Zaklinskyj,¹¹ v jednoposchovej budove mimo monastýrskych múrov, teda mimo vlastného areálu

monast'ra, prístupná aj nie mníchom (na obr. označená šípkou).

Ako vidno na fotografii z r. 1919, baziliánska škola sa počas I. svetovej vojny (1914-1918) zachránila a dokonca ešte v r. 1919 mala funkčnú strechu. Ako však píše Zaklinský, v r. 1965 už po tejto budove nebolo vidno ani stopy. Rozobrali ju pravdepodobne krásnobrodčania na vybudovanie svojich kamenných rodinných domov (predtým mali len drevenice a tie už v Krásnobrode dnes neexistujú).

V tom čase, keď niekto vstúpil do monast'ra za mnícha a bol postrižený pri večných sľuboch, už z monast'ra nevstúpil (vtedy to totiž nebolo tak "jednoduché", ako je to dnes po II. Vatikánskom koncile).

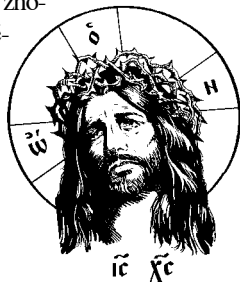
Pozoruhodným faktom na krátkom 49 ročnom živote Josifa Zmija-Miklošija (1792-1841) je, že žil v celibáte a nikdy sa neoženil. Počas svojho pôsobenia v Prešove (1833-1841) býval a pracoval spolu so synovcom **Michalom Zmijom-Miklošijom**, ktorý sa u neho učil maliarstvu. Po predčasnej smrti Josifa Zmija-Miklošija, práve jeho synovec Michal dokončil ikonostas v Pitrovej (Petrovej). Podľa Čecha synovec

Táto fotografia Krásnobrodského monast'ra je z apríla-mája roku 1919. Fotku vyhotovil vojenský fotograf československého Vysokomýtskeho 30. pešieho pluku na sklenenom negative o rozmeroch 13x18 cm. Fotografia je z Regionálneho múzea vo Vysokom Mýtě, Česká republika, je pod copyright menovaného múzea. Tu bola uverejnená s láskavým dovolením riaditeľa múzea Mgr. Jiřího Juneka. Vľavo vidno jednoposchodovú budovu stojacu mimo monast'rských múrov, kde bola verejná škola pre svetské deti a mláďencov. Práve vďaka tejto škole cisár Jozef II. pri likvidácii kontemplatívnych klášt'rov v Rakúskom cisárstve Krásnobrodský monast'ir nezrušil. Tu v tejto budove teda žil a študoval Josif Zmij-Miklošij v rokoch 1809-1814.

Josifa Zmija-Miklošija – Michal, vymaloval aj ikonostas mukačevskej gréckokatolíckej farskej cerkvi...¹²

V tradícii Krásnobrodскеj ikonopiseckej-maliarskej školy pokračoval aj jeromník **Gorzd (= Agaton) Andrej Timkovič, OSBM**, keď v rokoch 2000-2004 spolu so svojim bratom jeromníkom Jozafátom V. Timkovičom, OSBM, zadarmo namaloval vyše **620 (!) rozpjatí** (ukrižovaní) Isusa Christa na gréckokatolíckych krížoch okolo ciest celého východného Slovenska. Typické pre jeho rozpjatá bolo, že v zhode s kresťanskou tradíciou 1. tisícročia maľoval Isusa Christa živého s otvorenými očami (pozri **obr.** vedľa a na str. 515). Opravené gréckokatolícke kríže popri cestách boli tŕňom v očiach latiníkov, a tak túto cez svojho prisluhovača jezuitu-biskupa **Jána Babjaka** zmarili ďalšie obnovovanie krížov...¹³

Každý, kto študoval v monastyre, vyštudoval zároveň aj cirkevný spev

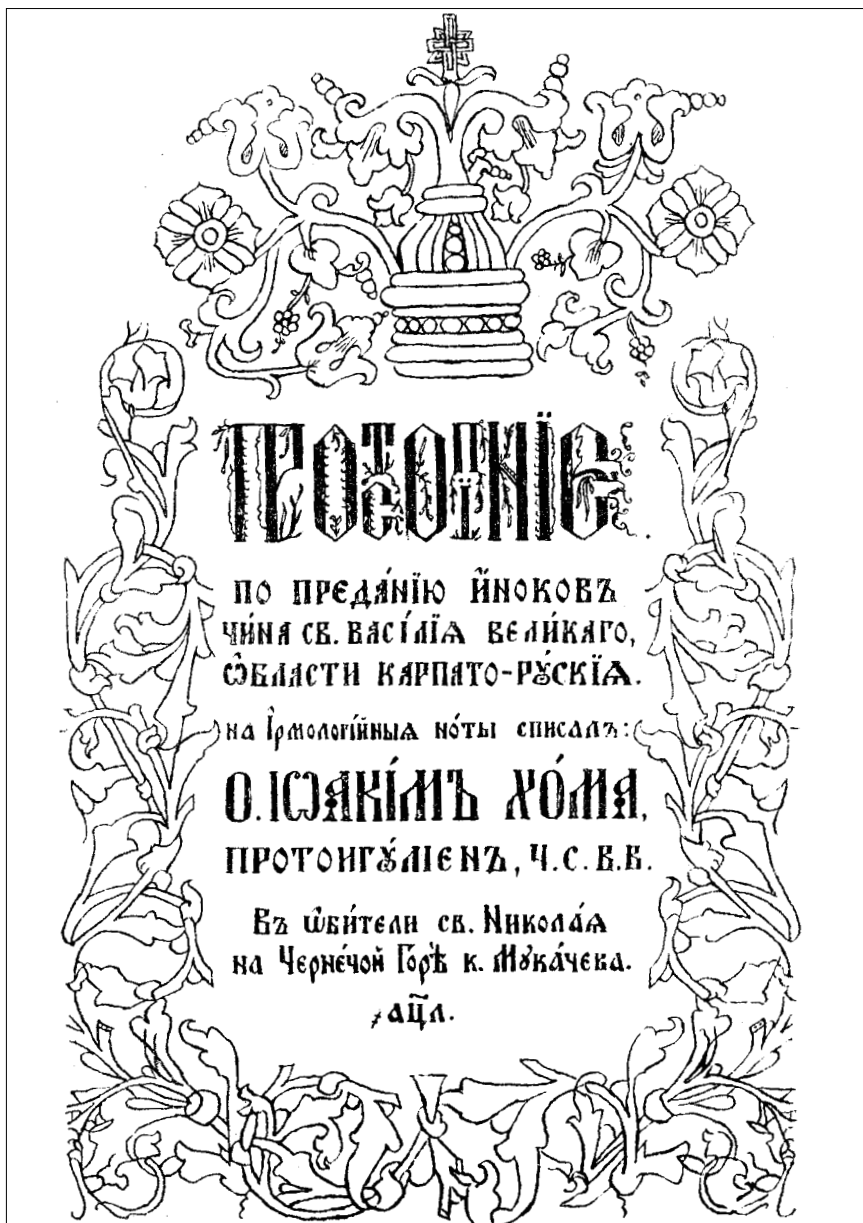
Každý, kto vtedy študoval v akomkoľvek baziliánskom monastyre a mal len trochu hudobný sluch, sa naučil popri štúdiách aj spievať cirkevné melódie, tzv. *prostopinije*. Následne takýto učiteľ, či maliar sa neživil len svojou hlavnou profesiou, ale slúžil v cerkvi, na mieste kde žil, aj ako kantor-ďak. Preto, ak to bol učiteľ – volali ho ľudovo *ďako-učiteľ*. Aj Josif Zmij-Miklošij v čase, keď študoval maliarské umenie vo Viedni, využíval svoje pevecké vzdelanie z Krásnobrodu a slúžil v tamojšej gréckokatolíckej cerkvi sv. Barbary aj ako ďak (kantor) s ročným platom 250 zlatých¹⁴.

Základná škola v Krásnobrodskom monastyre

V Krásnobrodskom monastyre, podobne ako i v Bukovskom monastyre pri Stropkove bola i, dnes povediac základná škola, kde sa nadané deti z okolia učili čítať a písať.¹⁵

¹ Porov. J. Guzej, *Humenné a okolie*, Košice, 1972, str. 116; С. Пап, *Історія Закарпаття*, II, Івано-Франківськ, 2002, стр. 159.

² Porov. Н.А. Бескид, «Забывтый маляр», в Г. Бескид, *Николай Бескид на благо Русинів*, Ужгород, 2005, стр. 27-31; М. Мальцовска, «Обявность сакралной

Titulná strana rukou písanej znotovanej knihy: «Prostopínije po predániju ínokov Čína sv. Vasílija Velíkaho óblasti Karpato-ruskija» z r. 1930...

творбы русиньських малярів Й. Змія-Міклошія і М. Манковіча», *Русин*, Пряшів, 6 (2008) стр. 8-10; Podrobný, veľmi dobre spracovaný životopis **Josifa Zmija-Miklošija** spolu s mnohými veľmi kvalitnými farebnými fotografiami niektorých Miklošijom namaľovaných portrétov či iných obrazov uverejnil J. Čech vo svojom článku: «Jozef Zmij-Miklošik» v zborníku *Farnost' Slovinky a Jozef Zmij Miklošik*, Slovinky, 2008, str. 36-48.

³ Porov. J. Čech, «Jozef Zmij-Miklošik», *Farnost' Slovinky a Jozef Zmij Miklošik*, Slovinky, 2008, str. 45.

⁴ Porov. *tamtiež*, str. 38.

⁵ Porov. fototypicky reprodukováný dobový plagát-poučenie ako sa chrániť proti cholere v slovenčine z r. 1831 publikovaný s príslušným komentárom v G.A. Timkovič, «Cyrilika je staršia ako glagolika», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/III (1998) str. 157-159.

⁶ Porov. С. Пап, *Історія Закарпаття*, II, Івано-Франківськ, 2002, стр. 155, 159; И. Поп, *Энциклопедия Подкарпатской Руси*, Ужгород, 2001, стр. 182.

⁷ Porov. ruské, skýtske (tvrdé) «**Никола, Методъ, Іванникъ, Благъ...**» a slovanské, sarmatské (zmäkčené) «**Николай, Методий, Іванникій, Благий...**». Slovanská koncovka -j nie je nič iné ako pôvodný cyrilometodejský «ius» (mäkký znak), v latinčine prepisovaný ako koncovka -us – «Nicolaus, Methodius, Ioannicius»; porov. tiež spisovné slovenské ekvivalenty osobného mena «Matej» = «Matúš».

⁸ Prvý československý prezident Tomáš Masaryk sa oženil s američankou **Charlottou Garriguovou**, od toho času on i jeho potomkovia, na rozlíšenie od ostatných početných mnohorozvetvených Masarykovcov dostali prídanie «**Garrigue**» a takto vzniklo nám všetkým dobre známe meno prvého československého prezidenta: **Tomáš Garrigue Masaryk** [čítaj *Tomáš Garik Masaryk*].

⁹ Pozri J. Čech, «Jozef Zmij-Miklošik» v zborníku *Farnost' Slovinky a Jozef Zmij Miklošik*, Slovinky, 2008, str. 37, 44.

¹⁰ Porov. *tamtiež*, str. 37.

¹¹ Porov. К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 43.

¹² Porov. J. Čech, «Jozef Zmij-Miklošik» v zborníku *Farnost' Slovinky a Jozef Zmij Miklošik*, Slovinky, 2008, str. 45.

¹³ Podrobnejšie pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monast'ra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monast'roch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 239-240; J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 392.

¹⁴ Porov. článok: J. Čech, «Jozef Zmij-Miklošik» v zborníku *Farnost' Slovinky a Jozef Zmij Miklošik*, Slovinky, 2008, str. 38.

¹⁵ Porov. P.R. Magocsi, *The Rusyns of Slovakia an historical survey*, New York, 1993, str. 28.

Krásnobrodská baziliánska ikonopisecká škola: Ikona Isusa Christa premalovaná v roku 1651 (vid' staroslovanské datovanie v otvorenej knihe: ϣΑΧΝΑ). Pod malbou z roku 1651 sa nachádza ešte staršia malba – asi zo 14. alebo 15. storočia... (pozri str. 310).

20. Prvé ovocie nezmyselného premiestňovania mníchov

Nový majiteľ Čabín a Krásneho Brodu, gróf **Vladislav Szirmay**, si v r. **1785** svojvoľne privlastnil monastyrské pozemky a žiadal, aby mu z nich mnísi ako nevoľníci platili desiatky. Baziliáni vediac, že sa neoplatí súdiť s veľkým magnátom (pravdepodobne nemohli nájsť darovacie listiny) mu tieto desiatky skutočne platili. Keď Szirmay zomrel, jeho manželka **Apolonia Révay** sa neuspokojila iba s týmto desiatkom, ale chcela mníchom odobrať všetky pozemky aj z užívania. Je samozrejmé, že túto požiadavku už baziliáni prijať nemohli, lebo by sa to rovnalo ich zániku, ako aj likvidácii Monastyra. Začali sa súdne ťahanice.¹

Súdny proces trval dlho, ale nakoniec predsa len, akoby zázrakom nájdená hramota *Vandernath* dokázala práva monastyra na jeho pozemky. Všetko sa ukončilo zmierom v r. **1811** a Monastyru bolo priznaných 36 *morhov* pozemku.² Ťahanice o majetky teda trvali 26 rokov, čo určite na pokojnom živote v Monastyre nepridalo.

Prečo baziliáni zapotrošili-stratili tak cenné majetkové listiny?

Na príčine bolo zhubné, nezmyselné pravidelné striedanie predstavených-ihumenov. V Krásnobrodskom monastyre začalo od r. **1733**. Mali sa vyberať a teda aj striedať každé tri roky. Bolo to na výslovný príkaz latinizačného Zamojského synodu z r. **1720**, ktorý bol schválený pápežom **Benediktom XIII.** v r. **1724** a na Podkarpatsku bol prijatý v r. **1727**. Tým, že dochádzalo k tak častému a na život Monastyra evidentne škodlivému striedaniu ihumenov, došlo k strate majetkových listín. Jednoducho jeden ihumen nevedel, čo robil druhý (jeho predchodca) a neodovzdal pri zmene úradu druhému tieto dokumenty... A ďalší – ako to často býva, menej organizačne schopný – ich následne vyhodil ako nepotrebné... Pred r. 1733 to nebolo možné, lebo ihumeni boli doživotní.³

Podobne v r. **2005** vyhadzovali zo Soborného baziliánskeho monastyra v Prešove (ulica Vajanského č. 31) novonastáňovaní mnísi (jeromních M. M. Greško a br. T.

Spectabilis ac Generose Domine Domine
mihi Colendissime

Intimatum, ab Inclita Congregatione, huiusce Lemnicensis
A. S. S. emanatum, et mihi mētro P. Sotavij forma
Asserenti, Iudicij sum. Deliquissem cum affectu porci,
Sed, Volentatem, seu gratiosum obsequium illam
daturus, - bene, et exacte intellexerim in profundum.
Si ea Mensuris vestro ipsa persona, nempe Capella
mea requiritur, recusat in populus, ad Mandata,
tam et obsequia semper paratissimi, Si vero Antibu
no pro Capella, neg. in eo, recusat in populus,
Sotavij quidem est, et clarum, tam B. S. S.
quod et D. V. S. Spectabilis, De statu nostro, quod
absolute nulla popidea bona, nec minime
quod fisci Capitalis, subeamus, stricto iure, et
ante ex plij oblati, Deo fabulantes vivimus,
Dixit: In hoc merito quid et qualiter dignentur,
nobiscum mandare, et dispensari quod huius, Clavis
vno Informationem, expectandum sum, gratia
Sipimus Favoribus Comendatus Manes.

Spectabilis D. V. S.

Die 7ma Maij 1797

In Monas. Krásnobrod

Humilimus Capellanus
Innocentij Danilovici
Ejusdem Monas. Superioris
ff. & c.

List krásnobrodského ihumena Inokentija Daniloviča grófovi z r. 1797.
Dokument z archívu M. Šmajdu z Krásneho Brodu.

M. Kost) archívny materiál (listiny, faktúry, dokumenty...) v celých vreciach. Jeronímom Timkovičom sa vtedy podarilo zachrániť = vybrať zo smetného kontajnera štyri vrecia (!). Keď nato spolubratia baziliáni prišli, pri pokračovaní v upratovaní archíva začali odnášať a vyhadzovať ďalšie vrecia s dokumentami odvážajúc ich na aute tentoraz už do vzdialených, Timkovičom neprístupných smetných kontajnerov.

V r. 1842 na zasadaní dedičov rodiny Čáky (Csáky), ktorým patrila veľká časť Laboreckej doliny, sa rozhodlo, že Monastyru dajú 334 *koblev*⁴ pozemku. V skutočnosti však Monastyr nakoniec dostal iba 70 *koblev* a aj to až o päť rokov neskôr v r. 1847 vo forme veľmi zlej zeme: na lúkach, húšťaách a v lesoch, v málo prístupných horách. Tieto pozemky boli slabou náhradou za dlh, do ktorého bol Monastyr uvrhnutý **Jánom Szirmayom** vo výške takmer 2000 guldenov.⁵

Podľa Terleckého novo získané pozemky Monastyra boli tými najhoršími na okolí a neboli schopné udržať Monastyr. Ale i napriek tomu pri dobrom obhospodarovaní predstavovali pre mníchov veľkú pomoc.⁶

---

¹ Porov. В. Терлецкій, «Описание Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матицы - год 1870*, Lvov, 1870, str. 29-30.

² Porov. *tamtiež*, str. 30.

³ Porov. podrobný opis neblahého vplyvu Zamojského synodu na baziliánov v knihe Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska, 9.-18. storočie*, Košice, 2004, str. 555-571.

⁴ Išlo o mieru pšenice, ktorá sa vysiala na určitý rozmer pozemku. Rozmery pozemkov sa určovali podľa týchto mier pšenice.

⁵ Porov. В. Терлецкій, «Описание Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матицы - год 1870*, Lvov, 1870, str. 30.

⁶ Porov. *tamtiež*, str. 30.

Sošestvije Svjatoho Ducha (Rusala) sa u gréckokatolíkov označuje aj názvom «Trojcin deň», lebo tento sviatok je sviatkom celej Presvätej Trojice. Na Krásnobrodskom monastýrskom staroslovanskom Evanjeliári z roku 1670 je dobové kovanie znázorňujúce Presvätú Trojicu. Pozri fotografie Evanjeliára aj na str. 151-152.

21. Plnomocné odpustky od pápeža, Monastyr v polovici 19. st.

Pápež **Pius VII.** (1800-1823) vo svojom *Breve z 11. júna 1806*, obdaril Krásnobrodský monastyr plnomocnými odpustkami, ktoré sa odvtedy udeľujú s pápežským blahoslovením pri príležitosti odpustu na *Sošestvije Svjatoho Ducha (Rusaľa – Trojcin deň)* podľa juliánskeho kalendára.¹

Starodávny Krásnobrodský monastyr však mal odpustky i dávno predtým. Latinský jezuita opisujúci neúspešný pokus o podpísanie Krásnobrodskej únie v r. 1614 jasne uvádza, že sa na *Sošestvije Sv. Ducha* v Krásnobrode sa vtedy zišlo okolo 10.000 veriacich **za účelom obdržania plnomocných odpustkov**. To znamená, že v r. 1806 pápež plnomocné odpustky pre Krásnobrod udelil nie po prvýkrát v dejinách, ale ich len potvrdil...

Išlo, a v podstate i dodnes ide o veľké uznanie pre Krásnobrodský monastyr a jeho odpusty. Bol to jeden z mnohých prejavov novodobej zlatej éry Monastyra na prelome 18. a 19. st. Aj samotný rímsky pápež v ďalekom Ríme upriamil svoju pozornosť na tento veľavýznamný baziliánsky monastyr s čudotvornou ikonou na Podkarpatsku (vo vtedajšom severovýchodnom Uhorsku).

Rok 1818 – ustanovenie Prešovskej eparchie, vysviacka episkopa Tarkoviča v Krásnobrode

Prešovská eparchia bola úradne ustanovená pápežom **Piom VII.** až dňa **22. septembra 1818**. Nominovaným episkopom bol **Hrihorij Tarkovič**. Keďže pápež otáľal s jeho menovaním, menoval ho rakúsky cisár **František I.** (1792-1835) na základe *ius patronatus* už tri roky predtým v r. 1815. Rím nomináciu potvrdil až 2. októbra 1818 a k sa-

motnej vysviacke došlo ešte neskôr. **Tarkovič** bol vysvätený na gréckokatolíckeho episkopa až **17. júna 1821**, a to práve v starodávnom baziliánskom monastyr *Sošestvija Svjatoho Ducha* v Krásnom Bro-

**Absolútna prevaha gréckokatolíkov v okolí Krásnobrodu
na zač. 19. st. (v r. 1816)**

	gréckokatolíci	rímskokatolíci
BOROV	457	0
ČABALOVCE	316	2
ČABINY	1005	0
ČERTIŽNÉ	670	12
HABŮRA	846	0
KALINOV	347	0
KRÁSNY BROD	384	6
MALÁ POĽANA	222	0
MEDZILABORCE	603	4
MIKOVÁ	305	2
ŇAGOV	333	0
OLŠINKOV	222	0
OEKA	780	0
PALOTA	534	0
RADVAŇ	396	0
REPEJOV	279	0
ROKYTOV	943	0
ROKYTOVCE	305	7
ROŠKOVCE	261	0
SUKOV	305	0
STERKOVCE	247	0
SVETLICE	822	10
VALENTOVCE	74	0
VOLICA	233	0
VYDRAŇ	245	4
VYRAVA	451	12
ZBUDSKÁ BELA	474	0
SPOLU	12.059	59

Tabuľka približujúca náboženskú situáciu v Krásnobrode a na jeho okolí v r.1816. Bola spracovaná podľa údajov Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Munkacsiensis Ad Annum M.D.CCC.XVI., Cassoviae, 1816 a Catalogus Venerabilis Cleri Dioecesis Cassoviensis Ad Annum Jesu Christi M.DCCCXVI., Agrariae, 1816. Porov. štatistiky na str. 360, 499-501.

de.² Už len z tohto samotného faktu možno usudzovať, aké dôležité miesto mal Krásny Brod (dnešné najstaršie odpustové miesto gréckokatolíkov na Slovensku) od samého počiatku v dejinách samostatnej Prešovskej eparchie (dnes už metropolie).

Chirotoniou prvého prešovského episkopa sa tento monastyr natrvalo zapísal do novodobých dejín gréckokatolíkov. Hlavným svätiteľom bol mukačevský gréckokatolícky episkop **Alexij Povčij**.³ Po vysviacke episkop Tarkovič vstúpil do Prešova a prevzal rezidenčné budovy. Podľa Zaklinského Tarkovič neskôr z vďačnosti baziliánom podaroval do knižnice Krásnobrodského monastyra polovicu svojich kníh.⁴

Originálne mal byť Tarkovič gréckokatolíckym episkopom košickým, lebo podľa pôvodného zámeru cisára malo byť vytvorené zo západnej časti nadmerne veľkej Mukačevskej eparchie nové gréckokatolícke episkopstvo práve v kráľovskom meste Košice (nie v Prešove). Preto už v roku 1790 v čase mukačevského episkopa **Bačinského**, bol vytvorený v Košiciach gréckokatolícky episkopský vikariát s predpokladaným sídlom v tamojšom františkánskom kostole (bývala gréckokatolícka *Cerkov sv. Nikolaja Čudotvorcu* na dnešnej Hlavnej ulici).

Ostrihom však v snahe zabrániť vytvoreniu sídla gréckokatolíckej hierarchie v kráľovskom meste – v Košiciach, tam narýchlo ustanovil 10. augusta 1804 svoje latinské biskupstvo (predchodcu dnešného Košického arcibiskupstva). Tým naozaj znemožnil plánované vytvorenie Košického gréckokatolíckeho episkopstva, pretože podľa vtedajších cirkevných zákonov v jednom meste nemohli byť dve katolícke biskupské sídla odlišných obradov (zakazoval to už IV. Lateránsky koncil vo svojej 9. konštitúcii). Latinské biskupstvo v Košiciach nebolo potrebné ani z administratívnych, ani z pastoračných dôvodov, pretože leží v nevelkej vzdialenosti (okolo 50 kilometrov) od dvoch iných latinských biskupstiev: Rožňavy a Spiša, ktoré takýmto spôsobom stratili značnú časť svojich farností, lebo Košické rímskokatolícke biskupstvo vlastných rímskokatolíckych veriacich v podstate ešte nemalo.

Jeromník Manuel Čanda (1809-1870) žil a pôsobil v Krásnobrodskom monast'ry v tridsiatych rokoch 19. st.

Jeromník Matej Mikita (1802-1885) žil v Krásnobrodskom monast'ry v tridsiatych rokoch 19. st.

Vysviacka vladyku **Hrihoriya Tar-koviča** v monast'ry Krásneho Brodu mala «*privátny a jednoduchý charak-ter*» a uskutočnila sa krátko po odpus-te *Sošestvija Sv. Ducha* v nedeľu Všet-kých Svätých **17. júna 1821**.⁵

Pastoračná pomoc episkopovi – krásnobrodská farnosť

Podľa *Schématizmu* Prešovskej epar-chie z roku 1898 baziliáni obhospo-darovali krásnobrodskú farnosť nepre-stajne ako prichodníci **do roku 1775**. V roku 1775 po vylúdení bola zruše-ná samostatná farnosť v Rokytovciach, rokytovský paroch bol premiestnený do Krásnobrodu a od toho času Roky-tovce su filiálkou gréckokatolíckej far-nosti Krásny Brod.⁶

Tento stav, že Krásnobrod mal svet-ského kňaza však trval len veľmi krát-ky čas — tri roky, potom (podľa *Sche-matizmu* Prešovskej eparchie z roku 1944) baziliáni opäť obsluhovali Krás-nobrodskú farnosť s filiálkou Rokyto-ve od roku 1778 do roku 1844. Uvá-dzame mená baziliánskych parochov Krásneho Brodu z tohto obdobia, kto-ré sa nám podarilo zistiť:

1816 — jeromník **Joakim Danilo-vič, OSBM** (+1824);⁷

1819 — jeromník **Jozef Demjano-**

vič, OSBM (+1852);⁸

1821 — jeromních **Jakub Chanas, OSBM** (+1857);⁹

1824 — jeromních **Sofron Halečko, OSBM** (+1839);¹⁰

1826-1831 — jeromních **Martinian M. Zapotockyj, OSBM** (zomrel na cholera 30. 7. 1831 ako 53 ročný);

1832-1840 — jeromních **Herman H. Mienskyj, OSBM** (+1842);

1840-1844 — jeromních **Avhustin Tóth, OSBM** (+1853).¹¹

Z hore uvedených údajov vyplýva, že baziliáni z Monastyra obsluhovali farnosť v Krásnom Brode do r. 1775 neprestajne a potom s malými prerušeniami ešte od r. 1778 do r. 1844. Od r. 1990 do súčasnosti obsluhujú baziliáni Krásnobrod s filiálkou Rokytovce opäť...

Jeromních Anatolij Kralickyj, OSBM (1834-1894)

V životopise jeromnícha **Anatolija Alexandra Kralického**¹² čítame, že sa narodil 12. februára 1834¹⁴ v gréckokatolíckej rusínskej dedine Čabiny a základné vedomosti dostával v blízkej monastyrskej škole v Krásnobrode. Neskôr do tohto monastyra aj vstúpil a ukončil tu noviciát. Z toho vidieť, že v tomto období Krásnobrodský monastyr pôsobil nielen ako noviciát, ale aj ako výchovné centrum pre deti z okolitých dedín.

Z časopisu *Вѣстникъ для Русиновъ Австрiнскои державы*¹³ sa dozvedáme, že v Haličine, ktorá patrila priamo do Rakúska, baziliánov podporuje štát aj peňažne,¹⁵ zatiaľ čo v «*korunnom Uhorsku*» títo žijú iba z milodarov. Práve toto zapríčinilo, že čo sa týka vzdelania a možnosti navštevovania škôl, baziliáni v Haličine v tomto čase boli asi na rovnakej úrovni a mali rovnaké možnosti štúdia ako svetskí kňazi, zatiaľ, čo v Uhorsku tomu tak určite nebolo. Avšak i napriek nedostatku financií Krásnobrodský monastyr hral v tomto období v celej Prešovskej eparchii stále významnú úlohu.

Potvrďuje to sám Anatolij Kralickyj, ktorý píše:

«Tento monastyr stojí pri dedine Krásnobrod na osobitnom vyvýšenom mieste a je v určitom zmysle centrom a ohniskom celého

Laborského okruhu. Zastupuje post provinčného mesta, ktoré tu chýba, pretože Humenné sa rozprestiera vo vzdialenosti štyroch míľ a je medzi Sotákmi.¹⁶ Týždeň pred Sošestvijem Svjatoho Du-cha sa na lúkach pod monastyrom koná trh, na ktorom sa predáva

Jeromník Anatolij Alexander Kralický, OSBM – rodák z Čabín (1834-1894).

*Vyznačoval sa veľkou vzdelanosťou, skromnosťou a pokorou.
Dlhé desaťročia bol ihumenom veľkého baziliánskeho monastyra
na Černej Hore pri Mukačeve.*

dobytkov a iný tovar. Prichádza tu veľké množstvo ľudí i z (poľskej) Halíčiny. V nedávnych rokoch tu boli naši i z okolia Banáta od Dunaja (pod slovom «naši» Kralickýj tu zrejme rozumie gréckokatolíckych Rusínov z Bačky – dnešná Vojvodina v Srbsku, kde sa z údolia rieky Hornád (z tzv. Hornice) za Márie Terézie vystaňovalo množstvo

***Anatolij Kralickýj** ako fotograf, vyhotovil aj niekoľko autofotografií zo seba samého..*

gréckokatolíkov zo Zemplína, Šariša a Spiša), dokonca i Maďari z Hevešu a Boršoda, predovšetkým na nákup ošipáných z Halíčiny. Prítomnosť monastyra má veľký vplyv na morálku tunajšieho obyvateľstva. Preto tu o vraždách a podpaľáčstve vôbec nepočuť, iba ak o malých nedorozumeniach – a o všeobecnom probléme rusínskych dedinčanov, tj. náklonnosti k pálenke (horilici); ale i to sa pri vzrastajúcej vzdelanosti prostredníctvom zakladaných škôl pomaly vykoreňuje.¹⁷ Tento posledný neduh sa dá čiastočne vysvetliť, keď si uvedomíme, aké lstivé machinácie tu robia synovia Izraela (Židia), aby pritiahli tunajších dedinčanov do svojich sietí. – Kde sa usídlí päť-šesť Rusínov, tam nevyhnutne siedmim musí byť Žid!». ¹⁸

Bazilián Anatolij Kralickýj – fotograf

V 19. st. nebolo fotografovanie vôbec tak jednoduché ako dnes. Predstavovalo umenie umení. V šesťdesiatych rokoch 19. st. boli na Podkarpatsku len dvaja profesionálni fotografi: jeden v Užhorode a druhý v Košiciach. V tom čase fotil aj bazilián Kralickýj. Dodnes sa zachoval dokonca aj

jeho vlastný rukopis, kde má presne poznačené, ako sa v jeho čase vyvolávala a robila fotografia. Pri výrobe fotografie potreboval fotograf dokonca aj zlato «orašpľované» z dukáta(!). Keď sa fotografovalo vonku, expozícia trvala dlhých 18 sekúnd a v miestnosti dokonca až 40 sekúnd! Teda fotografovaná osoba musela pózovať taký dlhý čas bez akéhokoľvek pohnutia (či žmurknutia očami). Text rukopisu «*Φωτογραφία*» publikoval **Padyak**.¹⁹

Vďaka Kralickému mohli byť i v tejto monografii o Krásnobrodskom monastyre publikované niektoré unikátne a mimoriadne vzácne fotografie bradatých baziliánskych mníchov-spolubratov Kralického z 19. st. Pre dôvod veľmi dlhej expozície, je napríklad autofotografia Kralického (publikovaná na predchádzajúcej strane) rozmazaná.

---

¹ «...in pervigilio Pentecostes, vel in ipsa Dominica, sive Feria secunda, aut in die octava ejusdem Festi juxta vetus Kalendarium... perpetuis plenaris — Indulgentiis» provisa est. Tento údaj uvádza *Schematismus Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Munkácsensis ad annum Domini 1915*, Ungvárini, 1915, str. 222.

² Bol episkopom v rokoch 1818-1841. Prvá správa o Prešovskej eparchii a novomenovanom prešovskom vladykovi sa objavila v oficiálnej vatikánskej tlači v r. 1820 v tomto znení: «Eperiess nell'Ungheria di Rito Greco unito nuovamente eretta da Sua Santità, Eperjessen: Gregorio Tarkovitz nato nella Diocesi di Munkacs il 28 Novem. 1754 fatto Vescovo 2 Ottobre 1818», (*Notizie per l'anno M.DCCC.XX dedicate all Emo, e Rmo Principe il Signor Cardinale Pietro Vidoni diacono di S. Nicola in Carcere, Roma, Nella Stamperia Cracas, Con Approv. e Privilegio Pontificio*, p. 268).

³ Поров. А. Пекар, *Нарису Історії Церкви Закарпаття*, I, Рим, 1967, 91.

⁴ Поров. К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря»; *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 55.

⁵ Поров. А. Duchnovič, *The History of the Eparchy of Prjašev*, Рим, 1971, 46-47.

⁶ Поров. *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjesiensis Pro Anno Domini 1898*, Eperjesini, 1898, str. 213-214.

⁷ Поров. *Katalóg baziliánov* - písaný rukou po rusínsky z daného roku. Originál sa nachádza v Mária Pócsi, opis (vdaka o. Bartolomejovi Dudášovi, OSBM, z Maďarska) v Archíve Generálnej Kúrie otcov baziliánov v Ríme.

⁸ Поров. *Acta Congregationis in Monte Csernek 1819*.

⁹ Поров. *Acta Congregationalia Religiosorum in Monte Csernek 1821; Schematismus Prešovskej eparchie* na r. 1944 uvádza v danom roku ako parocha Krásnobrodu baziliána jeromnícha **Maxima Jeleňaka**. Ako vyplýva z *Ákt* z Černečej Hory pri Mukačeve z r. 1819 – M. Jeleňak bol od r. 1819 ihumenom Krásnobrodského

monastyra. Ihumenom bol až do r. 1821. V *Aktách z Černečej Hory z decembra r. 1821* sa uvádza parochom v Krásnobrode jeromních **Jakub Chanas**; jeromních M. Jeleňak je už uvádzaný ako ihumen v baziliánskom monastyre v Mária Pócsi. Je možné, že k zmene došlo práve v decembri r. 1821 a predtým (teda až do decembra 1821) M. Jeleňak bol skutočne i parochom Krásnobrodu. Takto v r. 1821 by sa mohli uviesť obaja; teda M. Jeleňak i J. Chanas ako parochovia farnosti Krásny Brod.

¹⁰ Porov. *Acta Congregationis in Monte Csernek 1824*.

¹¹ Porov. *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Prešovensis (Fragopolitanae) et Administraturae Apostolicae Dioec. Munkačensis in Slovachia pro anno Domini 1944*, Prešov, 1944, str. 94. Údaje Prešovského Schematismu sa zhodujú s baziliánskymi *Katalógmi* z daného obdobia.

¹² **Kralickýj** publikoval veľmi veľa článkov nielen priamo pod vlastným svojím menom, ale aj pod pseudonymami, skrývajúci sa takto pred prenasledovaním zo strany latiníkov a maďarónov. Jeho pseudonymá boli: **Askold, Ivan Noď, I. Vasiljevič, Foma Fomič, Laborčan** a kryptonymá: **A.K., A.Kr., An.Kr., K., A.F.K., F.F.** a iné, (porov. A. Пекар, «Анатолій Кралицький, ЧСВВ, як історик», *Analecta OSBM*, Rím, IX (XV) (1974) str. 276-277; M. Jasik, *Anatolij Kralickýj, rusínsky spisovateľ a historik 19. storočia*, Čabiny, 2004, str. 16).

¹³ Porov. *Вѣстникъ для Русиновъ Австрійскои державы*, č. 102, Videň, 30. augusta (11. septembra) 1851, str. 407.

¹⁴ Osudom historických osobností je, že máloktorej z nich vieme presný dátum jej narodenia. Obyčajne sa pozná len dátum jej smrti. Napríklad o dátume narodenia slávneho francúzskeho dobyvateľa Európy **Napoleonovi** (ktorý si «vylámal zuby» pri dobýjaní Ruska) sa dodnes vedú medzi historikmi spory... Výnimkou nie je ani rusínsky veľikán **Anatolij Kralickýj**. Literatúra všade uvádza, že jeromních Anatolij A. Kralickýj sa narodil 12. februára 1834. **Padyak** v archívoch objavil, že to nebolo v r. 1834 – ale o rok pozdejšie – v r. 1835, (porov. В. Падыак, «Конференція о Кралицьким із сензацієв», *Народны новинкы*, Пряшев, 10-13 (2006) str. 1).

¹⁵ Haličina patrila do Rakúska, Mukačevská i Prešovská eparchie do Uhorska.

¹⁶ A. Kralickýj hneď v poznámkach vysvetľuje, kto sú to «*Sotáci*»: «*Sotácky ľud je r. k. (rutheno-katolíckeho t.j. rusínkokatolíckého = gréckokatolíckého) vierovyznania a hovorí celkom pokazeným slovenským podnárečím; tak, že hovorí 'so' namiesto 'čo'*», (A. Кралицький, «Русины Лаборскіи въ Угорщині», *Науковий Сборникъ издаваемый Лиг. Обществомъ Галицко-русской Матуцы*, Lvov, 1865, str. 105).

¹⁷ Kralickýj uvádza, že dedinské školy sa začali zakladať až v r. 1850. Predtým sa tunajší obyvatelia učili čítať od dāka (kantora) z *Bukvara* či *Psaltyra* a trochu cirkevného spevu. V r. 1865 už v každej dedine existovala vlastná cirkevná škola, avšak nebolo dostatok učebných pomôcok (porov. *tamtiež*, str. 106).

¹⁸ *Tamtiež*, str. 105-106.

¹⁹ В. Падыак, «Невідомий фотограф Анатолий Кралицький», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 18, Пряшів, 1992, str. 199-209.

O. Alexander Duchnovič (1803-1865) – národný buditeľ podkarpatských Rusínov. Bol členom III. rádu sv. Bazila Veľkého.

22. Bazilián III. rádu o. Alexander Duchnovič (1803-1865)

Podľa **Padyaka** na sobore baziliánov v Krásnobrodskom monastyre v roku 1848 zastupoval prešovského episkopa **Josifa Gaganca (1842-1875)** o. **A. Duchnovič**. Rusínsky národný buditeľ Duchnovič navrhol baziliánom, aby kúpili tlačiareň od košického **Karola Ellingera**, doplnili ju cyrilskými písmenami a umiestnili ju v Mukačevskom monastyre na Čemečej Hore, kde by cyrilikou tlačili pre celé Uhorsko. Múdra myšlienka sa však žiaľ nerealizovala, lebo v r. 1848-1849 vypukla revolúcia¹ a po nej sa nepriaznivo zmenila aj politická situácia.

*Jeroním Venjamin Jacin (1804-1887)
bol ihumenom Krásnobrodu v rokoch
1848-1853, teda v čase, keď častým hosťom
Krásnobrodského monastyra bol A. Duchnovič.*

styre na Čemečej Hore, kde by cyrilikou tlačili pre celé Uhorsko. Múdra myšlienka sa však žiaľ nerealizovala, lebo v r. 1848-1849 vypukla revolúcia¹ a po nej sa nepriaznivo zmenila aj politická situácia.

Rok 1858 – vladyka J. Gaganec s A. Duchnovičom vizitovali Monastyr

Ako sa dá vydedukovať z listu A. Duchnoviča z 25. 3. (6. 4.) 1858 na sviatok *Sošestvije Sv. Ducha*, pri príležitosti odpustu, navštívil Monastyr prešovský vladyka Kyr Josif Gaganec (1843-1875).²

Z iného rukopisu Duchnoviča sa dozvedáme, že sa jednalo o viziáciu všetkých baziliánskych monast'rov Karpatorusínskej provincie, ktorú vладыka Kyr J. Gaganec robil na príkaz kardinála **Jána Szci-tovského** (primasa Uhorska). Na tejto ceste vладыku sprevádzal i o. A. Duchnovič – preto bol o všetkom tak dobre informovaný:

Do Krásnobrodského monast'ra vладыka Gaganec zavítal 21. mája 1858. Bolo to v piatok pred sviatkom *Rusala* – Zoslaním Svätého Ducha, kedy vlastne začínal už samotný odpust pre cudzincov prichádzajúcich do Krásneho Brodu z ďalekého okolia i z poza hraníc. V ten istý deň odslúžil archijerejskú *Božestvennuju Liturhiju* a posvätil podľa obyčaja vodu v rieke Laborec:

«... дња 21-oho торžественно прибыл в монастыр Краснобродский, хди того еšче дња, т.е. в пятницю перед Сошествием св. Духа торžественно литурхизовал, по обыкновеннью освятил в (рики) Laborci vodu. Ibo в Краснобродском Monast'ry на Сошествие св. Духа бывавший отпу-ст, дла иностранных отбываюetsy в пятницу перед Сошествием, хди многочисленныj собираюetsy из далеких сторон народ, најпаче из Hаличыны, blahohovinija radi pri-choďaščij.»

Na Labirštine v okolí Krásneho Brodu dodnes žijú Rusíni, preto majú i dvojazyčné tabule na ceste pri vstupe i výstupe z obce.

V sobotu 22. mája archijerej navštívil farnosti: Borov, Haburu, Čertižné a Medzilaborce. Dňa 23. mája – teda v nedeľu *Sošestvija Sv. Ducha*, opäť odslúžil slávnostné bohoslužby v Monast'ry a dňa 24. mája navštívil farnosť Krásnobrod a Sukov, potom sa vrátil prenocovať do Radvane a odtiaľ dňa 26. cez Humenné sa opäť vrátil na noc do Stakčina (*Staščina*). Nič zvláštneho sa na tejto ceste nestalo, iba to, že episkopský koč v samotnom

Monastyre sa prevrátil (v *chutori*), pretože kočiš (*kučera*) sa opil, a preto sa koč musel v Medzilaborciach opravovať.³

Gréckokatolícky svjaščenik z Čertižného – Michajil Beskid (svjaščenikom v Čertižnom bol v rokoch 1830-1879, spolu 49 rokov), ktorý sa osobne zúčastnil odpustu (1858), vo svojich dejinách napísaných tri roky po udalostiach v r. 1861: «Коротка історія греко-католицької матері-церкви в Чертижному» (v preklade: *Krátke dejiny gréckokatolíckej matko-cerkvi v Čertižnom*) uvádza, že odpustová Služba Božia, ktorú na *Rusala* **23. mája 1858** v Krásnobrodskom monastyre odsľúžil prešovský episkop Josif Gaganec, sa začala o 11.00 a skončila o 15.00 (teda trvala štyri hodiny). Po myrovaní bol obchod okolo cerkvi a zaspievali mnoholitstvijské rímskemu pápežovi Piusovi IX., potom rakúsko-uhorskému cisárovi Františkovi Jozefovi, potom jeho cisárskej rodine, potom jeho armáde, potom uhorskému latinskému primasovi-kardínalovi, potom za všetok ľud a nakoniec za prešovského gréckokatolíckeho episkopa, jeho úspešnú vizitáciu i šťastný návrat domov...⁴

Ďalej episkop Josif Gaganec pokračoval v ceste do Mukačevskej eparchie, aby navštívili ďalšie baziliánske monastyry: v Malom Bereznom a v Mukačeve... V Mukačevskom monastyre uverejnil *Pravidlá Rádu sv. Bazila Veľkého* (pozri na str. 338), zároveň sa tu rozhodlo, aby noviciát baziliánov bol premiestnený z Mukačeva do Krásnobrodu. Za magistra-vychováteľa novikov bol určený človek mimo-riadnych kvalít a schopností jeromních – **Vladimír Hippolyt Terleckyj**, «*doktor teológie a medicíny*».⁵

Knihy darované pre Monastyr

Z 1. (13.) júna roku 1859 máme zachovaný darovací list Duchnoviča, v ktorom venuje Krásnobrodskému monastyru časť svojej knižnice za týchto darovacích podmienok: knihy majú byť uložené v tomto monastyre, pretože je tam noviciát baziliánov; majú byť zaevidované v osobitnom katalógu; bude pre nich stanovený špeciálny bibliotekár, najlepšie ak sám magister novikov, ktorý ich bude svojim novikom poži-

П Р А В И Л А
ЧИНА
С^{аго} В А С І І І А

ВЕЛИКАГО,
ВО УГОРЩИНѢ,

ПО НАСТАВЛЕНІЮ СВАТЯГО ОСНОВАТЕЛЯ
КОДАВЦА С. ВАСІІА ВО КРАТЦѢ СПИСАННАА И
АПОСТОЛЬСКИМЪ ПОСѢЩАТЕЛЕМЪ, МЕТРОПОЛИ-
ТОМЪ АРХІЕПІСКОПОМЪ ОСТРОХОЛМСКИМЪ, КАРДИ-
НАЛОМЪ ІОАННОМЪ СЦИТОВСКИМЪ ОТЪ ВЕЛИКАГО
КНЯА ПОТВЕРЖДЕННАА.

— 1858 —

Л Ъ В О В Ъ .

Типомъ Института Стявропигіанскаго.

1858.

Pravidlá pre baziliánov v Uhorsku vyšli tlačou najprv po latinsky v roku 1857. Baziliáni v Uhorsku mali iné Pravidlá ako baziliáni v Haličine. Rímskokatolíci vtedy nedovoľovali nič vydať, pokiaľ to nebolo napísané po latinsky. Vďaka A. Duchnovičovi, boli preložené do rusínčiny a vydané cyrilikou v roku 1858 v Lvove. Lvov vtedy patrilo do Rakúsko-Uhorska. Na obrázku je titulná strana Pravidliel písaných cyrilikou z roku 1858. Obsah je samozrejme zhodný s Pravidlami v latinčine z r. 1857.

čičavati; z týchto kníh sa bude požičičavati i poza Monastyr, ale nie na dlhší čas, ako na tri mesiace; knihy sa pri navrátení záväzne musia kontrolovať, či z nich niečo nechýba; Monastyr sa bude starať i o doplňovanie nových kníh.

V darovacej listine sa ďalej ustanovuje, že ak to bude vhodné a baziliáni sa mu budú chcieť poďakovať, zdá sa mu dostatočnou náhradou, ak sa budú za neho modliť; táto časť knižnice sa bude volať Duchnovičovou a každý kto ju bude užívať, mu zaželá blaženný pokoj a večnú pamiatku.

Na konci darovacej listiny je podpísaný: *Aleksander Duchnovič, Sobora Krylošan Prjašovskaho kanonik, Archi Dijakon katedralnyj i Čina s. Vasilija Velikaho Sobrat*. Podobne aj v iných svojich listoch sa A. Duchnovič vyjadroval, že je «spolubratom» baziliánov – «*sobratom*».

Podľa baziliánskych *Pravidiel z r. 1857 (1858)* vyplýva, že *sobrat* znamená v dnešnom zmysle: bazilián III. rádu. Teda Alexander Duchnovič bol baziliánom III. rádu. Na liste je napísaná poznámka archivistu: *Osnovanije Biblioteki Krasnobrodsko-Manastyrskoj – Aleksandrom Duchnovičem. 1859.*⁶

Rok 1860 – sobor baziliánov v Krásnobrodskom monastyre

Z *Denníka* Alexandra Duchnoviča sa dozvedáme, že **4. (16.) júla 1860** sa v Krásnobrodskom monastyre uskutočnil ďalší sobor baziliánov Karpatoruskej provincie. Prešovský episkop znovu poveril práve o. Alexandra Duchnoviča, aby ho na tomto sobore zastupoval. Pod nealým blahodárnym vplyvom Duchnoviča a jeromnícha Terleckého (upozorňujúcich na nezdravé latiníkmi chcené a nariadované premiestňovanie) baziliáni za protoihumena znovuvybrali jeromnícha **Alexija Halečkoviča** (1812-1871) a potvrdili všetkých ihumenov na svojich miestach:

«Дня 4/16 Іульа 1860. Праздновался общій Соборъ Инокѡвъ С. Василія Великаго въ Монастырѣ Краснобродскомъ, подъ предсѣда-

тельством Коммиссаря Александра Духновича. Такожде на томъ соборѣ избранно Началники, и Настоятели, а сице:

Въ Прото Игумена 8. жребіями избранъ Отець Алексій Галечковичъ бывшій Прото Игуменъ. Во Игумена Мукачевского Отець Емиліанъ Бигарій, прочіиже Игумены всѣ суть потверджены. Отець Владимиръ Терлецкій не хотѣлъ принять чиновства».⁷

---

¹ Porov. В. Падык, *Ужгородський тиждень «Новый Свѣтъ» (1871-1872), Анотована бібліографія матеріалів та історичний нарис*, Ужгород, 2006, стр. 5.

² Porov. Г. Кінах, «Переписка А. Духновича з Василянми», *Analecta OSBM*, Rím, V (XI) (1967) str. 370.

³ Rukopis uverejnený v článku А. Пекар, «Пряшівський владика Йосиф Гаганець, Візитатор ОО. Василян», *Analecta OSBM*, Rím, X (XVI) (1979) str. 384-385.

⁴ Porov. М. Бескид, «Коротка історія греко-католицької матері-церкви в Чертижному», *Науковий збірник Музею українсько-руської культури у Свиднику*, 22, Prešov, 2001, str. 182.

⁵ Príspevok о. А. Duchnoviča о vizitácii vладыку Gaganca v «*Церковная Газета*», Budín, 1858, č. 14, str. 109; pretlačené tiež v článku А. Пекар, «Пряшівський владика Йосиф Гаганець, Візитатор ОО. Василян», *Analecta OSBM*, Rím, X (XVI) (1979) str. 386.

⁶ Porov. Г. Кінах, «Переписка А. Духновича з Василянми», *Analecta OSBM*, Rím, V (XI) (1967) str. 375-376.

⁷ Porov. «Записка Александра Духновича 1858», *Науковий збірник Музею українсько-руської культури у Свиднику*, 21, Prešov, 1998, str. 353.

23. Krásnobrodský polyglot – jeromních Vladimír H. Terleckyj, OSBM (1808-1889)¹

V Krásnobrodskom monastyre pôsobil v rokoch 1860-1872 bazi-
liánsky génius a polyglot (ovládal veľa jazykov) Vladimír Hip-
polyt Terleckyj, ktorý bol v 19. st. veľmi významnou osobnosťou v hnutí
tzv. všeslovanskej vzájomnosti v Rakúsko-Uhorsku.

Hippolyt **Terleckyj** (1808-1889) sa narodil v r. 1808 vo Volynskej guberniji, vo vte-
dajšom Rusku (dnes Ukrajina – *vedel perfektne po rusky a ukrajinsky*). V rokoch
1825-1830 študoval vo Viedni medicínu (*vedel perfektne po nemecky a latinsky*),
neskôr pokračoval v štúdiách v Krakove (*vedel perfektne po poľsky*) a získal titul
«doktor medicíny». Cestoval často po celej Západnej Európe. V rokoch 1836-1842
pôsobil v Paríži vo Francúzsku (*vedel perfektne po francúzsky*). V r. 1842 bol vysvä-
tený na kňaza. V rokoch 1842-1848 žil v Rí-
me, kde študoval teológiu a dosiahol tam aj v po-
radí už druhý doktorát – doktorát z teológie
(*vedel perfektne po taliansky, staroslovansky*).

Ako prvý a jediný v dejinách vypracoval ge-
niálny projekt gréckokatolíckeho patriarchátu
v Rakúskom cisárstve, ktorý by zastrešoval
všetkých gréckokatolíkov. V rokoch 1849-
1855 žil opäť v Paríži vo Francúzsku. V rokoch
1855-1857 prebýval v Antiochii a v Palestíne
(*naučil sa perfektne po grécky a arabsky*).

*Polyglot a všestranný jazykový
génius V. H. Terleckyj pôsobil
v Krásnobrodskom monastyre
v rokoch 1860-1872. Túto dobo-
vú fotografiu vyhotovil A. Kra-
lickyj, OSBM – rodák z Čabín.*

Duchnovič a Terleckyj

V roku 1857 Terleckyj prišiel na Pod-
karpatskú Rus a stal sa veľkým priate-
ľom kanonika **Alexandra Duchno-
viča** (dvaja veľkí intelektuáli Duchno-

ШЕМАТИЗМЪ

И Н О К О В Ъ

ЧИНА СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКАГО, УГОРСКИЯ
ОБЛАСТИ,

НА ГОДЪ

1870.

(Съ короткимъ историческимъ очеркомъ монастырей тойже области; — составленъ по отбывшемся въ Краснобродскомъ монастырѣ, 13(25)Іюня, 1869 года, всеобщемъ Соборѣ).

У Н Г В А Р Ъ ,
Типографія вдовы Карла Јегера.
1 8 6 9.

Titulná strana prvého azbukou tlačeného Schematizmu Karpatoruskej provincie baziliánov v Uhorskom kráľovstve na rok 1870. Tento rusínsky písaný Schematizmus vyšiel vďaka intelektuálovi Vladimírovi Terleckému. Baziliáni počas tisícročnej existencie Uhorského kráľovstva vydali, a aj to len vďaka Terleckému, len dva Schematizmy azbukou — na rok 1870 a na rok 1873.

vič-Terleckyj sa hneď našli). Duchnovič si veľmi dobre uvedomoval, akú významnú úlohu zastávali baziliáni v dejinách gréckokatolíkov, a preto sa k nim snažil čo najskôr pridať aj tohto výnimočného intelektuála, len čo ho lepšie spoznal. Pod vplyvom Duchnoviča v tom istom r. 1857 (už ako zrelý štyridsaťdeväťročný gréckokatolícky kňaz) vstúpil v Mukačeve do Baziliánskeho Rádu (tam sa *naučil perfektne po rusínsky a maďarsky*).

Po vstupe do monastýra **Hippolyt Terleckyj** prijal mníšske meno **Vladimír**. Večné baziliánske sľuby zložil krátko nato, už v roku 1858, a hneď od toho istého roku bol ihumenom Maloberezňanského monastýra (pravdepodobne necelé tri roky: 1858-1860).

Neskôr sa stal **magistrom-vychovateľom v noviciáte v Krásnom Brode**. Baziliánsky *Schematismus* uvádza, že Terleckyj bol magistrom-vychovateľom v noviciáte v Krásnobrode už v r. 1860.

Príchod Terleckého do Krásnobrodu

1. februára 1860, pri tejto slávnostnej príležitosti A. Duchnovič napísal a venoval Terleckému báseň (pozri na str. 347), kde doslovne píše, že Terleckyj žije v Krásnobrodskom monastýre: «*Твое блаженство потыръ И Краснобродскій Сѣбиръ Составитъ тебѣ кумиръ Честный Отецъ Владимиръ*» [čítaj: *Tvoje blaženstvo potyr I Krasnobrodskij Sibir Sostavit tebi kumir Čestnyj Otec Vladimir*] – v preklade do slovenčiny: ... *Tvoja dobrotá – čašu (vítazný pohár) i Krásnobrodskij Sibir* (= ťažký život v Krásnobrodskom monastýre akoby vo vyhnanstve na Sibíri) – *pomník* (= pamätník) *ti postaví, čnostný otče Vladimír*... Tu pôsobil (s krátkou prestávkou v r. 1863) skoro nepretržitých dvanásť rokov (**1860-1872**). Opísal momentálny stav ako aj históriu tunajšieho Monastýra. Je to prvá dodnes známa publikovaná ucelebná história Krásnobrodského monastýra (**1870**).²

V tejto svojej štúdií však odvážne kritizoval pokus o tzv. Krásnobrodskú úniu v r. 1614, čo sa mu stalo osudným. Už o rok nato (**1871**) začalo totiž otvorené prenasledovanie jeho osoby z boku uhorských la-

tiníkov, ktorí proti nemu šikovne zneužili jeho vlastných spolubratov baziliánov a aj vďaka nim sa im ho podarilo vyhnat' z Monast'ra do emigrácie do vtedajšieho cárskeho Ruska. Medzi vlastných prišiel a vlastní ho neprijali – samozrejme, že zo závisti, tak ako Isusa Christa (porov. Jn 1,11; Mt 27,18).

Rok 1872 – vyhnanie Terleckého z Monast'ra

Jeromník V. H. Terleckyj bol priamoúmerne svojej vysokej inteligencii neustále zapletený vo «vysokej politike» orientovanej na slovenské Rusko. Bol podporovateľom (podobne ako v tom čase aj štúrovci) tzv. všeslovanskej vzájomnosti. Preto ho maďaróni obviňovali z **panslavizmu** a nenávideli ho. Zapojil sa dokonca aj do tzv. «**obradového hnutia**», ktoré sa snažilo o očistenie gréckokatolíckeho obradu od latinizmov a malo svoje centrum v Ľvove (Ľvov bol súčasťou Rakúsko-Uhorska). U latiníkov to vyvolalo nevídane veľký odpor. **V r. 1870** publikoval v Ľvove článok-dejiny Krásnobrodského monast'ra. Už o pár mesiacov nato, **v r. 1871** ministerstvo vnútra po údajnom obdržaní anonymu, že Terleckyj je vraj špiónom samého ruského cára, žiadalo monast'rských nadriadených (protoihumena), aby Terleckého premiestnili z Krásnobrodského do Mukačevského monast'ra. Bol to však len medzistupeň plánovanej likvidácie – snaha izolovať ho od známych ľudí a sympatizantov do nového cudzieho prostredia. Vplyvný prešovský kanonik o. **A. Duchnovič** (národný buditeľ Rusínov) vtedy už šesť rokov nebol nažive (+1865), preto nemohol intelektuála V. H. Terleckého proti lživým obvineniam nijako brániť.

Po vyhnaní Terleckého z Krásnobrodu na Černeču Horu pri Mukačeve, kde už nemal oporu krásnobrodských veriacich, ktorí ho ináč mali veľmi radi a vedeli, že nerobil nič zlého, ho prinútili úplne opustiť územie Rakúsko-Uhorska. Vyhnaný nemal kde ísť, ani kde hlavu skloniť... Ruský cár mu však blahosklonne dovolil natrvalo sa usadiť v Rusku. Po dovolení od cára, zostárnutý, ale na duši nezlomený – 64-ročný jeromník Terleckyj sa **v roku 1872** usadil v Kyjeve, kde ho obzvlášť

láskaivo prichýlili (aby nezomrel od hladu na ulici) mnísi v Michajlovskom pravoslávnom monastyre.

V roku 1874 publikoval knihu o národnostno-politickej situácii na území Uhorskej Rusi: «Угорская Русь и возрождение сознания народности между русскими въ Венгрии, Киевъ, 1874». Tento rusínsky veľikán zomrel ako vyše 80 ročný «archimandrit» v Odesse v r. 1889 (1888).³ «ВѢЧНАА ѢМЪ ПАМЯТЬ».

Dejiny sa opakujú, jezuita Ján Babjak prenasleduje Rusínov v Prešove

Každý bazilián, ktorý napísal komplexné dejiny Krásnobrodského monastyra a kritizoval tzv. Krásnobrodskú úniu, bol ťažko prenasledovaný latiníkmi. Komplexné dejiny Krásnobrodského monastyra napísali a samostatne publikovali doteraz len traja historici:

 bazilián V. H. Terleckyj (1808-1889) v roku 1870 («Описание Монастыря Краснобродского», spolu púhych 8 strán);⁴

 K. Zaklinskyj (1889-1966) v roku 1965 («Нарис історії Краснобрідського монастиря», spolu 16 strán);⁵

 bazilián J. V. Timkovič (1964) v roku 1995 (*Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávných dejín gréckokatolíkov na Slovensku*, 126 strán);⁶ *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska* (9.-18. storočie) (956 strán) a *Dejiny baziliánskeho monastyra v Krásnobrode od 9. st. po súčasnosť* (585 strán).

Samostatné články iných historikov o Krásnobrodskom monastyre viac alebo menej len opakovali údaje niektorého z týchto troch autorov.

Terleckyj a **Zaklinskyj** publikovali dejiny Krásnobrodu ako obsiahly článok vo vedeckých zborníkoch a **Timkovič** dokonca v troch samostatných knihách. Zaujímavé je, že jeromnícha Terleckého vyhnali z baziliánskeho monastyra a zneužili pritom i svetskú moc-štat a jeromnícha Timkoviča sa tiež pokúsili už v r. 2003 vylúčiť z baziliánskeho rádu ako mnícha s večnými sľubmi.⁷ Od r. 2005 sa pokúšali Timkoviča dokonca uväzniť na päť rokov, len zato, že ako mních s večnými sľubmi žil a pôsobil v Prešovskom baziliánskom monastyre, zneužívajúc pritom Okresnú prokuratúru Prešov Slovenskej republiky a súbežne Okresný súd Prešov, aby Timkoviča s pomocou polície z Prešovského monastyra, Vajanského 31, deložovali. 2. augusta 2008 sa jezuitovi-metropolitovi Babjakovi a protoihumenovi Sedláčkovi, za pomoci svetskej moci (Okresný súd Prešov) podarilo fyzicky naozaj vyhnáť Timkoviča z Prešovského baziliánskeho monastyra. Hneď nato jezuita-arcibiskup **Ján Babjak** dal uzamknúť vstupnú bránu do Prešovského monastyra železnou reťazou, uvalil na Prešovský monastyr interdikt a od 7. septembra 2008 exkomunikoval 150-200 rusínskych veriacich, čo

«Всечесному Отцу
Владимиру Терлецкому.

Честный Отець Владимиръ!
Поздравляетъ тебя щирь'
Другъ, желая тебѣ мирь
Честный Отець Владимиръ!

Витаеть тебя весь клирь,
А я звукомъ глухихъ лирь
Запою тебѣ все щирь
Честный Отець Владимиръ.

Хоть ты русскій богатырь,
Затворился въ монастырь,
Читаешь уже Псалтырь
Честный Отець Владимиръ.

Прото тебя знаетъ мѣрь,
Тебѣ багряныхъ порфирь
Належить до полныхъ мѣрь,
Честный Отець Владимиръ.

Презираешь шумный пирь,
Тебѣ довлѣеть и чирь,
Невкушаешь тучный жирь,
Честный Отець Владимиръ.

Твое блаженство потырь
И Краснобродскій Сѣбирь
Составить тебѣ кумирь
Честный Отець Владимиръ.

Тебѣ небесный Ефирь
Да блестяеть, и зефирь
Да шумить; такъ ты не сирь
Честный Отець Владимиръ!

1. Febr. 1860, Духнович»⁸

*Vsečnosťnému otcovi
Vladimírovi Terleckému.*

*Čnosťný oče Vladimír,
pozdravuje ťa ščir'^O
priateľ, želajúc ti mi^er,
čnosťný oče Vladimír.*

*Víta ťa celý klér^{MS}
a ja zvukom hluchých lýr,
zaspievam ti vždy štedrejšie,
čnosťný oče Vladimír.*

*Hoci si ruský bohatyr,
zatvoril si sa v monastyr,
čítavaš už Psaltyr,
čnosťný oče Vladimír.*

*Preto ťa pozná všemír,
krvavočervený porfír
ti patrí do plných mi^er,
čnosťný oče Vladimír.*

*Zriekaš sa hlučných hostín,
stačí ti i cmar,
neochutnávaš masné mäsa,
čnosťný oče Vladimír.*

*Tvoja добрota – čašu,
a Krásnobrodský Sibír
pomník ti postaví,
čnosťný oče Vladimír.*

*Tebe nebeský ofír,
nech sa blyští aj zafír,
nech šeptá, že nie si sám,
čnosťný oče Vladimír.*

(preklad do slovenčiny)

doň chodili na staroslovanské a rusínske bohoslužby Timkovičovcov hlavne v posledných dvoch rokoch. Jezuita Babjak takto urobil rozhodujúci krok k definitívnej latinizácii (zlomeniu) Rusínov v Prešove. **Interdikt i exkomunikácie** jezuita Babjak uvalil protiprávne a neplatne: bez akéhokoľvek súdu, bez akéhokoľvek písomného dekrétu a dokonca so spätným dátumom dozadu – jednoducho vyhlásiac to v nedeľu 7. septembra 2008 po všetkých cerkvách Prešova z kazateľníc (podobne ako v časoch **majstra Jána Husa**).⁹ Interdikt a exkomunikácia boli uvalené na Prešovský baziliánsky monastyr temer pol roka. Konečne, v nedeľu 21. decembra 2008 jezuita-metropolita Ján Babjak odsľúžil v Prešovskom baziliánskom monastyre archijerejskú Liturgiu, a tak svoju uvalenú kľatbu (interdikt s exkomunikáciami) z Prešovského baziliánskeho monastyra (Vajanského 31) a prešovských rusínskych gr. kat. veriach oficiálne sňal.

V prípade Timkoviča bol o všetkom priebežne osobne informovaný dokonca aj rímsky pápež **Benedikt XVI.** (2005-), ku ktorému sa tento v jednej a tej istej kauze odvolal až päťkrát za sebou... Pápež nielenže vôbec neodpovedal a nezasiahol v prospech spravodlivosti, ale naopak podporoval prenasledovateľov – prolatínskych cirkevných hodnostárov ich povyšovaním či potvrdzovaním v dôležitých cirkevných funkciách... Všetky informácie dostával poštou do vlastných rúk, o čom svedčia návratky oficiálne potvrdené Vatikánskou a Slovenskou poštou ako i pečatou a podpisom Štátneho sekretariátu vo Vatikáne.

Zaklinskýj nebol bazilián, preto ho latiníci nemohli vylúčiť z Baziliánskeho Rádu zato, že sa vyjadril negatívne o pokuse o Krásnobrodskú úniu v r. 1614. Mal v podstate aj dvojnásobné šťastie, lebo svoju históriu publikoval v r. 1965, teda v čase, keď v Československu vládol tvrdý socializmus a judáši a vlci v rímskokatolíckej Cirkvi boli blokovaní vo svojej nekalej intrigárskej činnosti..., a okrem toho zomrel o rok po publikovaní (1966), takže latiníci ani nestihli urobiť nijaké vážnejšie postihy.

Duchnovičova báseň venovaná rusínskemu bohatierovi, baziliánskemu jeromníčovi Terleckému pri príležitosti jeho príchodu do Krásnobrodu

Päť rokov pred svojou smrťou, v r. 1860 napísal A. Duchnovič po rusínsky báseň-ódu, ktorú venoval baziliánskemu vzdelancovi, ovládajúcemu minimálne dvanásť rečí, V. H. Terleckému. Duchnovič ho vo svojej básni tituluje «*ruskym bohatyrjom*», ktorý sa zatvoril do monastyra (*Хоть ты рускiй богатырь, затворился въ монастырь* – v preklade do slovenčiny: *hoci si ruský bohatyr, zatvoril si sa v monastyr*), do pozemského vyhnanstva, ako keby na Sibír (pozri na str. 346).

A. Duchnovič bol nadšený vzdelanosťou, rozhodnosťou a všestranným pre Boha zapáleným vzdelaním V. H. Terleckého. Správne predpokladal, že Terleckyj svojím vstupom k baziliánom intelektuálne posilní ich rady a okrem toho v čase tuhej maďarizácie a likvidácie všetkého rusínskeho a vôbec slovanského na území Uhorska svojou prirodzenou autoritou pomôže i všetkým Slovanom Uhorska. V Krásnobrodskom monast'ry sa v tých časoch intenzívne schádzala rusínska inteligencia a radila sa, čo podniknúť a ako ďalej proti maďarizácii a latinizácii... Stretnutiam predsedali intelektuáli, najčastejšie Duchnovič (+1865) a po jeho smrti – v rokoch 1865-1871 už len osamotený V. H. Terleckyj.

---

¹ Takmer celá táto kapitola (bez poznámok) bola už publikovaná v článku: Й.В. Тімкович, «Краснобрідський поліглот – еромонах Владимир І. Терлецький (1808-1889)», *Русин, Пряшов*, 4 (2008) стр. 16-17.

² Porov. В. Терлецький, «Описание Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Магицы - год 1870*, Lvov, 1870, стр. 23-31.

³ Tento životopis **V. H. Terleckého** bol spracovaný podľa údajov uverejnených v *Шематизмъ иноковъ Чина св. Василя Великаго, Згорскія области, на годъ 1870*, Ungvarini, 1869, стр. 13; В. Фенич, О. Цапулич, *Малоберезнянський Свято-Миколаївський монастир та нарис історії Чину св. Василя Великого на Закарпатті*, Ужгород, 2004, стр. 78-79; И. Поп, *Энциклопедия Подкарпатской Руси*, Ужгород, 2001, стр. 359-360; А. Pekar, «Documents Concerning OSBM in Transcarpathia», *Analecta OSBM*, Rím, XIII (XIX) (1988) стр. 336; К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, стр. 56.

⁴ Porov. В. Терлецький, «Описание Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Магицы - год 1870*, Lvov, 1870, стр. 23-31.

⁵ Porov. К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, стр. 43-58.

⁶ Porov. J.V. Timkovič, *Letopis Krásnobrodského monast'iera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*, Prešov, 1995, 126 strán.

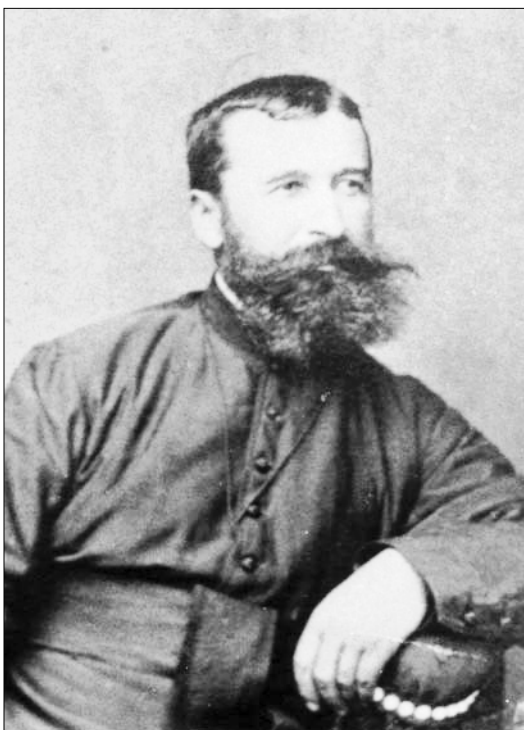
⁷ Pozri str. 509-513, tiež dokumenty v knihe J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006.

⁸ Porov. «Записка Александра Духновича 1858», *Науковий збірник Музею українсько-руської культури у Свиднику*, 21, Prešov, 1998, стр. 339.

⁹ Porov. články: «Vyhlásenie k udalostiam z 2. augusta 2008 v Prešovskom baziliánskom monast'ry, Vajanského ulica č. 31, Prešov», *Народны новинкы, Пряшов*, 29-32 (2008) стр. 3; Й.В. Тімкович, А. Зозуляк, «Быв зліквідованый единый грекокатолицький центр русинства в Пряшові», *Народны новинкы, Пряшов*, 37-40 (2008) стр. 5.

24. Bohoslužby v Krásnobrodskom monastyre v rokoch 1858-1915

Baziliáni v Krásnobrode žili v druhej pol. 19. st. (od r. 1858 do r. 1915) podľa *Pravidiel* vydaných tlačou v rusínčine v r. 1858 (pozri str. 338). Modlievali sa kompletný mníšsky chór po staroslovan-sky, teda: *Polnočnicu, Utreňu, Prvý, Tretí, Šiesty, Deviaty Čas, Večirňu,*

Jeromnich Evsebij Karpljak (1840-1902) žil v Krásnobrodskom monastyre celkovo asi 30 rokov: okolo roku 1863 a potom od r. 1872 do r. 1899. Na fotografii má v ruke čotky.

Povečerie a samozrejme, že každý deň slúžili aj Službu Božiu.¹

Polnočnica spojená s Utreňou a Prvým Časom, v nedele a sviatky, keď nebolo vsenočné bdenie, sa slúžila o pol štvrtej ráno (teda o 3.30 hod. ráno). Vo všedné dni sa slúžievala o pol hodiny neskôr, tj. o 4.00 ráno (*Правила*, ot. II., hl. II., §1). V *Navečeria Roždestva Christova* a *Voskresenija Sv. Ducha* sa tieto bohoslužby začínali už o polnoci, v iné sviatočné dni so vsenočným bdením o 2.00 ráno (*Правила*, ot. II., hl. II., §2).

Božestvenna Liturgia, ktorú vždy, podľa starodávnej východnej tradície slúžili všetci jeromnísi spolu (soborne) sa spievala o 9.00 hod. Bezprostredne pred Službou Božou sa spieval *Tretí a Šiesty Čas* (**ПРАВИЛА**, ot. II., hl. II., §3).

Večirňa, pred ktorou bol vždy *Deviaty Čas* sa v zimnom období (od 1. októbra až do začiatku sv. Štyridsiatnice) slúžila o 15.00 poobede. V ostatných mesiacoch o 16.00 (**ПРАВИЛА**, ot. II., hl. II., §5). Hneď po *Večirni* bolo *Malé Povečerie* (**ПРАВИЛА**, ot. II., hl. II., §7).

V čase Veľkého Pôstu (sv. Štyridsiatnice), keďže sa *Večirňa* spájala s *Časmi* a slúžila sa *Liturgia Preždeosvjaččených Darov*, sa *Večirňa* začínala vždy už o 11.00 (**ПРАВИЛА**, ot. II., hl. II., §6). *Veľké Povečerie*, ktoré sa slúžilo počas Veľkého Pôstu sa začínalo vždy o 16.00 (**ПРАВИЛА**, ot. II., hl. II., §7).

Jeromník Antonij Gojdič (1847-1906) bol ihumenom Krásnobrodského monastyra v rokoch 1897-1899. Fotografovaný je tesne po vstupe do baziliánskeho Rádu, preto ešte nemá bradu predpísanú starodávnyim zvykom a Pravidlami. Pochovaný je v Krásnobrodskom monastyre.

Bohoslužobný program vo všedný deň

Bohoslužobný program v bežný deň v Krásnobrode bol teda v rokoch 1858-1915 takýto:

- 4.00 Polnočnica, Utreňa a Prvý Čas;
- 9.00 Tretí a Šiesty Čas a soborná Služba Božia;
- 16.00 Deviaty Čas, *Večirňa* a *Malé Povečerie*.

V tom čase električky nebolo, preto sa baziliáni modlili pri sviečach z včelieho vosku,

alebo pri petrolejových lampách... Pre tento dôvod večerné bohoslužby boli spravidla ešte pred zotmením (v letnom období o 16.00, v zimnom už o 15.00 hod.).

Hore uvedený bohoslužobný program bol všade v severovýchodnom Uhorsku po baziliánskych monastyoch rovnaký, lebo *Pravidlá* z roku 1858 vtedy už platili pre všetkých rovnako. Raz do roka, obyčajne v čase blízkom k sviatku *Sošestvija Sv. Ducha*, navštívil každý z monastrov protoihumen na tzv. «vizitácii». Protoihumen prichádzal z Mukačevského monastya z Černečej Hory a kontroloval, či lepšie povedané povzbudzoval mníchov k svedomitému dodržiavaniu i tohto chórového-modlitbového programu (*Правила*, ot. III., hl. IV.).²

Na všetkých vyššie uvedených bohoslužbách a modlitbách cirkevného pravidla (chóru) sa zúčastňovali všetci mníši prítomní v monas-

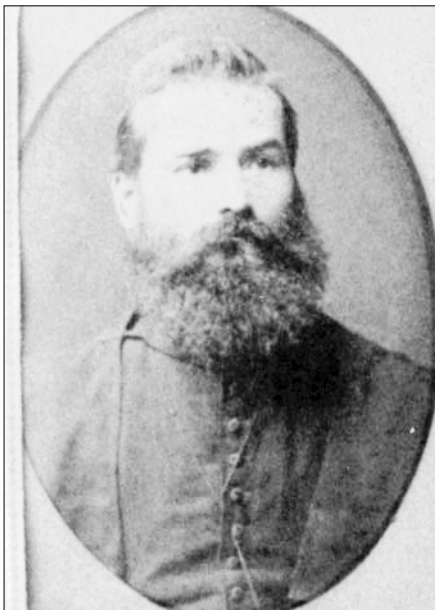

Jeroním Kyril Mikulič, OSBM (1842-1910) bol ihumenom Krásnobrodu od r. 1872 do r. 1897. Na týchto fotografiách je v rozličnom veku.

Jeden z bratov jeromníčov Čisarikových, OSBM

*Jeromník Jeronym Dankanič, OSBM
(1849-1907)*

*Jeromník Inokentij Levkanič, OSBM
(1837-1906)*

*Jeromník Alexij Popovič, OSBM
(+1911)*

tyre. Výnimku dostávali len chorí (*Правила*, ot. II., hl. I.).³ V čase mimo hore uvedených spoločných chórových modlitieb sa mníši venovali manuálnej a intelektuálnej práci, a to každý podľa svojich schopností a talentov...

V intervaloch medzi spoločnou modlitbou mníši pracovali a neprestajne (hlavne počas ručnej práce) sa pošepky modlili Isusovu modlitbu: «*Hospody Isuse Christe, Syne Božij, pomiluj mja hrišneho*», na ktorú sa vzťahujú veľké prisľúbenia spásy,⁴ alebo *Žalmy-Psaltyr*. Na tzv. Isusovu modlitbu dostávali od svojich ihumenov už v čase vstupu do monastyra *čotky* z čiernej vlny či iného materiálu (pozri *čotky* na fotografii na str. 349) so slovami, aby sa na týchto *čotkách* neustále modlili hore uvedenú modlitbu.

---

¹ Porov. *Правила Чина С-аго Васілія Великаго, во 8горцинѣ, по наставленію святаго основателя и законодавца с. Васілія во кратцѣхъ списанна и апостольскимъ посѣтителемъ, метрополитомъ архіепіскопомъ острохолмскимъ, кардиналомъ Іоанномъ Сцитовскимъ отъ великаго кира потвержденна, Львовъ, 1858, str. 82-83.*

² Porov. *tamtiež*, str. 95-97.

³ Porov. *tamtiež*, str. 79-81.

⁴ «*Každý kto bude vzývat' Hospodinovo meno, bude spasený*», (Sk 2,21; Rim 10,13; Joel 2,32); O Isusovej modlitbe podrobnejšie pozri J.V. Timkovič, «Trebá sa modliť stále a neochabovať», *Blahovistnik*, Prešov, 7-8 (1996) str. 176-181; J.V. Timkovič, «Isusova modlitba a jej korene vo Svätom Písme», *Blahovistnik*, Prešov, 7-8 (1996) str. 181-186; J.V. Timkovič, «Isusova modlitba v učení svätých Otcov», *Blahovistnik*, Prešov, 10 (1996) str. 254-257.

Takto vyzerá čudotvorná ikona Krásnobrodскеj Bohrodice vo svojom striebornom plášti zo 17. storočia a s korunami vykladanými drahokamami v súčasnosti.

25. Monastyr na konci 19. storočia

Aká bola ekonomická situácia v Krásnobrodskom monastyre v r. 1869 sa dozvedáme z rusínsky cyrilikou písaného týždenníka «ГВѢТЪ» [čítaj: *Sviť*]: «*Čo sa týka Krásnobrodského monastyra, nachádza sa dosť ďaleko od dediny (Krásny Brod)*¹, je oddelený od nej riekou², ktorá je niekedy neprechodná. (...) Hoci jeho hospodárenie patrí k lepším v danej oblasti, i napriek tomu (...) ledva vystačuje na chudobné užívanie troch-štyroch mníchov».³

V pokračovaní toho istého článku v nasledujúcom čísle časopisu «ГВѢТЪ», čítame: «*Aby sme mohli udržať 5-6 mníchov, Krásnobrodský monastyr by potreboval pomoc nie menej ako 1000 zlatých ročne. Bukovskému (monastyru), by stačilo 600, pretože, keďže nedisponuje veľkými priestormi, nemôže prijať viac mníchov*».⁴

Rok 1869 – sobor baziliánov v Krásnobrodskom monastyre

Dňa 13. (25.) júna 1869 sa v Krásnobrodskom monastyre uskutočnil provinciálny sobor všetkých baziliánov Uhorska.⁵ Na tomto sobore (kapitule) vybrali jeromnícha Anatolija Kralického, rodáka z Čabín, za ihumena Sväto-Mikulášskeho monastyra v Mukačeve. Na tomto poste ostal Kralický až do svojej smrti v r. 1894.⁶ Ešte vyšší stupeň – protoihumenstvo však neprijal, aby, podobne ako Terlecký ukázal škodlivosť zrušenia doživotného úradu.⁷

Rok 1870 – opis Krásnobrodského monastyra

Veľmi cenný opis Monastyra nachádzame z r. 1870 v *Literatúrnom zborníku Haličsko-ruskej Matice* od Terleckého: Monastyr tvoril dve ramená štvoruholníka, z ktorých dlhšie bolo dvojposchodové a tiahlo sa zo západu na východ, druhé od juhu k severu. V Monastyre mohlo žiť 15 i viac mníchov. V r. 1870 fungovala v Monastyre knižnica,

v ktorej sa uchovávalo okolo 2.000 exemplárov starodávnych kníh v rozličných rečiach. Veľa kníh jej daroval, ako už bolo vyššie spomenuté, kryľošanin A. Duchnovič. Z cennejších kníh Terleckyj spomína napríklad: tri kusy starodávnej cyrilikou písanej *Ostrožskej Biblie*, diela sv. Bazila Veľkého z Ostrožskej tlačiarne z r. 1595, *Česká letopis* z r. 1541, *Zbierka českých zákonov* z r. 1569, dva kusy šesťjazyčného slovníka Kalepina z r. 1563, tiež slovník osemjazyčný od Kalepina z r. 1589. Okrem toho sa tu nachádzali i niektoré súdobé rukopisy, napr. A. Duchnoviča (ide o r. 1870, teda sa istotne jednalo o materiály staršie ako je tento rok).⁸

*Náhrobný kameň mnícha **Mateja Michala Rubyja** (1823-1906). V pozadí vľavo stará monastyrská studňa a úplne vzadu novopostavený baziliánsky monast'yr.*

Baziliánski mnísi pochovaní v Krásnobrodskom monast'rye

V areáli historického Monast'ra, pri cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* zo severnej strany je dodnes zachovaný len jeden-jediný hrob baziliánskeho brata-mnícha **Mateja Rubyja** (1823-1906). Podľa údajov z baziliánskych hramôt zomrel 7. septembra 1906. Jeho hrob sa zachoval len vďaka tomu, že bol na ňom umiestnený pomník z bieleho mramora. Postarali sa o to pravdepodobne zámožní príbuzní tohto mnícha.

Na hrobe je vyrytý trojramenný kríž s lomeným spodným ramenom, slnko so staroslovan-

ským nápisom vo vnútri: «**IXG**» (podrobnejšie pozri na str. 47). Slnko v byzantskej liturgii totiž vždy symbolizuje Hospoda nášho Isusa Christa. Na hrobe je ďalej vyrytý tento nápis:

«**RUBY MÁTÉ**

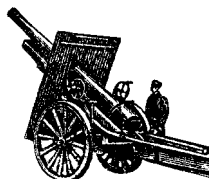
Sz. Bazil r. szerzetes

1848-49-es honvédtűzér

1823-1906

Ѣгò да оѣпокоитъ

Господь, помолѣмса» –

v preklade: *Ruby Matej, sv. Bazila Velkého mních, 1848-49 vojak delostrelectva, 1823-1906, Nech mu dá Hospod' upokojenie, pomodlime sa.*

Ako z nápisu na pomníku vyplýva, brat **Matej Michal (H)Ruby** v rokoch 1848-49, ako 25-26 ročný aktívne bojoval v občianskej vojne ako vojak-delostrelec. Delostrelec nestrielal len tak do oblakov, ale vždy do živých cieľov. Ktovie, koľko vojakov zasiahol Ruby... Preto sa rozhodol odísť do monastyra robiť pokánie... Baziliánske *Schématizmy* o ňom hovoria, že oblečený za baziliána bol ako 39-ročný v r. 1862, večné sľuby zložil v r. 1865, v rokoch 1869-1873 pôsobil ako brat-cerkovnik na Bukovej Hore a v posledných 9 rokoch svojho života už ako 74-83 ročný (v r. 1897-1906) žil v Krásnobrodskom monastyre...

Dá sa preto plne predpokladať, že i ostatní baziliáni sú pochovaní naokolo tejto monastyrskej cerkvi. Ich pomníky sa však nezachovali, lebo boli príliš jednoduché a skromné.

Starodávne knihy baziliánskych hramôt jasne prezrádzajú, že v Krásnobrodskom monastyre dobehlo beh svojho života a v priebehu 150 rokov (1755-1906) tam bolo pochovaných najmenej 45 baziliánov:

- +1755 ієромонахъ Ілларіонъ Августѣнъ (15.3.)
- +1759 монахъ Грігорій Шептакъ
- +1759 ієромонахъ Венедиктъ Красічнїскій (14.4.)
- +1760 ієромонахъ Інокентій Кашперъ (21.10.)
- +1764 ієромонахъ Іоакімъ Старуха (14.4.)
- +1765 ієромонахъ Авраамъ Липчей (21.12.)
- +1774 ієромонахъ Атанасій Торіскій
- +1778 ієромонахъ Макарій Шугайда (18.2.)

- +1778 ієромонахъ Езекїиль Грубый (16.3.)
- +1779 ієромонахъ Венїаминъ Феѣрь (3.2.)
- +1780-82 ієродїаконъ Іоаннъ Плеша (7.1.)
- +1782 ієромонахъ ІАртемії Куртакъ (1.6.)
- +1782-83 ієромонахъ Алимпій Бованковїчъ (7.5.)
- +1785-86 монахъ Іліа Зеленакъ (20.4.)
- +1789 ієромонахъ Германъ Хватала (14.3.)
- +1791 ієромонахъ Венедиктъ Варанка (23.9.)
- +1793 ієромонахъ Амвросїй Телепчїкъ (11.1.)
- +1794 ієродїаконъ Іонъ Руднакъ (17.8.)
- +1798 ієромонахъ Митрофанъ Чурчакъ (24.5.)
- +1799 ієромонахъ Меѳодїй Хамила (10.12.)
- +1801 ієромонахъ Гедєонъ Данилчакъ (5.9.)
- +1802 ієромонахъ Анатолїй Гоць (25.12.)
- +1804 монахъ Ефремъ Романъ (18.2.)
- +1807 ієромонахъ Галактїонъ Попикъ (3.11.)
- +1807 ієромонахъ Ѳома Воробель (6.11.)
- +1814 монахъ Ісїдоръ Крисовїчъ
- +1817 ієромонахъ Авраамїй Колесарь (14.4.)
- +1818 ієромонахъ Геронїмъ Ілковїчъ (22.1.)
- +1819 ієромонахъ Ієроѳей Шаркадї (14.7.)
- +1822 ієромонахъ Гедєонъ Цупракъ (24.7.)
- +1822 ієромонахъ Ісай Дадай (3.10.)
- +1827 монахъ Ѳеофилактъ Бїзанцїй (21.9.)
- +1831 ієромонахъ Мартинїанъ Запотоцкїй (14.9.)
- +1835 ієромонахъ Іезекїиль Сейка (август)
- +1841 ієромонахъ Варѳоломей Павликъ (23.1.)
- +1841 ієромонахъ Мартірїй Годермарскї (29.4.)
- +1845 ієромонахъ Макарїй Макаровїчъ (12.6.)
- +1848 ієромонахъ Сїмеонъ ІАрошакъ (11.2.)
- +1855 ієромонахъ Ієремїй Ѓроффикъ (24.5.)
- +1857 ієромонахъ Іаковъ Ханась (8.2.)
- +1871 ієромонахъ Тарасїй Петрикъ (12.6.)
- +1875 ієромонахъ Ієроѳей Чисарикъ (1.12.)
- +1884 ієромонахъ Іоаннїкий Прецехтель (10.7.)
- +1906 ієромонахъ Антонїй Гойдичъ (20.1.)
- +1906 монахъ Матей Михаїль Рубїй (7.9.).⁹

Ako je možné, že máme zaznamenaných baziliánov pochovaných v Krásnobrodskom monastyre **len od r. 1755**? Cyrilometodejských baziliánov pôsobiacich od 9. st. v Krásnobrode zastihli dve reformy. Prvá sa konala po r. 1733, keď na príkaz latini-začného Zamojského synodu sa pôvodne nezávislé a samostatné baziliánske monastyry na Podkarpatsku (vtedajšie severovýchodné Uhorsko) spojili do tzv. Karpatoruskej provincie s protoihumenom (= prvým ihumenom) sídliacim v baziliánskom monastyre na Černečej Hore pri Mukačeve. Reformovaní baziliáni dostali príkaz, aby hramoty *usopšich* (zomrelých) viedli len od r. 1733. Staré zápisy o pochovaných cyrilometodejských "nereformovaných" mníchoch sa cieľavedome stratili a nikto nemal záujem, aby sa zachovali. To isté sa udialo po tzv. druhej, tentoraz jezuitskej reforme po r. 1921. Dnešní podkarpatskí baziliáni si úzkostlivo vedú zápisy o zomrelých spolubratoch, za ktorých sa modlia len od r. 1921...

To, že sme vôbec mohli uverejniť v tejto knihe hore uvedených 45 zomrelých baziliánov pochovaných v Krásnobrode v rokoch 1755-1906, sa stalo len vďaka tomu, že jednu starodávnu rukou cyrilikou písanú hramotu so zapísanými baziliánmi uchoval vo svojom archíve maďarský jeromník **B. Dudás, OSBM** (1909-2004). Od neho túto hramotu dostal k uverejneniu maďarský **Prof. István Udvari** (1950-2005).

---

¹ Dnes, teda na začiatku 21. st., sa dedina Krásny Brod tak rozrástla, že Monastyr sa v podstate už nachádza v dedine.

² Ide o riekou Laborec. I celá dolina sa volá preto Laboreckou (*Labirština*).

³ Článok: **ОДИНЪ ИЗЪ СТАРЦЕВЪ ЧИНА СВ. ВАСИЛІА В., «О НАШЕМЪ ЧИНѢ СВАТАГО ВАСИЛІА ВЕЛИКАГО», СВѢТЪ**, Ungvar, 11. 5. 1869, str. 2.

⁴ Porov. **«О НАШЕМЪ ЧИНѢ СВАТАГО ВАСИЛІА ВЕЛИКАГО», СВѢТЪ**, Ungvar, 18. 5. 1869, str. 2. Aká to bola suma 1000 zlatých? Možno si ju budeme vedieť lepšie predstaviť, keď si uvedomíme, že ročné predplatné na časopis-týždenník o štyroch stranách (formátu A3) «Svit» bolo v danom roku 4 zlaté guldeny.

⁵ Porov. **ШЕМАТИЗМЪ ИНОКОВЪ ЧИНА СВ. ВАСИЛІА ВЕЛИКАГО, ШГОРСКАЯ ОБЛАСТИ, НА ГОДЪ 1870**, Ungvarini, 1869, titulná strana.

⁶ Porov. A. Пекар, «Анатолий Кралицкий, ЧСВВ, як історик», *Analec-ta OSBM*, Rím, IX (XV) (1974) str. 278.

⁷ Porov. K. [A. Кралицкий], «Патронат», *Листокъ*, Унгваръ, 23-24/III (1887) стр. 355; Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 559.

⁸ Porov. B. Терлецкій, «Описание Монастыря Красnobродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Магицы - год 1870*, Lvov, 1870, 24.

⁹ Porov. I. Udvari., *Ruszinok a XVIII. században*, Nyiregyháza, 1994, str. 154-163; J.V. Timkovič, «Zosnulí baziliánski mníši pochovaní v monastyre Krásny Brod (okr. Medzilaborce)», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (1998) str. 186-187.

Absolútna prevaha gréckokatolíkov v okolí Krásnobrodu na zač. 20. st. (v r. 1903)

	gréckokatolíci	židia	rímskokatolíci	iní
BOROV	367	23	23	
ČABALOVCE	382	33	0	
ČABINY	984	122	53	
ČERTIŽNÉ	962	256	13	
HABURA	1224	150	2	2
KALINOV	595	54	9	
KRÁSNY BROD	435	94	44	5
MALÁ POJANA	250	20	5	
MEDZILABORCE	876	380	69	1
MIKOVÁ	447	21	0	
ŇAGOV	441	31	0	
OLŠINKOV	317	9	0	
OLKA	746	93	37	8
PALOTA	370	30	15	
RADVĀŇ	429	97	75	
REPEJOV	171	13	0	
ROKYTOV	436	16	9	
ROKYTOVCE	284	13	0	
ROŠKOVCE	296	24	0	
SUKOV	320	17	7	
STERKOVCE	254	19	0	
SVETLICE	961	32	22	
VALENTOVCE	100	6	0	
VOLICA	306	9	1	
VYDRAŇ	420	76	50	
VYRAVA	436	18	6	
ZBUDSKÁ BELA	324	18	2	
SPOLU	13.133	1.674	442	16

Tab. podľa údajov Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperiesiensis Pro Anno Domini 1903, Eperjesini, 1903. Porov. tab. str. 326. Následkom latinizácie počet rím. kat. stúpol temer 150x (z 59 v r. 1816 na 442 v r. 1903). Počet gr. kat. ostal približne ten istý v dôsledku emigrácie za obživou do miest a do USA. Emigranti potom ešte dlho ekonomicky podporovali svojich krajanov «v Kraju». Napr. temer v plnosti fundovali v krásnobrodскеj farskej cirkvi zvony a ikonostas, čo dodnes pripomína nápis na zadnej strane ikonostasa: «въ ѿмѣ оца ѿ сына ѿ сѣагъ дѣа въѣдомо вѣди, іако сеи іконостасъ былъ построенъ епархіальнымъ рѣзваромъ алонзіемъ невицкымъ ѿ потвержений... кѣръ павломъ 26. марта 1930 про цѣрковь... въ красноводѣ за .к. езри коронъ за преподобногъ сѣенереа аладара гервери ѿ церковниковъ ѿ краторовъ сопира федоръ варгола николаи гал михаилъ черевка петро сопко петро старший краинякъ иванъ молодой гроши дали вирники красновродски ѿ американски брата .штыри ікны голови есть изъ старогъ ікностаса...».

26. Posledný sobor baziliánov v Krásnobrode (1909) pred zničením soborného Monastyra v I. svetovej vojne

Zhodne s *Pravidlami* podkarpatských baziliánov¹ z roku 1858, sa provinciálny sobor (kapitula) mal striedavo konať dvakrát v monastyroch Mukačevskej eparchie (Mukačevo a Mária Pócs) – pod dohľadom mukačevského gréckokatolíckeho episkopa a tretí raz na území Prešovskej gréckokatolíckej eparchie (Krásnobrod), pod patronátom prešovského gréckokatolíckeho episkopa.

Z doteraz záhadných a neznámych dôvodov sa kapitula-sobor v Krásnobrodskom monastyre **v r. 1909** uskutočnil až po 40-ročnej prestávke, a to i napriek tomu, že sa sobory uskutočňovali každé tri roky. Uvádzajú to nielen *Aktá* tejto kapituly (pozri str. 390), ale dokonca aj prešovské noviny *Eperjesi lapok* z r. 1909. Teda 40 rokov sa hore uvedené pravidlo pravdepodobne z ekonomických, ale aj možno politických dôvodov nedodržiavalo.

Keďže sa sobor konal (16. a 17. júna) v r. 1909 v Krásnobrodskom monastyre, mal sa na ňom zúčastniť i prešovský vladyka **Ján Valyi** (1882-1911). Z *Ákt* tohto soboru však vyplýva, že prešovského vladyku na ňom zastupoval veľprepošť a pápežský prelát **Kornelij Kovalický**, ktorého delegoval prešovský episkop.² Zapisovateľom bol okrem baziliána **Emila Molnára** aj zapisovateľ za Prešovské gréckokatolícke episkopstvo profesor teológie **Dr. Jenő Repák**.

Prešovské maďarsky písané noviny *Eperjesi lapok* z r. 1909 priniesli o tomto baziliánskom sobore v Krásnobrode podrobnú správu.³ Z týchto novín vyberáme:

Ihumenom Krásnobrodského monastyra bol vtedy jeromník **Vasilij Szegedy** (1859-1918), a preto on bol hlavným hosťiteľom všet-

Baziliani spolu so zástupcami eparchiálneho úradu, ktorí sa zúčastnili Krásnobrodského soboru 16.-17. júna 1909. V pozadí kaplnka Pokrova Prečistej Dívky Mariji.

kých baziliánov Karpatoruskej provincie. Na tomto pravidelnom každé tri roky sa uskutočňujúcom baziliánskom sobore sa zúčastnili títo baziliáni (niektoré mená uvádzame v maďarskej transkripcii, ako ich uverejnil maďarský *Eperjesi lapok*):

- ✓ **Joakim Choma** (protoihumen),
- ✓ **Jenő Jozevič** (ihumen Mukačevského monastiera),
- ✓ **Tivadar Zubrickyj** (ihumen Máriapovčianskeho monastiera),
- ✓ **Kyryl Mikulič** (ihumen Imstičevského monastiera),
- ✓ **Matej Vrábely** (ihumen Bixádskeho monastiera),
- ✓ **Vasiľ Szegedy** (ihumen Krásnobrodského monastiera),
- ✓ **Incze Dudič** (ihumen Maloberežňanskeho monastiera),
- ✓ **Koloman Gavriš** (ihumen Chust-Boroňavského monastiera),
- ✓ **Metodij Kralickyj** (ihumen Bukovského monastiera),
- ✓ **Emil Molnár** (sekretár rádu),
- ✓ **Leo Manu** (konzultor rádu),
- ✓ **Leontín Dolhy** (konzultor rádu),

v zastúpení monastierov ďalej tam boli

- ✓ **Nikolaj Brinskyj** z Mukačevského monastiera,
- ✓ **Emanuil Rusinko** z Mária-Povčianskeho monastiera,
- ✓ **Teofan Skyba** z Imstičevského monastiera,
- ✓ **Alexij Popovič** z Bixádskeho monastiera,
- ✓ **Athanasij Maxim** z Chust-Boroňavského monastiera,
- ✓ **Avhustin Maxim** z Maloberežňanskeho monastiera
- ✓ a **Evhenij Šoltés** z Krásnobrodského monastiera.

Teda na sobore sa zúčastnilo spolu 19 kapitulných otcov severovýchodného Uhorska. Ako uvádzajú *Eperjesi lapok*, sobor sa začal 16. júna 1909 už v skorých ranných hodinách Službou Božou v monastierskej cirkvi *Sošestvija Sv. Duchu*. Po tejto Službe Božej sa zamkla brána monastiera a kľúče boli odložené u ihumena **Vasilija Szegedyho**. Soborní otcovia pod vedením, na tento účel od prešovského episkopa delegovaného predsedu **Kornelija Kovalického** vošli do veľkej zasadacej haly monastiera, aby zvolili nového protoihumena. Do ukončenia

Baziliáni spolu so zástupcami Prešovského eparchiálneho úradu a Zemplínskej župy tesne po obede 16. júna 1909 v prestávke Krásnobrodského sobora. V pozadí prízemné-východné krídlo Krásnobrodského monastýra, pod šindľovou strechou ktorého hniezdia lastovičky. Lastovičky sa stali neoddeliteľnými obyvateľmi aj novopostaveného Krásnobrodského monastýra po roku 2002... (pozri na str. 506).

volby, podobne ako v rímskom konkláve pri volbe pápeža, nikto nemohol opustiť Červený Rím – Krásnobrodský monastyr (pozri na str. 9 a 16). Za protoihumena bol jednomyselne opäť zvolený prešovský roďák **Joakim J. Choma, OSBM**. Všetci prítomní baziliáni za spevu nábožného hymnu potom odprevadili znovuzvoleného protoihumena do cerkvi, kde na sv. prestole zložil prísahu.

Protoihumen **Joakim Joan Choma (Sladkopevec), OSBM** (1870-1931), bol protoihumenom Karpatoruskej provincie baziliánov v Uhorsku a neskôr aj v predvojnovom veľkom Československu neprerušene až do svojej smrti 25 rokov (1906-1931).

Baziliáni si zobrali vážne k srdcu dôvody argumenty ich starých autorít ako Terleckého, Kralického a iných a plne si uvedomili škodlivosť častého striedania ihumenov a premiestňovania mníchov, a preto kompromisne plniac latinizačný príkaz Zamojského synodu, každé tri roky volili toho istého. Tak sa dialo na konci 19. a začiatkom 20. st. dokopy okolo 50 rokov.

Dnes, na zač. 21. st. už to však nie je možné, lebo Vatikán spozorujúc túto prax zakotvil v kánonickom práve a následne i v baziliánskych *Pravidlách* novú vymyslenú klauzulu, že protoihumen, či ihumen môžu byť v úrade len dvakrát za sebou. Pozoruhodné a veľmi zaujímavé je, že vyššie ustanovené vôbec neplatí pre latinského generála jezuitov, či benediktínov, ktorí aj dnes v 21. st. úzkostlivo zastávajú svoje úrady doživotne. **Čo by bolo s Cirkvou Christovou, keby i pápeža rímskeho kardináli volili každé tri roky a nesmel by byť v úrade dlhšie ako dve kadencie za sebou...????!** Zmätok, neporiadok a úpadok.

Joan (Ján) Choma sa narodil 6. marca 1870 v Prešove v gréckokatolíckej rusínskej (ruthénskej) rodine stolára. Základnú i strednú školu vychodil v rodnom Prešove. Potom vstúpil do baziliánskeho monastyra na Černečej Hore pri Mukačeve, kde 17. augusta 1885 bol oblečený za mnícha, prijal mníšske meno **Joakim** a začal svoj noviciát (poslušníctvo).

Od septembra 1887 už ako bazilián pokračoval v štúdiách teológie v Užhorodskom eparchiálnom seminári. Mal perfektný sluch a prekrásny hlas. Vďaka tomu, že už v monastyre sa naučil spievať liturgické *prostopinije*, už ako bohoslovec bol oficiálne poverený učiť ostatných svetských bohoslovcov v seminári cirkevnému spevu. Už ako tretiak-bohoslovec bol hlavným ďakom-kantorom v Užhorodskej gréckokatolíckej katedrále pri nedeľných bohoslužbách. Veriaci ho prezývali «Sladkopevcem».

Neskôr, tesne pred svojou smrťou v r. 1930 vydal rukopisom znotované *prostopenije* so špeciálnymi melódiami karpatoruských (uhorských) baziliánov: «**Простопініє по преданію йноківъ Чіна св. Васіліа Великаго ѡбласти карпато-рѣскіа. на Ірмологіиныхъ нѡты списаль: о. Іоакіма Хѡма, протоиѡдменъ, Ч.С.В.В. Въ ѡбітели св. Николаа на Чернѣчѡй Горѣ к. Мѡдкочева. дѣла**». Jeden zriedkavý exemplár tohto vzácného rukopisu sa nachádza v baziliánskej knižnici znovupostaveného Krásnobrodského monast'ra (titulnú stranu rukou písanej knihy pozri na str. 318).

22. septembra 1892 zložil večné sľuby ako bazilián a v tom istom roku na *Pokrov Presvjatyja Bohorodicy* bol rukopoložený na kňaza. Bol určený za magistra novikov v Mukačevskom monast're. Magistrom (učiteľom) novikov bol až do r. 1905. Už v r. 1893 sa stal provinciálnym sekretárom protoihumena **Inokentija Levkaniča** (pozri jeho foto na str. 352), od r. 1894 bol provinciálnym radcom (konzultorom). Ako 36 ročný jeromnich bol v r. 1906 (po smrti Levkaniča) na baziliánskom sobore v Mária Pócsi vybraný za protoihumena všetkým baziliánom severovýchodného Uhorska. Ním zostal až do svojej smrti do 31. augusta 1931.

Za jeho protoihumenstva bola na príkaz Vatikánu prevedená smutná jezuitská reforma karpatoruských baziliánov. Bola zrealizovaná cez už zreformovaných haličských baziliánov o. Jeronyma Malického (1865-1925), o. Hliba Kinacha (1888-1980) a o. Polykarpa Bulyka (1885-1961). Začala sa 28. februára 1921.⁴

Maďarské prešovské noviny *Eperejesi lapok* v r. 1909 uvádzajú okrem iného aj túto charakteristiku staronového protoihumena **Joa-kima Chomu**:

«Je to sympatický človek vo veku okolo 40 rokov, plný elánu a tvo-rivej energie, vždy spravodlivý, teší sa všeobecnej oblúbe, riadeniu rádu sa venuje celou svojou dušou a všetkými silami...»

*Volby s obradom znovuuvedenia protoihumena do jeho funkcie tr-vali do jednej popoludní, potom sa všetci zúčastnili slávnostného o-beda, ktorý dal pripraviť ihumen Krásnobrodského monast'ra **Vasilij Szegedy**. Na obed boli pozvaní a sa ho aj zúčastnili i čelní predstavi-telia Zemplínskej župy. Prišiel i sám župan **Gyula Meczner**, podžu-pan **Gyula Dókus**, hlavný slúžny gróf **Viktor Hoyos**, županov tajom-ník **Dr. Endre Kontz**, slúžny **Dr. László Görgey**, okresný lekár **Dr. Zsigmond Klein**, zverolekár **Dr. Kázmér Megyeresy**, štátny notár*

Mihály Rigán, okresný účtovník **Illés Gojdics** a gréckokatolícki farári susedných farností... *Po ukončení slávnostného obeda sa prítomní baziliáni odfotoграфovali, a to nielen sami (pozri foto na str. 362), ale i so všetkými zúčastnenými šľachticmi a úradníkmi (pozri historické foto na str. 364), aby si každý z prítomných odniesol domov pamiatku na túto jedinečnú udalosť v Zemplínskej župe».*

Poobede, keď sa hostia rozišli, ako ďalej poznamenáva *Eperjesi lapok*, otcovia baziliáni pokračovali vo svojej práci v programe soboru. V nasledujúci deň volili nových predstavených jednotlivých monastýrov a prejednávali iné vnútorné záležitosti Rádu sv. Bazila Veľkého. Sobor sa ukončil **17. júna 1909** vo večerných hodinách. Oficiálnu 33 stranovú *Zápisnicu* tohto Krásnobrodského soboru pozri na str. 373-408.

Jezuiti – «večný problém»

Zo *Zápisnice* je zrejmý, v porovnaní s minulými obdobiami, veľký ekonomicky, morálny, spoločenský aj intelektuálny úpadok baziliánov a zároveň ešte mocnejúci a silnejúci latinizačný duch. Zhubné dôsledky latinizácie sa idú odstraňovať² liečiť ešte väčšou a intenzívnejšou latinizáciou. Latiníci najprv z gréckokatolíckych baziliánskych monastýrov vonkajšími i vnútornými intrigami eliminovali intelektuálov (Terleckého vyhnali z monastýra do exilu – pozri str. 341-348, Kralickýj mohol v strachu publikovať len pod rozličnými pseudonymami – pozri str. 333) a potom baziliáni sú vraj len "srvátka" (pozri str. 383, 525).

Teda v 19. st. latiníci baziliánsku intelektuálnu smotanu (**Terleckyj, Kralickýj...**) zlikvidovali, aby sa následne – na začiatku 20. st. z tých istých baziliánov mohli posmievať a pohrdavo o nich prehlasovať a publikovať, že intelektuálne sú len biednou «*srvátkou*» bez akéhokoľvek tuku a s temer žiadnymi výživnými látkami (teda spoločnosti a Cirkvi na vonkajšom fóre neprospešnými členmi).

Dejiny sa opakujú. To čo latiníci vyvádzali s baziliánskymi intelektuálmi kon. 19. st. a zač. 20. st., to isté páchajú aj v 21. st. V r. 1999-2008 sa latiníci, cez svoje "poslušné" a čohokoľvek schopné páky, pokúšali obmedziť rozličným spôsobom gr. kat.

baziliánskych intelektuálov jeromníčov Timkovičovcov, čo vyvrcholilo 2. aug. 2008, keď ich fyzicky za pomoci štátnej moci («miestneho šľachtica» = Okresný súd Prešov a «pandúrov» = policajtov) vyhodili z budovy Prešovského monastýra, na ktorý následne jezuita-arcibiskup **Ján Babjak** dokonca uvalil interdikt ako v stredoveku (od 3. 8. 2008 do 21. 12. 2008) a všetkých rusínskych gr. kat. veriacich, ktorí doň chodili (okolo 200 ľudí) tento jezuita exkomunikoval (od 7. 9. 2008 do 21. 12. 2008 – porov. str. 101-113, 345, 347). Jezuita Babjak sa tiež v tom istom r. 2008 o baziliánoch nepriamo vyjadril, že sú iba «*svrátkou*», «*mŕtvi-neprospešní*» a doslovne napísal: «*s osobitným poslaním duchovne oživiť Rád sv. Bazila Veľkého na Slovensku* (teda baziliáni na Slovensku sú na zač. 21. st. podľa jezuitu Babjaka mŕtvi-nečinní)» (pozri str. 525).⁵

Baziliánsky rád na Slovensku dnes, na zač. 21. st. dokonca stojí pred svojim oficiálnym zrušením (anihilácia baziliánov a vôbec všetkých gréckokatolíkov z Európskej únie, ktorá je nariadená a riadená priamo z Vatikánu vo vízií Benedikta XVI. na tzv. skoré "zjednotenie sa" rímskokatolíkov s ruskými pravoslávnyimi – s Moskvou). Jezuita-metropolit Ján Babjak už jedným okom «poškuľuje» po Krásnobrodskom baziliánskom monastýre a jeho čudotvornej ikone zo 14. st., ktoré by chcel od baziliánov zobrať, pretože Prešovská gréckokatolícka metropolia nemá na svojom území nijaké tak slávne a historicky podložené kultové miesto ako Krásny Brod.

Podobne sa k slávnemu baziliánskemu pútnickému miestu v Mária Pócsi zachoval hajdudorogský gréckokatolícky episkop koncom 20. st. Jednoducho pútnické miesto i monastýr baziliánom zobral. Neskôr baziliánom dovolil žiť a pôsobiť len v monastýrskej budove a cerkov s čudotvornou ikonou obhospodarovali episkopovi svetskí kňazi. Ešte pozdejšie, keď maďarskí baziliáni protestovali, že sa nemôžu modliť ani pred vlastnou čudotvornou ikonou, maďarský episkop im dovolil sa modliť (zdržiať) v monastýrskej cerkvi s čudotvornou ikonou, ale len v noci od 20.00 do 7.00 ráno, aby baziliáni neboli v nijakom styku s mnohopočetnými veriacimi a «*peniaze-dary od jedného milióna veriacich, ktorí ročne navštvia toto pútnické miesto, mohol brať len episkop*».

Baziliánsky rád v Uhorsku mal byť (a skutočne aj bol) odovzdaný na milosť a nemilosť pod ďalšiu, v poradí už druhú re(de)formu jezuitov. Posielaním mladého dorastu k latinským jezuitom na tzv. noviciát sa rozvracali starodávne byzantské korene niekedy prekvitajúceho rádu.⁶ "Kapitulní" otcovia, "nadšení" pre latinizáciu prehlbujúce "reformy", sami smutne – ako to zo *Zápisnice-Ákt* vyplýva, konštatujú, že baziliánski novici po noviciáte u jezuitov nechcú už viac byť baziliánmi, pohrdajú svojim cyrilometodejským gréckokatolíckym obradom a ostávajú u jezuitov pôsobiac v latinskom obrade (pozri str. 386-387)...

To preto, že jezuiti im na noviciáte nehlásali Isusa Christa, ale sami seba! *Zápisnica* bola vyhotovená po maďarsky, lebo sa písal r. 1909 a silná maďarizácia vrcholila v celom Uhorsku.

Táto násilná maďarizácia škôl, verejného života i Cirkvi nakoniec vyústila k tomu, že po I. svetovej vojne (1914-1918) sa Rakúsko-Uhorsko rozpadlo a na území Prešovskej a Mukačevskej gréckokatolíckej eparchie sa obnovilo pravoslávie. Podmienilo a podporilo to okrem iného násilné zavádzanie latiniky namiesto cyriliky, maďarskej reči do bohoslužieb a nútenie gréckokatolíkov na prechod z tradičného cyrilometodejského juliánskeho kalendára a na kalendár nový, tzv. gregoriánsky. V r. 1918 na troskách Rakúsko-Uhorska vzniklo «predvojnové» Československo, ktorého súčasťou sa stali nielen České zeme a Slovensko, ale aj Podkarpatská Rus. Tak tomu bolo (dve kratučké desaťročia) v rokoch 1918-1938, a potom sa aj tzv. «predvojnové» Československo rozpadlo a začala II. svetová vojna – najväčšia a najstrašnejšia v doterajších dejinách ľudstva...

Jeronmích Vasilij Szegedy bol ihumenom Krásnobrodu v rokoch 1903-1912

Roky 1906-1909 – dlžoba Krásnobrodského monastyra

Ihumen Krásnobrodského monastyra jeronmích **Vasilij Szegedy** (1903-1912) dal v r. **1906-1909** opraviť jednotlivé budovy v monastyrskom komplexe: kaplnku *Pokrova Prečistej Divy Mariji*, vonkajšie múry monastyra a strechu. Sýpka a maštale sa prikryli novým dreveným šindľom a vybudovala sa koniareň a nová stodola. Opravné práce činili výdaj 9.246 korún a 61 halierov, z čoho bolo do júna 1909 zaplatených len 3.947 korún a 61 halierov. Ostala dlžoba 5.299 korún, ktorú musel verejne riešiť provinciálny sobor v r. 1909 – pozri *Zápisnicu sobora-kapituly* (str. 373-408).

Mária-Povčiansky monastýr (dnes v Maďarsku) v r. 1908 mal šesťkrát väčší príjem ako Krásnobrodský monastýr

Szegedy požiadal kapitulných otcov účastných na Krásnobrodskom sobore-kapitule v r. 1909, aby Mária-Povčiansky monastýr (dnes v Maďarsku) poskytol Krásnobrodskému monastýru pôžičku (pozri str. 400).

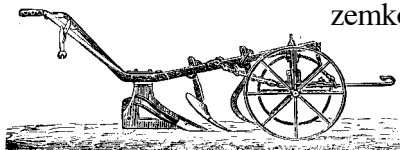
V r. 1908 mal Krásnobrodský monastýr celkový príjem 18.781 korún a 4 haliere, Mária-Povčiansky monastýr – keďže mal lepšie a úrodnejšie pozemky až 113.573 korún a 17 halierov, teda vyše šesťnásobok! Bukovský monastýr na Bukovej Hore mal v tom istom roku celkový príjem len 3.127 korún a 91 halierov. Teda baziliánsky monastýr v Mária-Povči mal až 36 násobne vyšší príjem ako Bukovský monastýr (pri Stropkove) – pozri graf na str. 371 a *Zápisnicu* na str. 377-379.

Baziliánsky monastýr v Mária Pócsi (dnes v Maďarsku) je v súčasnosti (na začiatku 21. st.) najväčším mariánskym odpustovým miestom v Maďarsku. Baziliánom ho svojvoľne odobral a dodnes v plnosti nevrátil maďarský gr. kat. episkop (str. 368). Ročne ho navštívi okolo jedného milióna pútnikov. Takto vyzeral v r. 1909 a prakticky aj dnes.

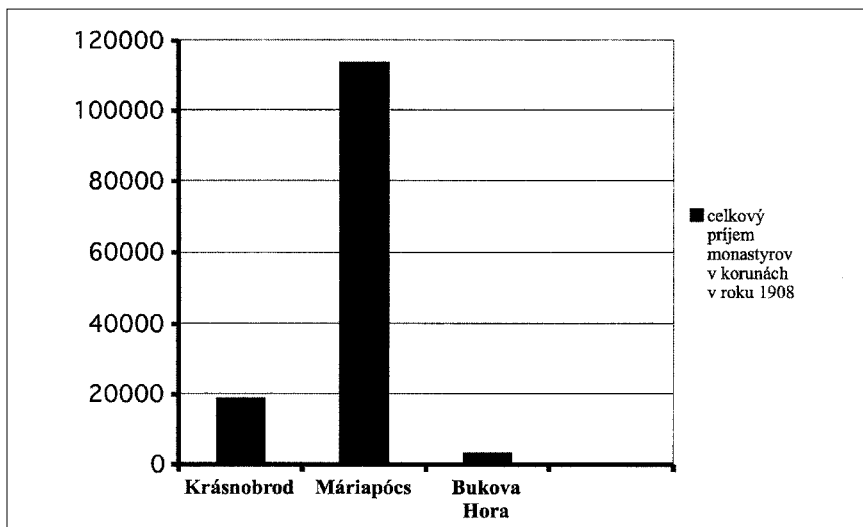
Moderná technológia pri obrábaní pôdy

O jeromníkovi **Vasilijovi Szegedym** (1859-1918), ktorý bol ihumenom Krásnobrodu minimálne od r. 1903 do r. 1912, sa nachádza zmienka aj v rusínsky písanom časopise «Село» [čítaj: *Selo*] z r. 1911. V tomto časopise je okrem iného zaujímavá správa, že baziliánsky ihumen Vasilij Szegedy začal ako prvý gazdovať na monastyrských pozemkoch moderným spôsobom.

«Moderný vyorávač zemiakov z r. 1905»

Článok nekonkretizoval v čom spočívalo zmodernizovanie obrábania pôdy v Krásnobrodskom monastyre. Pravdepodobne išlo o používanie nejakých nových strojov, prípadne iné pestovateľské postupy. Szegedy za svojho pôsobenia v Krásnobrode obnovil

Finančný príjem niektorých baziliánskych monastyrů v r. 1908. Posledný sobor Karpatoruskej provincie sv. Nikolaja Čudotvorcu pred I. svetovou vojnou, ktorý sa uskutočnil v Krásnobrodskom monastyre v roku 1909 nám zachoval informácie aj o príjme jednotlivých baziliánskych monastyrů v Uhorsku (pozri Aktá soboru v nasledujúcej kapitole). Ekonomicky na tom najlepšie stál Máriapóčiansky monastyr (dnes v Maďarsku: 113.573 korun), najhoršie Bukovský monastyr pri Stropkove (dnes na Slovensku: 3.127 korun).

cerkov i celý monastýr a od šľachtica **Reisa** kúpil pre Monastýr nový 41 uhrový pozemok, ktorý sa rozprestiera pred Monastýrom.⁷

¹ Porov. *Правила Чина С-аго Васіліа Великаго, во Шгорцинѣ, по наставленію святаго основателя и законодавца с. Васіліа во кратцѣ списанна и апостольскимъ посѣтителемъ, метрополитомъ архієпископомъ острохолмскимъ, кардиналомъ Іоанномъ Сцитовскимъ отъ великаго кира потвержденна*, Otdil IV., Hlava I., §17-18, Lvov, 1858.

² Porov. A. Пекар, «"Записки" о Гліба Г. Кінаха, ЧСВВ, про початки реформи на Закарпатті», *Analecta OSBM*, Rím, XII (1985) str. 122-123.

³ Porov. *Eperjesi lapok*, Prešov, č. 26 (1909) str. 1-2.

⁴ Podrobnejšie pozri článok: A. Пекар, «Протоігумен Йоаким Хома, ЧСВВ (1870-1931)», *Analecta OSBM*, Rím, XV (XXI) (1996) str. 487-499.

⁵ Porov. články: «Vyhlásenie k udalostiam z 2. augusta 2008 v Prešovskom baziliánskom monastýre, Vajanského ulica č. 31, Prešov», *Народны новинкы*, Пряшов, 29-32 (2008) стр. 3; Й.В. Тімкович, А. Зозуляк, «Быв зліквідованый единый грекокаатолицький центр русинства в Пряшові», *Народны новинкы*, Пряшов, 37-40 (2008) стр. 5; *Обежнік Грекокатолицке arcibiskupstvo Prešov*, Prešov, 1 (2008) str. 13 a mnohé autentické dokumenty fototypicky publikované: J.V. Тімковиč, *Rusíni na Slovensku v cirkevnych dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006.

⁶ Porov. impozantné dejiny pôsobenia mníchov-baziliánov v Uhorskom kráľovstve publikované v temer tisícstranovej knihe *Vladimirus de juxta Hornad* [J.V. Тімковиč], *Dejiny грекокатоликів Подкарпатська (9.-18. storočie)*, Košice, 2004.

⁷ Porov. «Монастырь краснобродскій», *Село*, Užhorod, 4 (1911) str. 24.

Baziliáni, ktorí sa zúčastnili soboru v Krásnobrode v r. 1888. *E. Molnár, M. Vrabely, J. Jozevič* (pozri str. 363). Foto: *Село*, 1911, стр. 24.